

STRIP

PRESSING

MAGAZIN ZA DEVETU UMETNOST • BROJ 6 • CENA 120 din.

FEJZULA • PEKA • TONI • MARKO
MET • VLADA • NEBOJŠA • ALEKSIĆ
DEKS • PETRUŠA • RAJKO • TICO
SOTIROVSKI • SHAN-DOO • BAČIĆ
MILOŠ • ARSENIĆ • MILAR • BOJAN
JOVAN • ĐORĐE • EUGEN • GORAN
BANE • TALAJA • DŽUKA • PAJČIN

SADRŽAJ

ilustracija na
naslovnoj strani

Toni FEJZULA

000

Pali anđeo: Istina

Tekst: Marko STOJANOVIĆ
Crtež: Srđan NIKOLIĆ Peka

004

**Pali anđeo:
ilustracija**

Vlada KRSTIĆ

006

**Pali anđeo:
Zla noć**

Marko STOJANOVIĆ

007

ilustracija

Jovan UKRŌPINA

049

Pali anđeo: Duboko

Tekst: Marko STOJANOVIĆ
Crtež: Vlada ALEKSIĆ

015

Krakov, Krakov

DVOBOJ METUZALEMA
Tekst: Đorđe MILOSAVLJEVIĆ
Crtež: Eugen SLAVIK

050

**Marko Kraljević
i 12 Arapa**

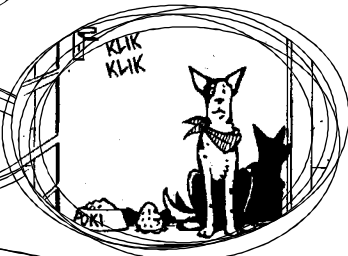
Nebojša PEJIĆ

020

Dok nitko ne gleda

Goran SUDŽUKA

068

Hakeri

Frano PETRUŠA

027

**Foto izveštaji:
Beograd, Niš, Leskovac**

069

The Long Fart Goodbye

Tihomir TIKULIN Tico

033

Vaskrs

Tekst: VUJADINOVIĆ
Crtež: Aleksandar SOTIROVSKI

035

Uskoro u albumu
Aleksandra Sotirovskog u
izdanju System Comicsa

Zaplešimo

Dalibor TALAJIĆ

072

Svašta nešto

Milislav BANKOVIĆ

075

strip kaiševi

Dušan CVETKOVIĆ, Nebojša BAČIĆ
Miloš SLAVKOVIĆ, Saša ARSENIĆ
Milislav BANKOVIĆ

043

ilustracija

Saša ARSENIĆ, Darko PAJČIN

076

STRIP PRESSING
magazin za devetu umetnost

IZDAVAČ STUDENTSKI
INFORMATIVNO
IZDAVAČKI
CENTAR - NIŠ

ZA IZDAVAČA Jugoslav Joković

GLAVNI I ODGOVORNI Dejan Stojiljković
UREDNIK PRESSINGA

UREDNIK IZDANJA Marko Stojanović

GRAFIČKI DIZAJN I Vladimir Vukašinić
PRIPREMA ZA STAMPU

LIKOVNI UREDNIK Zlatibor Stanković

ADRESA Šumatovačka bb,
18000 NIŠ

TELEFON 018 / 523-418

FAX 018 / 523-120

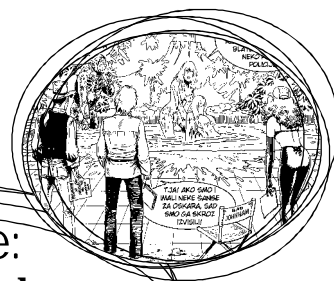
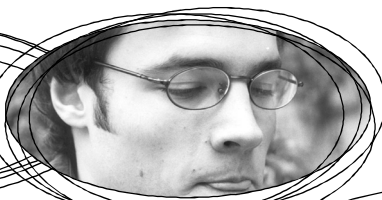
ZIRO RAČUN 42500-678-5-22823

Intervju: Toni FEJZULA

NARATIVNA BAZA

Razgovarao: Marko STOJANOVIĆ

016

Strip fenomen: SIN CITY

028

GRAD TAME S DRUGE PLANETE

Piše: Rajko RADOVANOVIĆ

POSETA GRADU GREHA

Piše: Met MARTIN

Prevod: Miša MITRANOVIĆ

FILM SIN CITY

Prevod: Marjan MILANOV

REC!enzije:

Bane KERAC - Cathattan

KERCOVDIJA U GLUPOM

Piše: Dexa PANTELEJSKI

025

Intervju: Razgovor s Mark MILAROM

Piše i razgovara: Ričard DŽOUNSTON

Prevodi i adaptira:
Toma NEVEROV

044

066

Strip klasici: Torpedo 1936

UBICA TVRDOG SRCA

Piše: Goran STEVANOVIĆ

Umesto urednika

Jedan je Hase, ili bar tako tvrdi Zabranjeno pušenje. Dva loša ubiše Miloša, al jebi ga, cena slave! Tri su musketara, letnja dana, posleratana druga, boje plavo, crveno i ona treća. Ko nije čitao (nek se stidi) musketara je u stvari bilo četiri, pošto se jelte Aleksandar Dima zajebao u proceni, al okej, bio je već Stariji. Pet je ocena koju pola svog mladog života jurite, a pola svog već ne tako mladog života od nje bežite. Šest je prvi broj na Demjanovoj glavi, šest je drugi broj na Demjanovoj glavi, šest je treći broj na Damjanovoj glavi i dosta više s tim kućkinim sinom! Zanimljivost: Sedmorica veličanstvenih nekada su bili mladi (i živi), a sedmorica mladih nikada nisu bili veličanstveni. Sedam Sekretara Skoja s druge strane nisu bili samuraji, dok sedam samuraja nisu bili ni sekretari ni članovi saveza komunista Jugoslavije, pa nikom ništa. Osam je bilo svetskih čuda pre nego što su cenzurisali seksualni život Aleksandra Makedonskog. Devet je umetnosti ako brojimo do stripa (a znači li to da ih ima manje ako ne brojimo?). Deset je Božijih zapovesti, a kad se s time nije Mojsije zezao, neću vala ni ja. Jedanaest, jedanaest, jedanaest, jedanest, jedanaest, jedanaest, jedanaest, jedanaest, jedanaest, jedanaest, jedanaest sam puta napisao reč jedanaest lažem, ipak je dvanaest, baš kao i žigosanih pre nego što Švabe urade svoju matematiku. Trinaesti je svaki Džejsonov petak, četrnasti subota njegovih preživelih, al da ja s ovim prestanem, još će mi se dopasti...

Šest je brojeva Strip Pressinga, što je otprilike pet više no što nam je devedeset devet posto vas davalo. Da li ćemo vam to uzeti za zlo? Naravno, ali to ne znači da vam nećemo pružiti šestu priliku da jednom za svagda shvatite da je Strip Pressing ono što je vama i domaćem stripu tako dugo falilo...

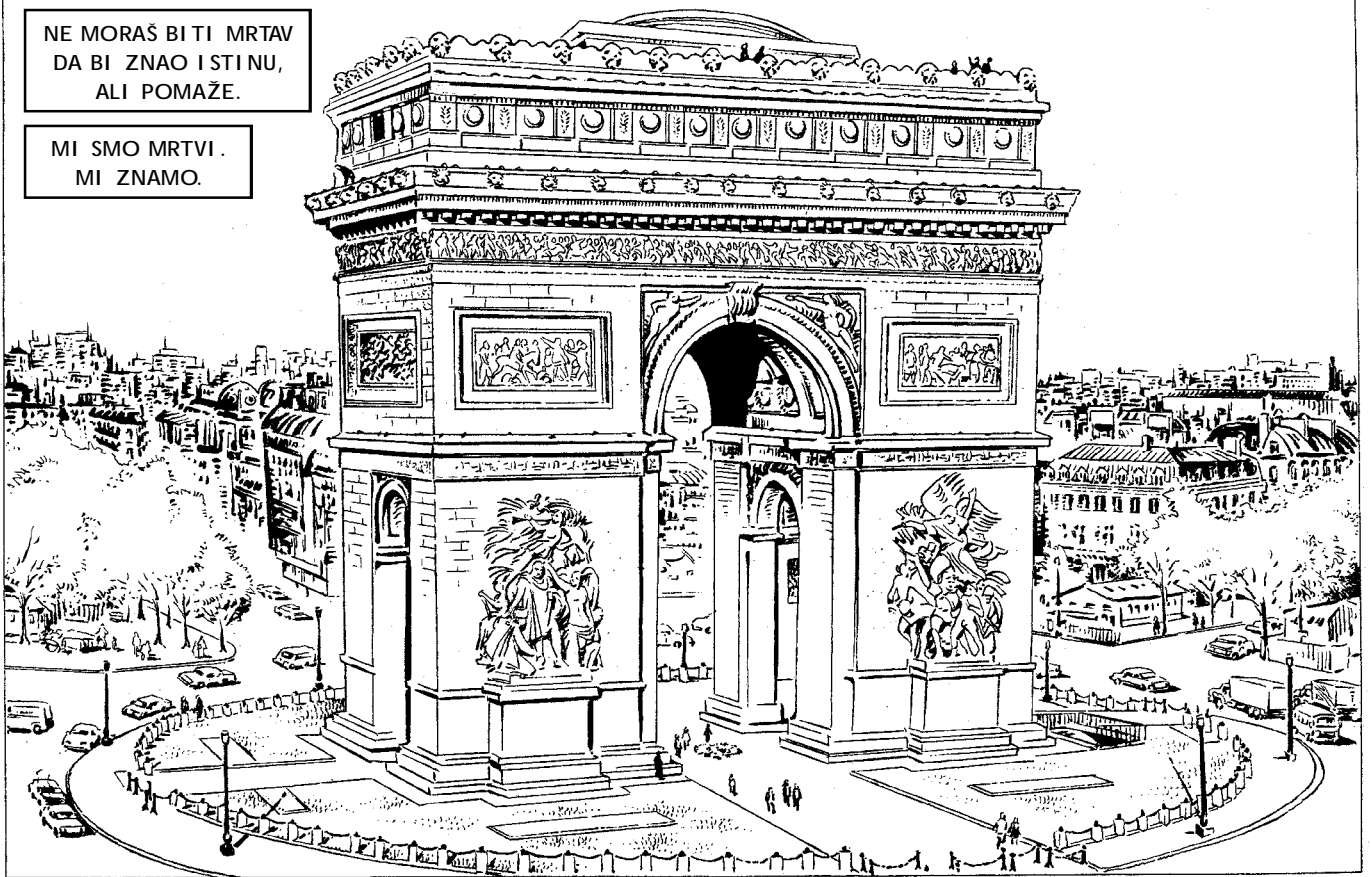
Marko STOJANOVIĆ

Toni RADEV

NE MORAŠ BITI MRTAV
DA BI ZNAO ISTI NU,
ALI POMAŽE.

MI SMO MRTVI.
MI ZNAMO.

KNJI GE KAŽU DA JE DRUGI
SVETSKI RAT POČEO 1.9.1939.,
DA SE ZAVRŠI O 2.9.1945.

KNJI GE KAŽU DA JE U RATU
STRADALO 50 MILI ONA LJUDI,
DA IH JE RANJENO 35 MILI ONA.

KNJI GE KAŽU DA JE BI LO
ZARAČENO 61 DRŽAVA, SA
MILI JARDOM I SEDAM
STOTI NA MILI ONA STA-
NOVNI KA, DA JE RATOM
ZAHVAČENA POVRŠI NA OD
96% UKUPNE ZEMLJI NE
POVRŠI NE.

KNJI GE KAŽU.

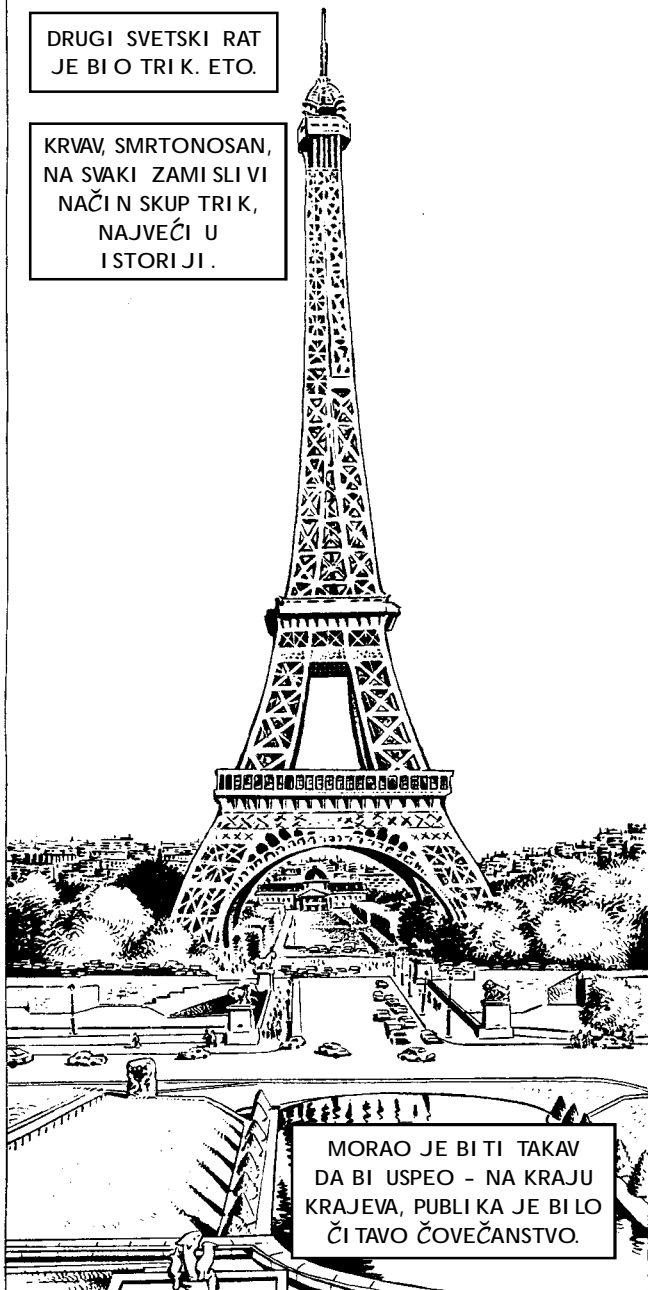

KNJI GE LAŽU.

MI ZNAMO.
MI SMO MRTVI.

DRUGI SVETSKI RAT
JE BIO TRIK. ETO.

KRVAV, SMRTONOSAN,
NA SVAKI ZAMISLIVI
NAČIN SKUP TRIK,
NAJVEĆI U
ISTORIJI.

MORAO JE BITI TAKAV
DA BI USPEO - NA KRAJU
KRAJEVA, PUBLIKA JE BILO
ČI TAVO ČOVEČANSTVO.

ISTI NU, CELU, CRNU
ISTI NU TO ISTO
ČOVEČANSTVO NI -
KADA NEĆE SAZNATI.

A I KAKO BI ...

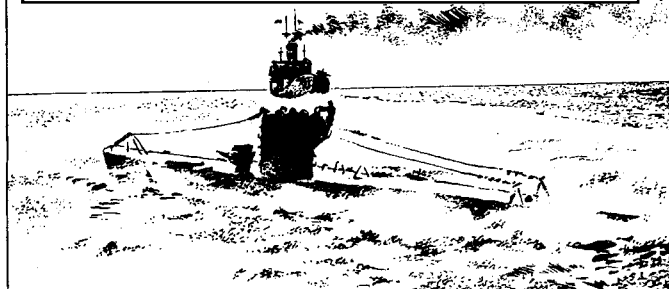
...KAD ONI KOJI SU KNI GE
PISALI NE ZNAJU O ISTINI
NI ŠTA VI ŠE OD ONI H O KO-
JI MA SE U KNJI GAMA PI ŠE.

OVOG
3.5.1945.
ISTI NA
LEŽI
OVDE
MEĐU
NAMA,
OI VI ČENA
NATRULI M
LEŠEVI MA
I POTAM-
NELI M
KOSTI MA...

OVOG 3.5.1945. ISTINA PLOVI S NJIM, TEK NABOR
NA NJEGOVOM PLAŠTU, I UDOBNO JOJ JE NA STVARI
NEŽI VOJ A GLADNOJ, AROGANTNA I VEČNO OKRE-
NUTA SEBI SAMOJ UPRAVO POPUT NJEGA, SEKTUSA.

NE MORAŠ BITI MRTAV DA BI
ŽIVEO S ISTI NOM... ALI POMAŽE.

...I UDOBNO JOJ JE
MEĐU STVARI MA NEŽI VI M
I NEZAI NTERESOVANI M
POPUT NJE SAME.

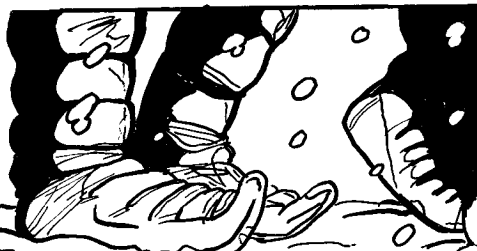
DNEVNIK LUKE VRANIĆA
11. NOVEMBAR 1915. GODINE

PRVA ARMJA PREDVOĐENA VOJVODOM ŽIVOJINOM MIŠIĆEM POVLAČI SE KROZ STENOVI TE GUDURE I LEDENU MEČAVU SEVERNE ALBANIJE. POJLSKA BOLNICA POD MOJOM KOMANDOM SAMO JE JEDNA OD ČETIRI, ALI POSLA IMA PREKO GLAVE. OVO JE UISTINU VREME SMRTI. TRAZIO SAM SASTANAK SA VOJVODOM DA BIH MU SAOPSTIO SVOJE OTKRICE DO KOGA SAM JUTROS DOŠAO...

TIFUS KAŽETE, MAJORE VRANIĆU? KAO DA NAM OVA Hladnoća I PODMUKLI NAPADI KRVOLOKA ALBANACA, KOJI NE PRIZNAJU NAŠ SAVEZ SA ESAD PAŠOM NISU DOVOLJNI... BOJIM SE, MAJORE, DA VIŠE NEĆU VIDETI SVOJ RODNI STRUGARNIK.

MARKO STOJANOVIĆ 1998.

KROZ Opanke OD SVINJSKE KOŽE DOBIJADU PROMRZLINE, MECI I TIFUS IH NEMILOSRDNO KOSE PA IPAK, VOJSKA TABANA DALJE.

ZLA NOĆ

A ONDA PADNE NOĆ I STVARI VIŠE NISU TAKO JEDNOSTAVNE.

1998.

I NOĆI SU OVDE ČUDNE, GUSTE I
CRNE KAO MASTILO. NEMA MESECA
NEMA ZVEZDA, SAMO TAMA...

ZVERSKI STEŽU ORUŽIJE
I ZGURENI ZURE
U MRAK...

NOĆU NEKI NEMIR
I STRAH UBU U
KJUDE...

I VUČE
ZAVIDANDE.

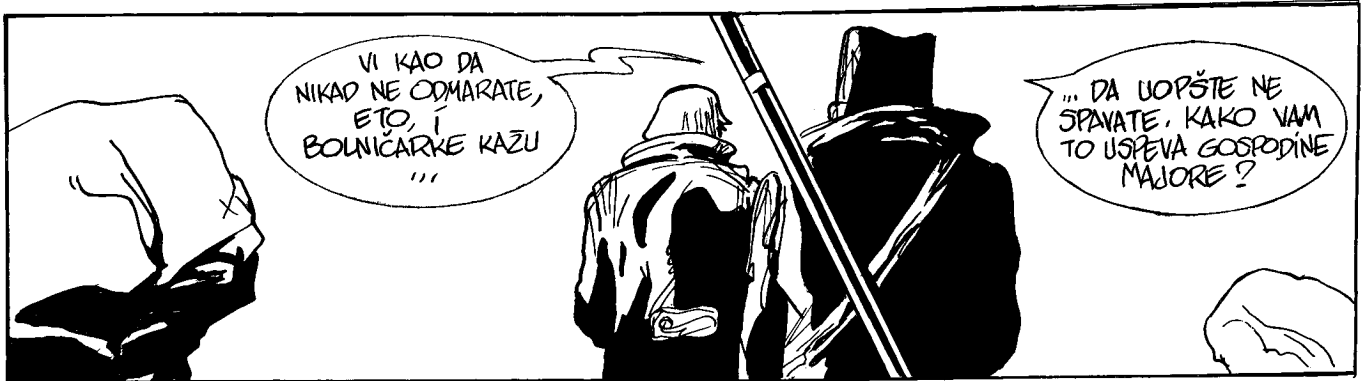
NIKO IH JOS NIJE
VIDEO, AMI SU TU,
SVUDA OKO NAS, I
ČEKADU. NA ŠTA?

NA BUDAPE POPUT
KAPLARA MUŠICKOS...

... ČIJE SMO
OSTATKE POKU-
PI I SINOĆ. NEKO
JE TREBALO DA
MU KAŽE DA PROK-
LETIJE I NISU
PRAVO MESTO
ZA ŠETNJU U
POTRAZI ZA
PESNIČKOM
INSPIRACIJOM.

VERE MI GOSPODINE MAJORE, NE VIDIM ZAŠTO BISTE LIČNO MORALI DA VRŠITE SMOTRU STRAŽE!

VI KAO DA NIKAD NE ODMARATE, ETO, I BOLNICARKE KAŽU ...

... DA UOPŠTE NE SPAVATE, KAKO VAM TO USPEVA GOSPODINE MAJORE?

SVE JE TO SAMO PITANJE PRAKSE, MOJ BOŽO, SVE JE TO ...

TAD MIRIS ...

DA OSLOBODI ZVER!

GOSPODINE MAJORE?

... BOŽANSKI I PAKLEN U ISTO VREME, ZGRABIO MI JE UTRUBU ČELIČNIM KANDŽAMA I OKRENUO OČI U OČNIM DUBLJAMA, MAMEĆI I PROKLINJUĆI ...

... I DOVOLJAN JE SAMO JEDAN UZDAH ...

GOSPODINE ...?

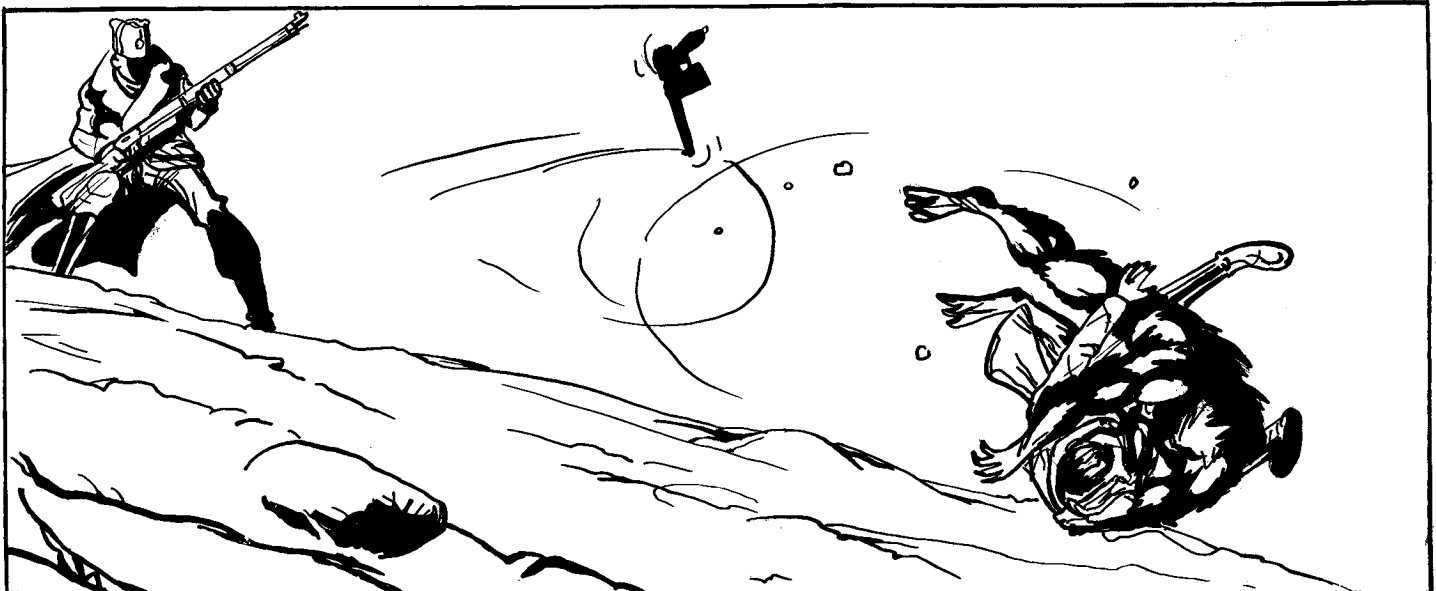

SAMO JEDAN
UZDAH !!!

PRE NEGO ŠTO
SE NA MENE
SRUŠI NAJCRNIJI
DEO TE
NOĆI!

SAMO JEDAN UZDAH
PREKASNO!

...JER VUK VIŠE PRED SOBOM
NEMA ZBUNJENOG MAJORA
VOJSKE KRAJEVINE SRBIJE ...

... I VLASNIKA LEKARSKE
DIPLOME NA BEČKOM
UNIVERZITETU ...

VUKODLAK KOJI
VONJA NA LJUDSKU
KRV ...

DRŽ' TE SE
GOSPODINE!

MEĐUTIM ...

... RAZLIKA U KLASI JE
NAPROSTO PREVELIKA
I CEO CIRKUS NE
MOŽE ...

STIŽEM!

SADA JE TO ZVER PROTIV
ZVERI. NA ŽIVOT ...

... I SMRT.

ČOVEK TO JEDNOSTAVNO
NE MOŽE DA ZAMISLI.

... I VAMPIR BEZUMNO
ŽEDAN ISTE TE
LJUDSKE KRVI!

...DUGO DA
TRAJE...!

ARF?

BIO SAM GOTOV, SLOMLJEN, A ON
JE PRILAZIO, NISAM IMAO MNOGO
VREMENA, SAMO JEDAN UZDAH...

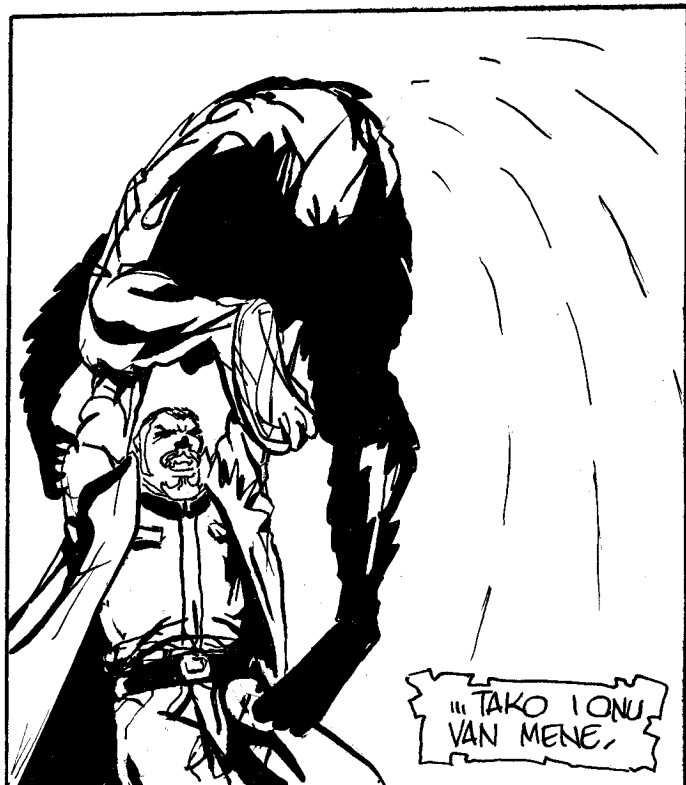

...I ISKORISTIO SAM GA...

...ZA JEDAN POGLED U OČI.

IZ NJEGOVIH OČIJU SEVAO JE ŽUČKASTI
PLAMEN. POGLEDAO SAM U NJIH, ZARONIO
DUBOKO I NAŠAO... SEBE, ZAPREPAŠĆEN,
SHVATIO SAM DA SMO ISTI, I UPRAVO
TO SAZNANJE DALO MI JE SNAGU DA
OTERAM ZVER KAKO ONU U MENE...

...TAKO I ONU
VAN MENE.

ALI

POMISLIM NA TO KAKO SU INŽENJERCI URADILI DOBAR POSAO SA SEČOM DRVETA ZA OGREV...

POTOM POMISLIM NA SVU TU KRV, ŠTO SE SIVA NIZ TAJ KOLAC I NATAPA SNEG. NASMEŠIM SE.

MISLITE DA JE MRTAV, GOSN' MAJORE?

MISLIM DA TREBA DA MI DAŠ BAJONET.

I VRATIŠ SE U LOGOR!

ALI...

BAJONET BOŽO!

ISPOD, POSAO KOJI TREBA ZAVRSITI...

IZNAD, PRVE ZVEZDE SE PALE KAO SVEĆE...

23.3.2005. NIŠ

ALI NE!
ALI NE!

OVO JE NEČUVENO, U DI-
REKTNJOJ SUPROTNOSTI SA
ONI M STO O VAMPI RI MA
KAŽE DAUBMANUS U SVOM
"DE VAPI RUM" I Z 1690...

...I SA SAZNANJIMA
O PRIRODI VI RUSA
VAMPI RI ZMA DO KO-
JI H SAM JA DOŠAO
NA OSNOVU SVOJ IH
KOMPARATI VNI H
I STRAŽI VANJA!

možda GREŠIM, ALI ZAR
NE BI VI RUS VAMPI RI ZMA
U CENTRALNOM NERNVNOM
SI STEMU TREBALO DA
REGENERI SE SVAKO
OŠTEĆENJE TKI VA...

...KAO ŠTO JE,
NA PRI MER, OVO
KOJE I MAŠ NA
GRUDI MA?

BI, ĐORĐE.

AKO JA
ŽELIM DA
GA REGE-
NERI SE.

NI JE NI ČUDO.
OD KUMA JE.

GADNA JE OVO
RANA, LUKA.
DUBOKA.

MMM.

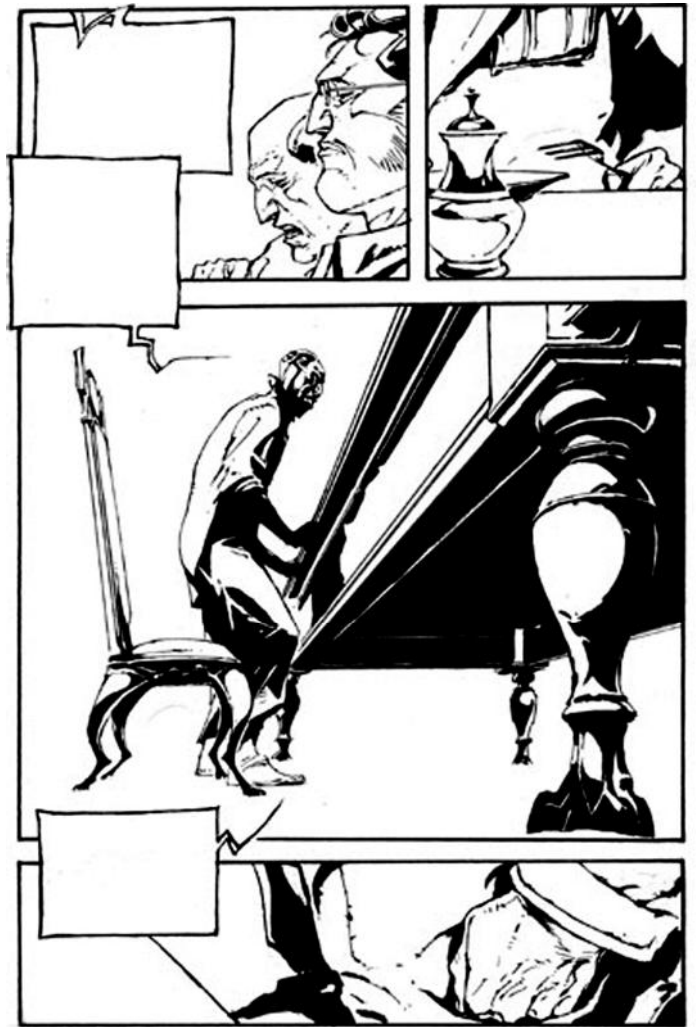
Intervju: Toni FEJZULA

Narativna baza

Toni Fejzula je najbolje čuvana tajna srpskog stripa – a tome svakako pogoduje činjenica da živi u Barceloni, veoma retko objavljuje ovde i to što je uz sve to još i veoma, veoma skroman. Pa ipak, uspeći smo da ga ulovimo usred rada na svom drugom albumu za francusko tržište, Nephilim, i klještimu mu izvučemo ovih par odgovora koje ćete ovde pročitati.

PRESSING: *U Srbiji si malo objavljivao (jedna naslovnica i par stripova, od kojih smo, s ponosom mogu da kažem, upravo mi u Strip-Presingu objavili jedan), pa možda ne bi bilo loše da se svojim recima predstaviš našim čitaocima i navedeš svoju stripografiju.*

Toni FEJZULA: Zovem se Toni Fejzula. Rođen sam u Beogradu 1980., živim u Barceloni od 93. godine, ne gubivši nikad kontakt sa Beogradom i Jugoslavijom. Crtam ozbiljnije od pre nekoliko godina, počevši s objavljivanjem desetostrane epizode Konana za jednu špansku izdavačku kuću. Te iste godine, u Angulemu, stupio sam u kontakt sa francuskim izdavačem Semic, gde sam uradio nekoliko kratkih priča po scenariju Jean Marc Lainée-a i Alex Nikolavitch-a, objavljenih u fumetto izdanjima i crno-belo. To je podstaklo Alexa da mi ponudi projekat koji je imao na umu, Central Zero. Projekat je ponuđen Soleilu, koji je objavio album u Februaru 2002-e godine. Sada pripremam album za

izdavačku kuću Delcourt. Serijal se zove Nephilim. Scenarista se potpisuje spseudonimom Miroslav Dragan.

PRESSING: *Radio si na Konanu. Kako si ti doživeo taj lik?*

FEJZULA: Početnički, s obzirom da se radi o prvom objavljenom stripu. Gledao sam da ne ubacujem previše referenca na konkretan Konanov univerzum, nego više da priča odgovara modelu epske fantastike koja će moći biti identifikovana kao Konan. Nadam se da lik koji sam nacrtao dovoljno liči na slavnog heroja.

PRESSING: *Da li ti je predstavljalo opterećenje to što je pre tebe na tom jako poznatom liku Roberta E. Haurda radila plejada legendarnih imena poput Berija Vindzora Smita, Džona Buseme, Alfreda Alkale, Tonija Dezunije, Džoa Džuska...*

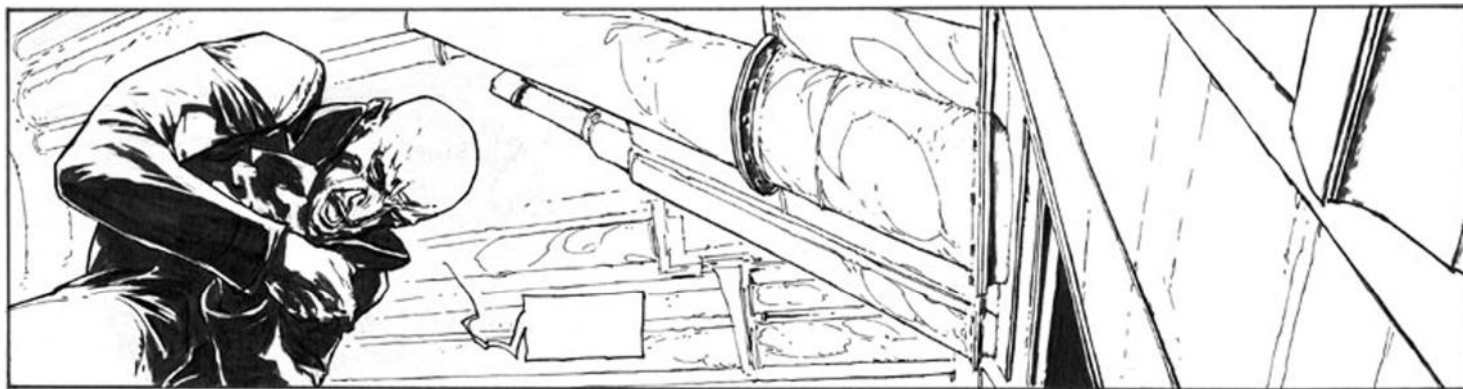
FEJZULA: Priznajem da nije. Nisam razmišljao o Konanu kao instituciji, nego kao junaku priče koju moram da nacrtam na 10 strana.

PRESSING: *Reci nam nešto o Central Zero-u. Kakav je strip u pitanju?*

FEJZULA: U skladu sa topicima naučne fantastike, radi se o političkom SF-u, punom špijunaže, kroz atmosferu post nuklearne epohe. Central Zero je rukovodeća planeta celog sistema. Izvesni Quentin Wolff (onaj ćelavi sa naslovne strane) kao tajni agent centralne obaveštajne službe, dospe sa dvojicom saradnika na polu napušteni vojni satelit za koji se sumnja da služi kao baza za jedan tajni odsek Crkve. Ta tajna organizacija navodno vrši eksperimente sa izvesnim Negulima, jezivim stvorenjima sa psihopatskim mocima, koja su najviše zla nanela tokom Velikog Rata. Wolff, kroz istragu, uspostavi veze između Negula i svoje tamne prošlosti...

PRESSING: *Kad si shvatio da si talentovan za crtanje?*

FEJZULA: Ne bih rekao da sam to zaista shvatio. Pošto sam jednostavno oduvek voleo da crtam, a nešto kasnije me je i strip

privukao, zahvaljujući pogodnim okolnostima, počeo sam crtanjem i da se bavim. Kolike su mi realne mogućnosti tek treba da proverim.

Jednostavno se trudim da uradim stvari što bolje. Ako tvoje pitanje znači "Kada si se zagrejao za strip", odgovor je negde oko petnaeste godine.

PRESSING: *Šta te je privuklo crtanju? Da li je u pitanju ista stvar koja te je privukla stripu?*

FEJZULA: Sad mislim da jeste, mada mi je dugo vremena delovalo da nije. Motivi su mi delovali nekako drugačiji, međutim suštinski se svode na istu narativnu bazu (tako su barem mene naučili). Naravno, kroz strip to iskazivanje dobija složeniji i bogatiji vid.

PRESSING: *Znaci da ti je naracija bitna. Radio si i neke ilustracije, da li ti tu smeta nedostatak prostora za širu naraciju?*

FEJZULA: Ilustracija priča priču kroz jedan jedini motiv, i kao takvog joj se treba ophoditi. Naracija se stvara između odnosa elemenata na slici (kao i onih koji nisu prisutni) i tu ne postoje patroni čitanja. Gledaš sliku od onoga što ti prvo privuče pažnju pa nadalje. U tom usmeravanju pažnje stoji umeće ilustratora. Mislim da, ako se na ilustraciju posmatra sa ove tačke gledišta,

nedostatak koji si naveo više ne postoji.

PRESSING: *Koji su ti stripovi bili bitni kad si počinjao, koji crtači?*

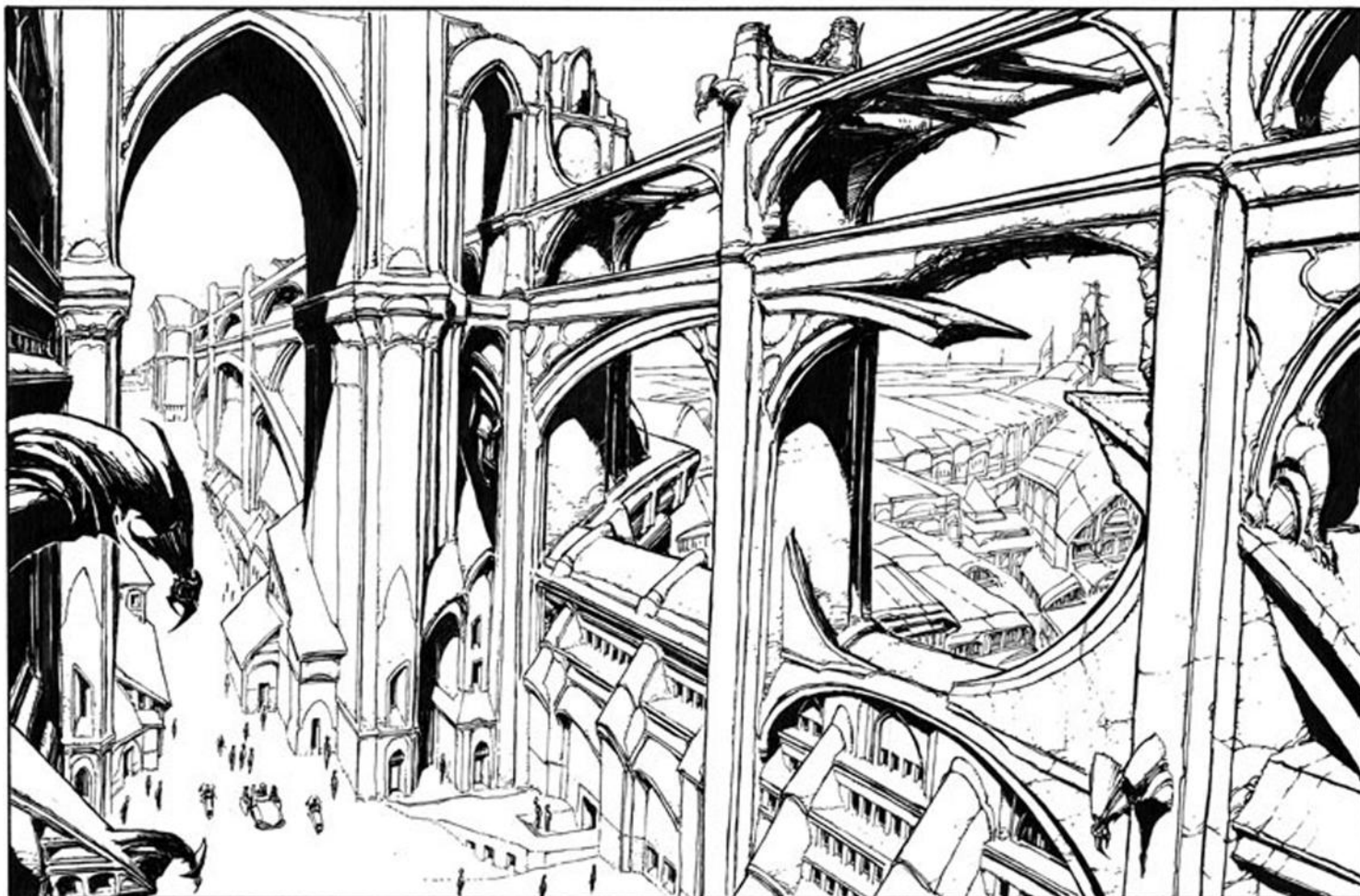
FEJZULA: Kao klinac obožavao sam Hermanovog „Džeremaju” i Loazelovu „Potragu za vremenskom pticom”. Tu su i „Dilan Dogovi” i „Marti Misterije”. Francuski klasici su nezaobilazni, isto kao i italijanski grafičari. Verovatno ima mnogo stripova koji mi sad ne padaju na pamet, a da su bili bitni.

PRESSING: *Šta si naučio od Gere? Koliko misliš da ti je njegova pomoc značila?*

FEJZULA: Počeo sam da se naginjem ka stripu sa otprilike 15 godina, kad sam i upoznao Geru. Ozbiljniji pogled na strip dolazi od njega, kao i mnoge druge stvari.

PRESSING: *Vidiš li u svom likovnom izrazu, montaži table ili načinu koji tuširaš Gerine uticaje, i ako je odgovor da, koliko ti to smeta?*

FEJZULA: Mislim da je uticaj dovoljno očigledan da ne mora previše da se potvrđuje. Taj uticaj postaje smetnja onda kad se svede na kopiranje, čime nemam nikakvu nameru da se bavim. Uostalom, da li poznaješ jednu osobu koja je svoje likovno izražavanje počela od nule? Bez ikakvog uticaja na počecima, koji je značio i orijentir? E pa, ja sam imao sreću da upoznam Geru.

PRESSING: *Koje bi još autore svrstao među crtačke uzore, uz Geru?*

FEJZULA: Među domaćim autorima, Željka Paheka.

PRESSING: *Talenat ili rad, šta je presudno?*

FEJZULA: Nisam u stanju da tačno vidim granice između ta dva koncepta. Poznajem mnogo potencijalno talentovanih ljudi koji zbog lenjosti ne urade ništa, kao i ljude koje je izvukla upornost i želja za radom.

PRESSING: *Koliko smatraš da je bitno razmišljati o stripu dok ga radiš? Koliko uopšte voliš da rešavaš probleme koje rad donosi, ili smatraš da je to »jede« suviše vremena?*

FEJZULA: Isto kao i predhodno pitanje, ne vidim jasnu razliku između rada na stripu i rešavanja problema kroz strip. Za mene rad na stripu i jeste konstantno ispitivanje narativnih, izražajnih i estetskih mogućnosti, koje zahtevaju razmišljanje i trud.

PRESSING: *Možeš li uporediti rad za španske i francuske izdavače?*

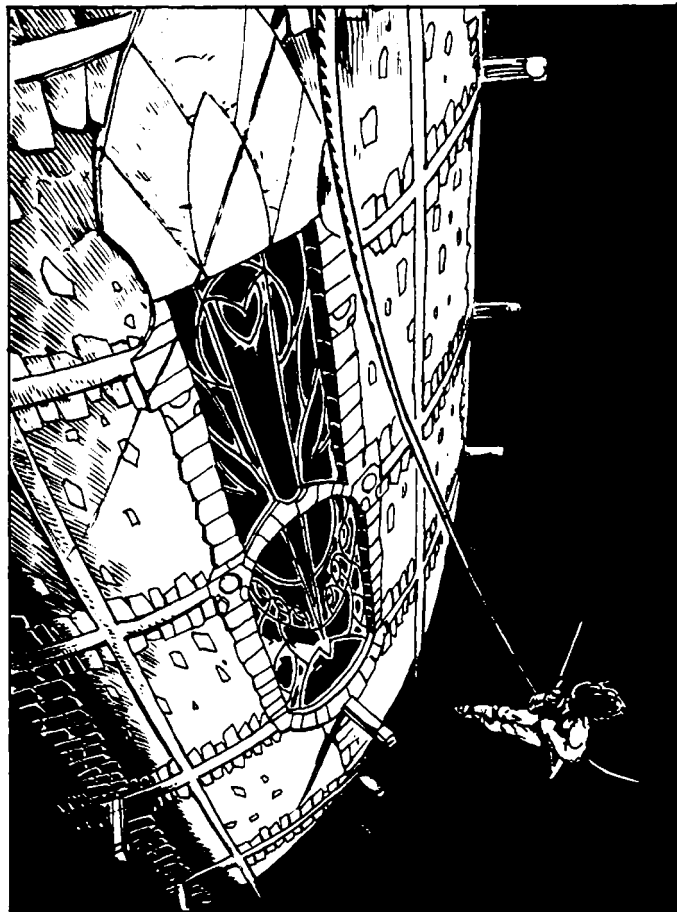
FEJZULA: Francuzi su sagradili sopstvenu industriju stripa, koja, ma koliko bila eklektična i otvorena, poseduje krajnje prepoznatljive karakteristike (isto kao sto Fumetto ne mozemo da odvojimo od Italije). Španska industrija možda ne briljira toliko, mada je dosta španskih crtača prilično cenjeno.

PRESSING: *Kraći stripovi objavljuvani u Srbiji rađeni su po tvom scenariju (Bunar, Baš Čelik). Zašto više ne radiš po svojim scenarijima?*

FEJZULA: Nije da ih ne radim, jednostavno trenutno pokušavam na nađem svoj kutak među strip crtačima. Ima mnogo drugih ljudi koji fantastično pišu. Tek ću videti kasnije da li ću uspeti da spojim crtački i scenaristički poziv. Što se tiče Bunara, spomenuću sad pojedinost koju sam zaboravio da zabeležim u objavljenom stripu. Bunar je inspirisan kratkom pričom argentinskog pisca Rikarda Guiraldesa. Zbog ne znam kog razloga, možda zbog psihološkog naboja, priča me je inspirisala pa sam posle par godina napravio još jednu, kraću verziju, i ovaj put nisam napravio istu omašku.

PRESSING: *Kako doživljavaš rad po tuđem scenariju? Šta ti je bitno u dobijenom scenariju?*

FEJZULA: Pokušavam da doživim tuđu priču kao sopstvenu. Ako u priči, likovima i dijalozima nađem dovoljno temeljite razloge da tako bude, strip postaje deo mene, a crtanje (i rad)

postaju uživancija.

PRESSING: *Šta ako ne nađeš dovoljno temeljne razloge? Kolikog uticaja imaš na sam scenario?*

FEJZULA: Onda radiš posao zanatlijski, bez briljiranja. Imam uticaja na scenario onolikog koliko mi dopušta poznanstvo i dogovor sa scenaristom. Tojest, sugerisem mu neku promenu i obrazložim u korist priče, i ako se on složi, teram dalje.

PRESSING: *Radiš na svom drugom albumu za Francuskog izdavača. Da li se iskustvo bitno razlikuje od rada na prvom, i kako?*

FEJZULA: Dosta je drugačije. Najveća razlika je u žanru: Central Zero je čista Naučna Fantastika. Nephilim je fantastika

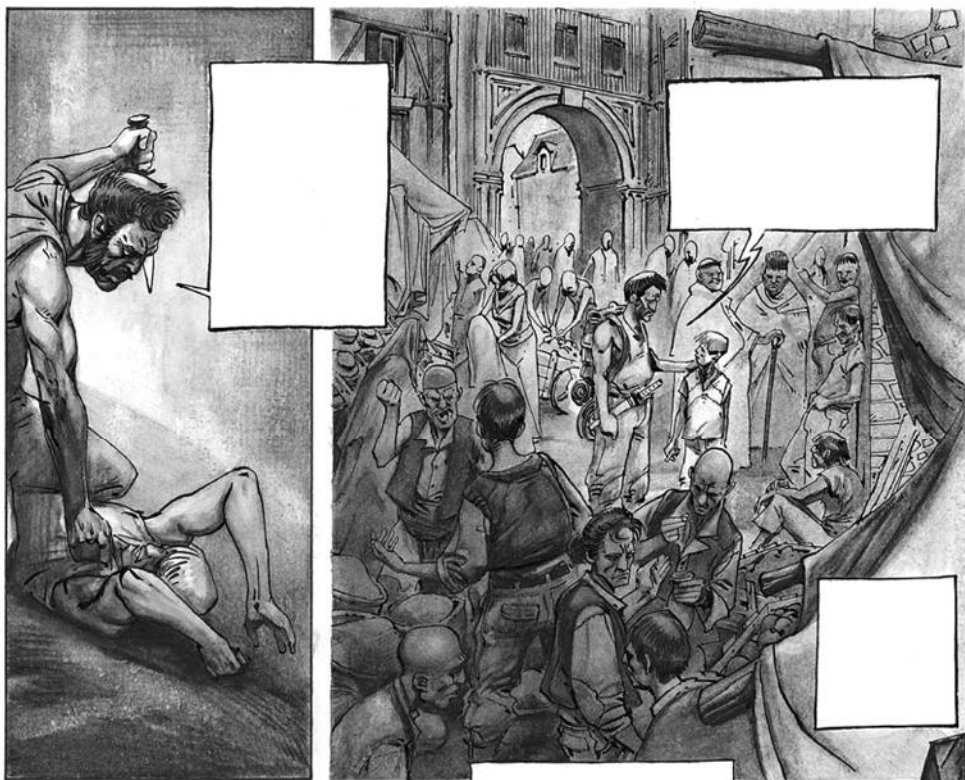
ambijentirana u svakidašnjoj realnosti. Tu se teškoće malo naglašavaju. Trik je da to bude i dalje sopstveni univerzum koji će i drugima biti opipljiv. Tu dolaze na red teškoće na koje do sad u stripu nisam nailazio. Teškoće koje me zadovoljavaju ali mi i otimaju vreme...

PRESSING: *Možeš li precizirati kakve su to teškoće u pitanju?*

FEJZULA: Kada crtaš svakidašnjicu nemaš puno prostora za izmišljanje. Moraš da se dokumentarišeš...

PRESSING: *Možeš li za naše čitaoce da opišeš proces rada, od kada dobiješ scenario pa do finalne table koju šalješ izdavaču?*

FEJZULA: Prvo dobro pročitam scenario. Volim da mi šalju scenario unapred, da bih znao šta će kasnije da se desi. To je presudno, da bih znao kako da se ophodim prema priči i likovima. Ako znam kraj, početak ce biti solidniji. Ovo naravno nije uvek izvodljivo, pa moze sinopsis ili opisi likova. Ostatak posla su skice, studije, analize svih elemenata koji se pojavljuju, dodadno informisanje, crtanje, tuširanje, i nisam siguran kojim redosledom sve to ide.

PRESSING: *Koji alat za crtanje koristiš?*

FEJZULA: Skiciram olovkom, pa onda istuširam četkicom ili perom. Radim uglavnom na B3 formatu.

PRESSING: *Pratiš li situaciju u svetskom stripu i šta misliš o današnjim trendovima?*

FEJZULA: Dovoljno sam u toku da bih znao šta se oko mene dešava. Interesuju me pojedinci koji iz raznih trendova isplivavaju a ne trendovi sami po sebi. Trendovi su isto tako momentano snažni koliko i prolazni.

PRESSING: *Koliko ti je poznata domaća strip scena, i ima li njoj autora koje ceniš?*

FEJZULA: Naša strip scena mi je dosta dobro poznata. S jedne strane pomoću Strip Vesti, s druge strane pomoću sopstvenih utisaka kada putujem u Srbiju. Mislim da će potencijalni kvalitet sa naših područja biti neiscrpiljiv još dugo vremena. Naveo sam već dvojicu koje cenim, Geru i Željka Paheka. Bio sam u prilici da se isto tako družim sa momcima iz škole Đorđe Lobačev, koji mi isto ostavljaju mnogo pozitivnih utisaka.

PRESSING: *Šta voliš da čitaš od stripova i knjiga, koju muziku slušaš?*

FEJZULA: Sve što mi padne u ruke i što posle pola sata analiziranja mogu da osetim kao korisno (ili edukativno).

PRESSING: *Da li filmovi imaju uticaja na tvoje bavljenje stripom, i kakav?*

FEJZULA: Uticaj filmova je neizbežan zbog vizuelnosti i neposrednosti. Bitno je poznavati ga, da bi kroz strip pronašao nešto drugačije i svojstveno.

PRESSING: *Znači li to da pokušavaš da inkorporiraš filmsku naraciju u stripovsku? Misliš li da to obavezno donosi nešto novo i pozitivno stripovskoj naraciji?*

FEJZULA: Ne, ne, gledaš film kao i da čitaš dobru knjigu. Pokušavaš da naučiš nešto iz njih, pa onda izfiltriranu lekciju primeniš kroz tvoj stil.

PRESSING: *Filmovi po stripovima, da ili ne?*

FEJZULA: Zavisi od stripa. Stripovi čiji su se

junaci kroz vreme iskristalisali kao nebororivi stereotipi su idealni za takve filmske namene, jer su na neki nalin za to predodređeni: komercijalna eksploatacija. Setimo se Marvel heroja: prošli su preko malo autora koji su zaista napravili nešto novo od njih. Ako jesu, malo puta se radi o prelomima. Sve druge promene više su vezane za finese prouzrokovane trendovima koji vladaju u određenim okolnostima. Kod autorskih stripova stvari su dosta osetljivije i mislim da se mora biti oprezniji. Naravno nisam toliko naivan da pomislim da ova druga grupa nije determinisana industrijom. Naravno da jeste, ali ne zavise toliko očigledno.

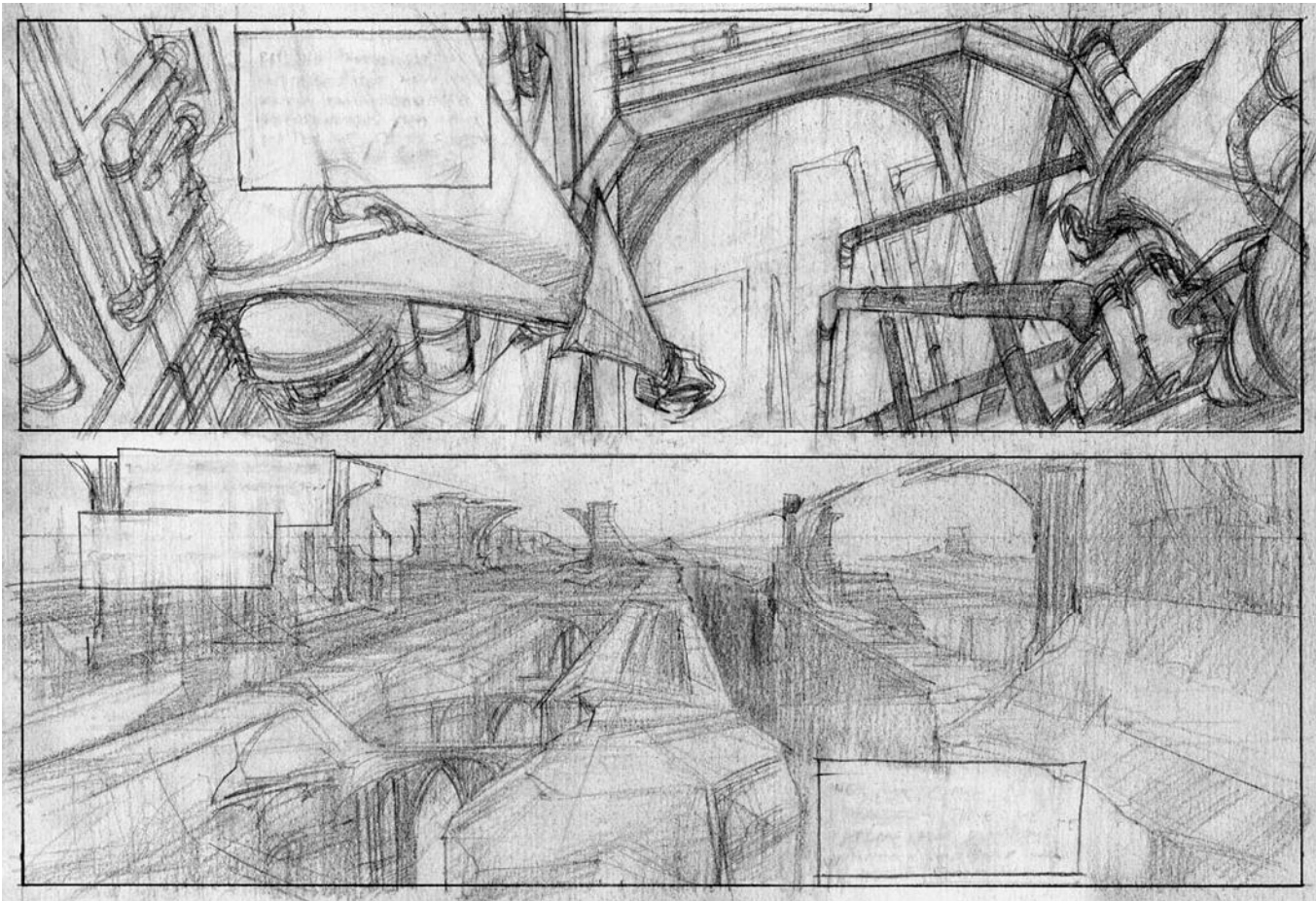
PRESSING: *Smatraš li da se baviš umetnošću?*

FEJZULA: Jednostavno volim da crtam i radim stripove i kao takve ih i posmatram. Ti umetnički kriterijumi mi deluju kao da pokušavaš da sagradiš kuću sa krova. Mislim da je bitnije da se brine da je objavljen strip čitacima bitan. Ako ljudi osete da je vredan pažnje, ubrzo će postati deo kulture.

PRESSING: *Imaš li kakav savet za mlade strip crtače, nešto što si dosada naučio i želiš da поделиš s njima?*

FEJZULA: Pa uglavnom sam već sve rekao.

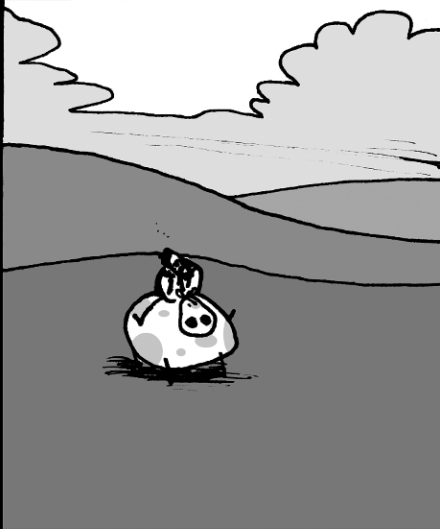
Razgovarao: Marko STOJANOVIĆ

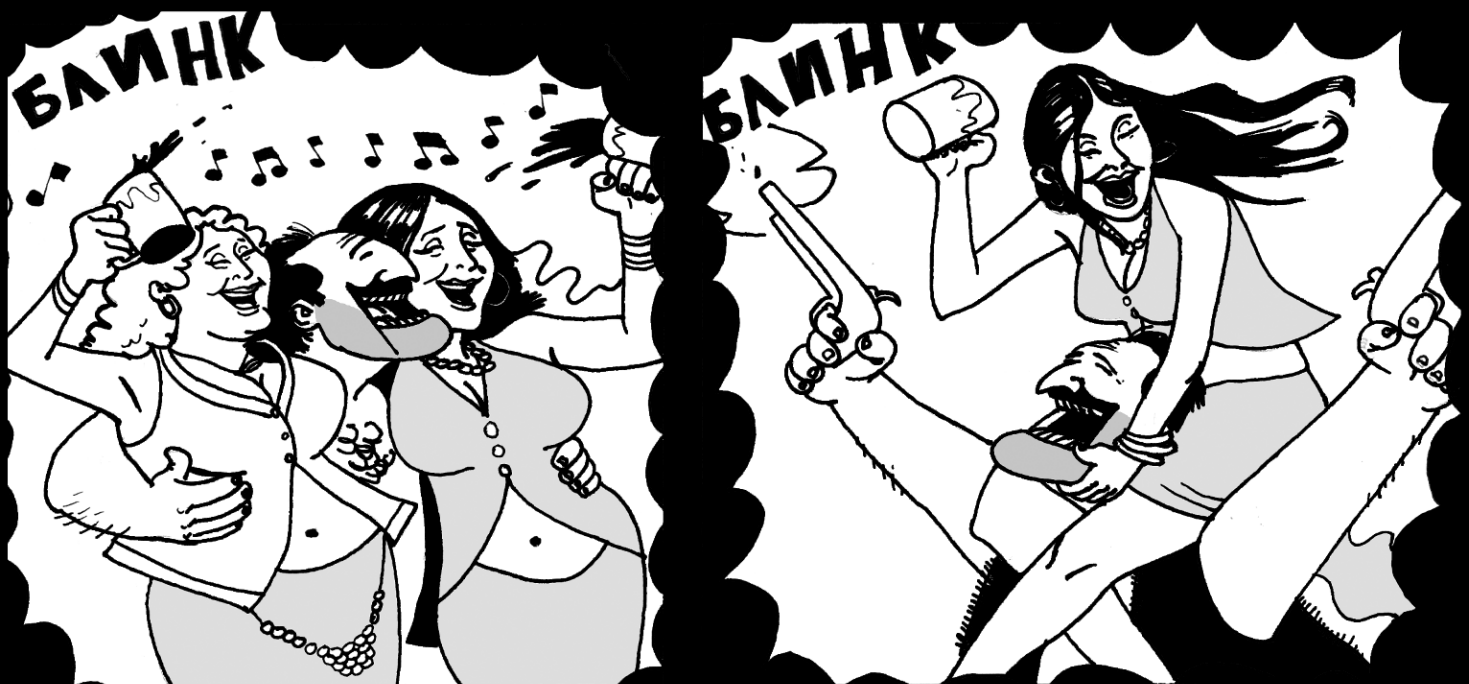
ШТА СЕ ОНО У ДОЛИНИ СЈАЈИ,
ОНИ АРАГУЉО У ТРАВИ,
ИЛИ ЗВОНЦЕ НА КРАВИ...

НИЈЕ ОНО АРАГУЉО У ТРАВИ
НИЈЕ ЈЕ ЗВОНЦЕ НА КРАВИ
ВЕЋ ЈЕ ОНО УПЕКЛА...

ЗВЕЗДА МАРКУ НА ГЛАВИ

БЛИНК

МАРКО ЈЕ СТАРИ БЕКРИЈА
ОН ЈЕ МЕРАКЛИЈА
У НАРЕЊУ ПЕЧЕ ЉУТА РАКИЈА

ШАТОР ПЕЊЕ КРАЊЕВИЋУ М.
НА АРАПСКОЈ ПОКРАЈИНИ
ЉУТОЈ.

Петит

ПОД ШАТОРОМ СЕДЕ ПИТИ РУЖНО ВИНО,
ЈОШТЕ МАРКО ЧАШЕ НЕ ПОПИО КАА...

...ДОПАДЕ РОБИЊА ДЕВОЈКА ПОД ШАТОР
КРАЊЕВИЋА МАРКА; СТАДЕ МАРКА БОГОМ БРАТИ-
МИТИ.

Ђе си бре Марко
ЈУНАЧИНО МОЈА!

е!

ТУП

ПОМАГАЈ АКО БОГА ЗНАШ, ЈУРЕ МЕ 12
ЉУТИХ АРАПА, ЈА САМ ЊИХОВА РОБИЊА,
АЛ' НЕ ДРЖЕ МЕ КО ШТО СЕ
АРНИ РОБАЉЕ ПА САМ ИМ ЗА
УТЕКЛА.

БИЈУ МЕ ТРОСТРУКОМ КАНЦИЈОМ, НАГО-
НЕ МЕ ДА ИМ ЛИЦЕ ЉУБИМ; НЕ МОГУ
ЈАДНА, НИ ПЕДАТИ, АКАМОЛИ ДА ИМ
ЛИЦЕ ЉУБИМ!

ЈА ЛУА!
ПОКАЗАТУ ТИ
ЈА!

ИИИИИИ!

А МАРКО ЈЕ ПРИХВАТИ ЗА РУКУ, ПОСЏДИ ЈЕ ДО
ДЕСНА КОЛЕНА, ОГРТЕ ЈЕ КОЛАСТОМ АЗАЦИЈОМ
И РЕЧЕ:

ТАМАН ЈЕ МАРКА МАЛО СУНЦЕ ОГРЕЈАЛО КАД
ДОГАДЕ АВАНЕСТ АРАПА НА АВАНЕСТ АТА
АРАПСКИЈЕ.

Побене ми!

УХВАТИО САМ
ГА!

АМА ТО САМ
ЈА... ИАНОТЕ!

ИМАМ ГА!

ИЈУ!

ПЛАС!

ЖИВОТИЊО
ЈЕАНА!

НЕ ГУРАЈ СЕ
ВОЛЕ ЈЕАНА!

ХЕЈ
ПАЗИ!

ЈАО!

?

ЈАО ШАРО БРАТЕ МОЈ!
ЈЕАВА ЖИВУ ГЛАВУ
ИЗВУКОХ!

Перић 200

АХА!
МИШЕВИ!

ВИДИ ШАРО
КОЛИКИ СУ
БРЕ!

ВИДИ, ВИДИ, ОВАЈ
ЈЕ И БЕСАН!

ГРРР

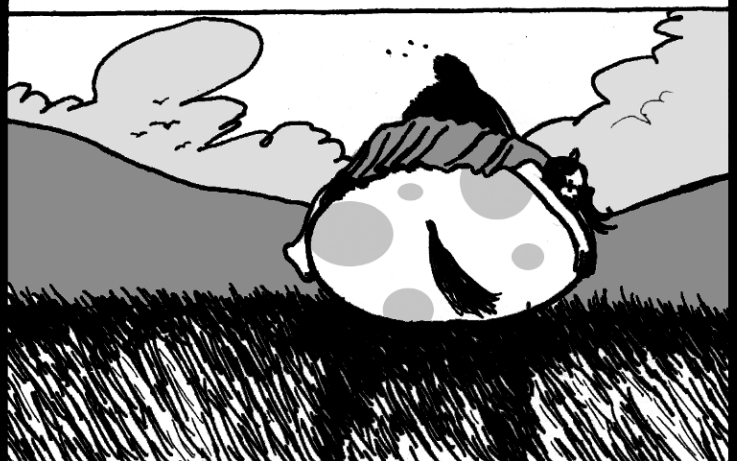
ЗАБРОЈА СЕ КРАЊЕВИЋУ М.
И ЗАБОРАВИ НА...

... РОБИЊУ ТЈВОЈКУ.

МАЊУ СЕ МАРКО ПРЕКО ПОЉА РАВНА КАНО ЗВОЗНА
ПРЕКО ВЕАРА НРБА, ОАЕ ПРАВО КА ПРИЛИПУ ГРАУ,
ПОВЕДЕ СОБОМ РОБИЊУ ТЈВОЈКУ КА СВОЈЕМУ
АВОРУ БИДЕЛОМЕ И ЈЕВРОСИМИ МАЈЦИ.

Kercovdija u glupom

Amer se se popeo na Mesec, Rus izumeo bezalkoholnu votku, kod Hrvata svaki drugi dan novo strip izdanje, Makedonci spremaju crtač za Diznija... A kod nas? E, pa kod nas je događaj godine kad nam Bane Kerac u luksuznoj opremi isporuči svoje prepeglane mokre pubertetske fantazije rađene još pre deset godina. Zato smo i tu gde smo...

“Kethetn” nova - stara kolekcija stripova legende domaćeg stripa Baneta Kerca jeste jubilarni deseti album omiljene nam olučarke a ujedno i potvrda da se radi o jednom od najdugevećnijih strip serijala u nas. Prema pedantnom spisku koji nam je Bane dao na uvid na pretposlednjoj stranici albuma radi se o epizodama nastalim (objavljenim?) u periodu april - novembar 1993. Za one malo mlađe i neupućene, bilo je to vreme kada je u bivšoj nam otadžbini bavljenje stripom bila apsurdna stvar, no Kerac je imao dovoljno sreće i pre svega, crtačkog kvaliteta, da Cat Claw objavljuje u norveškom i švedskom magazinu “Magnum”. To što nam epizode “Cattie’s Heroes”, “Catstrimity!”, “Cattrick” i “Catrope” dolaze sa više od deset godina zakašnjenja dovoljno govori o komatoznom stanju u kome se trenutno nalazi domaći strip.

Za one koji to ne znaju, stvari su se (relativno) dobro završile za Keti u prethodnom albumu naslovljenom “Olučarka”. Dokovi Nju Jorka, panorama grada u pozadini, poljubac na kraju “njanjave balade” i ruka Kamerna Hila zvanog Masni na dupencetu naše junakinje. Ono što pada odmah u oči pri iščitavanju “Kethetna” jeste par detalja na naslovnoj strani. Pokojne kule blizanci u Nju Jorku iza naše junakinje koja u svom čvrstom naručju

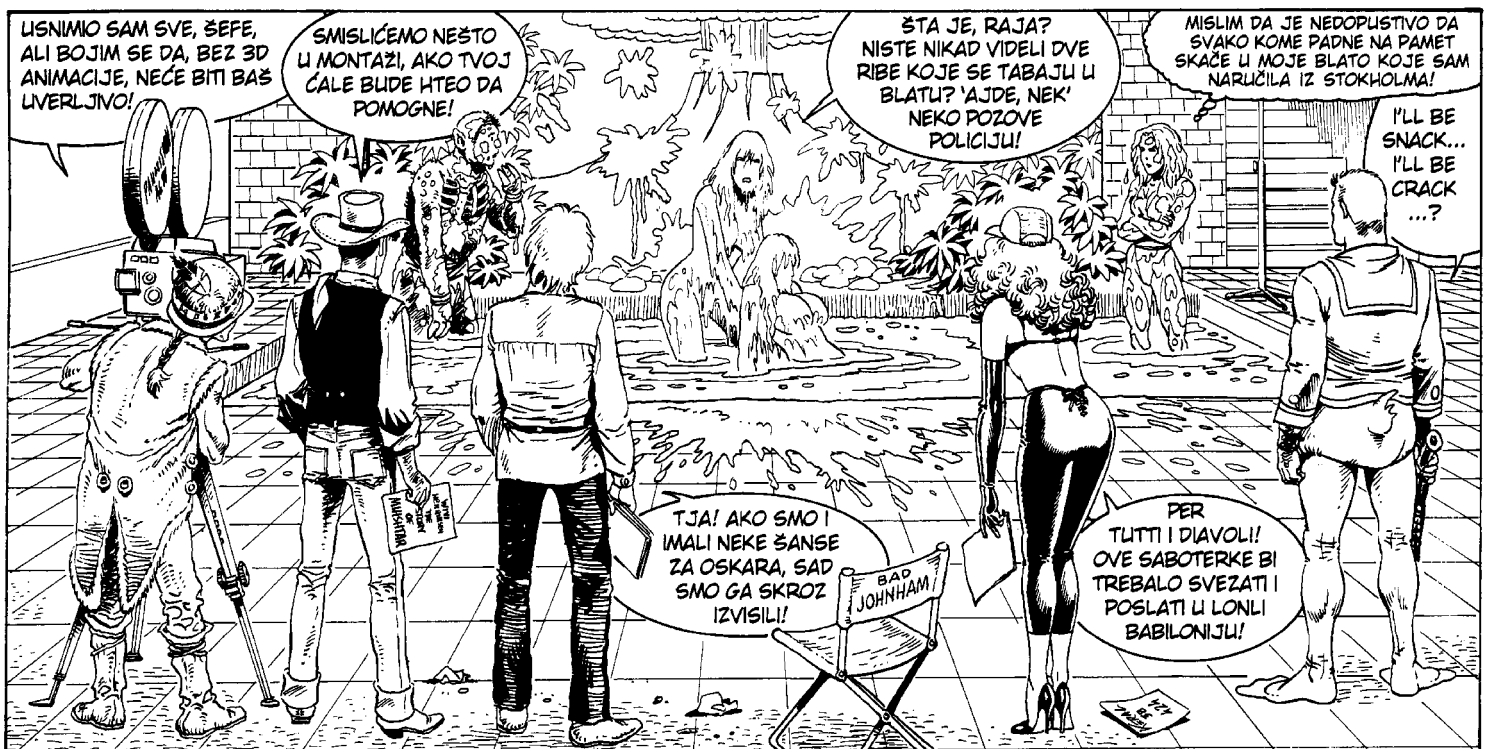
drži pomenutog Hila te disk Gerometala na zemlji ispred nje. Inače, radi se o hevi-metal grupi u kojoj Bane lupa bubnjeve.

Ako spadate u onu vrstu optimista koja veruje da voljeni nam Kerac nije u stanju da napravi nešto gluplje od “Pacovdije u plavom”, grdno se varate. Čisto podsećanja radi, pomenuću da u četiri epizode ovog albuma sa rednim brojem 8. Cat Claw ponovo dolazi u sukob sa Doktowom Sigismu(n)dom Mowsom i hordom čovekolikih pacova (ili su u pitanju pacovoliki čoveci? ne’am pojma...) Zatim u “Olučarki” saznajemo da je čuveni nindža Det-bringer niko drugi do Randolf Mekdonald - šef od policajci. Nakon gore-pomenutog vačarenja na dokovima Nju Jorka, sledi priča koja počinje neviđeno originalno - pljačkom banke.

Naša junakinja, sasvim nenadano i mimo svih očekivanja, uspeva da savlada pljačkaše te da na smrt isprepada izvesnu Eithne. Nakon ove izvrsne ekspozicije, Bane nam predstavlja novog šefa policije Voltera Šoklija, ovog puta u liku omatorelog Klinta Istvuda. E, onda se stvari zapetljavaju, tu upadaju Ekstrimiti, Ketminator, te najgluplji negativci u istoriji devete umetnosti - Helovinci. Bane očigledno misli da je fora sa “I Want Out” (koja nije bila smešna ni pre petnaest godina) zaista coooool stvar pa nam je ovde reprizira po jubilarni 347 put. Ipak, nemojte misliti da je stari majstor ostao bez ideja. Eto nama novog negativca - Warlocka! Oni koji nisu pohađali realku u Dublinu ili Korku ne poznaju značenje ovog termina, ali zato super-informisani Bane uskače sa fusnotom... Ljudi, Worlock znači - veštac! Nikad nije kasno za podizanje nivoa opšte kulture. Pomenuti veštac izgleda kao mormon ili amiš samo sa rejban naočarima, uz sve to još je i neranjiv. Plus ima ruke iz kojih izlaze nekakvi mehurići (baš bih voleo da vidim kako sa tim čudom pravi špricer!). I onda sledi tarapana u kojoj se ne zna ko pije a ko plaća, ko gura a ko tura, sve to garnirano Banetovim forama za koje još jedino on i petogodišnja deca misle da su smešne. Dve Ket Klou, Ekstrimiti koja leti pa se naprasno pretvori u vampira, Subjorn Stabursvik i Lena Olmark (urednici norveškog i švedskog “Magnuma”) kao glumci u porniču koji režiraju Talični Tom i Ken Parker i na kraju - dvoboj svetlosnim mačevima! Megaoriginalno. A čisto da znate, Klint Istvud, pardon, gospodin Šokli ustvari i nije pandur, nego je otac pomenute Eithne koja pljačka banku na početku, a u sve to je i takođe Veštac, pardon, Vorlok (samo bez rejbanki i smešnog šešira) i ume da leti!

Nije dovoljno glupo?

E, pazi sad ovo: Šokli tj. Klint Istvud tj. tata na Eithne je besmrtnik koji juri Vorloka tj. Vešca tačno 276 godina. I tako se oni malo mačuju, uz originalne dubokoumne i veoma duhovite opaske maznute iz Zigelovih filmova i Sokratovog “Uradi sam”: Hladno oko srca, a? Imao si lepe planove ali nisi računao da sam ostao živ tamo u Solsberiju? ili *Nisi ti posisao svu pamet sve-*

ta... Što zbog svoje vremenosti (trista godina nije malo, čak ni za Panteliju Topalovića a kamo li za Klinta Istvuda), što zbog trivijalne pojedinosti da ga je Vorlok probio svetlosnim mačem kroz grudi, Šokli se pretvara u gomilicu pušćih pih-tija. Vorloka, koji uzgred budi rečeno, bez šešira podseća na člana grupe KISS, Kameron Hil pregazi helikopterom. I to na vrhu zgrade. BAOOUM! Ostala je samo slika iz porodičnog albuma, suza u oku i Ketina želja da (kada promeni čarape) pronađe nestašnu Eithne. Ali to ćemo čitati u albumu no. 11 - "FIRECAT". Teško nama.

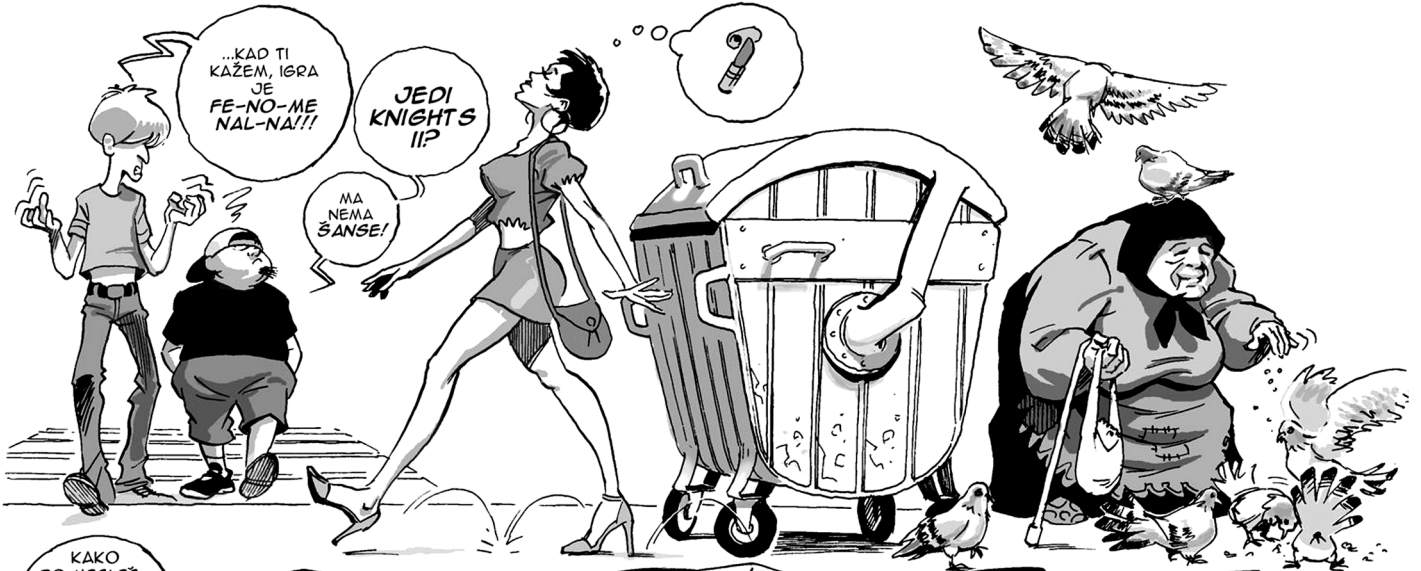
Čitajući Ket Klou oduvek me zanimalo kako Bane uopšte radi ovaj strip. Pokušao sam da dedukcijom, indukcijom i analizom potpomognutom rubinovima vinjakom demistifikujem Kerčev stvaralački proces. Kao prvo, sklon sam mišljenju da Bane uopšte i nema scenario već sve radi "iz prve". Dakle, sedne tako Kerac, odgleda neki filmski novitet, recimo - "Za šaku dolara", pa onda na stereu opiče nešto od mlade i perspektivne grupe Deep Purple i krene da crta. Malo klišeja iz osamdesetih, malo otrcanih fora iz vrtića "Duško Radović", malo sisića i stidnih dlačica, onda uključi kompjuter (isti onaj na kome jadi, pardon, radi naslovnice za Stripoteku) pa sve to prepegla u Photo Shop-u i - eto ti materijala za tvrdokoričeni album od 15 eura. Naravno, dodatno šminkanje teksta je neophodno jer vreme, čak i u slučaju besmrtnog Kerca, ipak pojede neke stvari. Evo primera. U "Pacovdiji" Kameron Hil kaže našoj Keti: Čuo sam svašta o tebi od Fila Fajerbola ali mi nije rekao da umeš da arlaučeš k'o Tarja Turunen. Za neobaveštene, funsota kaže da je gospođa Tarja pevačica grupe Nightwish. Za još neupućenije, ova kazna za uši nastala je kao produkt skandinavskih dokoličara tek 1996. (dakle 3 godine nakon nastanka stripa) a pažnju javnosti su skrenuli kada su 1997. (kao svi pravi ljuti i opaki hevi-metalci) učestvovali na izboru za finskog kandidata na Pesmi Evrovizije i osvojili drugo mesto. Onda, Bane u jednom trenutku za nepoznavaoce građe iz prethodnih epizoda olučarke predlaže adekvatnu kaznu - preslušavanje albuma grupe Milli Vanilli (valjda se ovako piše). Dobro, to i nije toliko strašno. Šta ako je alternativa polučasovno preslušavanje bilo čega sa liste Banetovih favorita? Halloween, Stentor, Slayer, Manowar, pomenuti Nightwish... Dajte odma' te Mile Vanile! Celu diskografiju!

Ipak, nije sve tako crno. Razmotrimo malo perspektive ovog serijala. Šta će se desiti ako u bližoj budućnosti (recimo kroz 20ak godina) Kerču dosade filmovi Klinta Istvuda i odluči da pogleda nešto novo? Matrix, recimo. Ili kada umesto prevratničkog benda Halloween reši da čuje nešto od Linkin Park, Franz Ferdinand, Depeche Mode?

Kakva li će se tek tad strip revolucija desiti?

Fil Fajerbol brije brkove jer to više nije mačo, mila nam Keti umesto nepraktičnih najlonskih čarapa oblači crni kožni triko i rešava da konačno skine čanuu, Ekstrimiti odlazi u manastir, Helovinci prodaju tikve i lubenice na Kalenićevoj pijaci, Kameron Hil rešava da smrša i postaje aktivista Grinpisa... Priznajte, mogućnosti su neiscrpne.

Šta na kraju reći osim da je Kerčeva samoparodija primerenija moždanim kapacitetima prosečnog konzumenta Grand Show-a nego domaćim strip fanovima koji se zamajavaju tamo nekim Gejmenima, Murovima, Gajćima... Uopšte nije isključeno da će u nekoj bližoj budućnosti u udžbenicima iz sociologije pored termina "kič" i "šund" kao reprezentativan primer stajati kadrovi iz stripa o omiljenoj nam olučarki. Ali i to je OK. Srpska književnost ima Mir-Jam, rokenrol ima Toni Montana, a domaći strip Baneta Kerca, kako to neko lepo reče - našeg najboljeg strip crtača svih vremena. n

Grad tame s druge planete

*An old man dies, a young woman lives.
Fair trade.*

Kako samo taj čovjek piše.
Frenk Miler, "Sin City".

Nije nam to toliko bilo važno kad smo bili mlađi, ali sada, matorom infantilcu koji i dalje obožava stripove i filmove, postalo je i te kako bitno kako su stvari napisane. Šta junaci rade. I zašto. Kako osjećaju. Kako ljube. I kako govore.

Divota je, na primjer, kako su Brajan Helglend i Kurtis Henson napisali scenario za film "Povjerljivo iz Los Anđelesa" ("L.A. Confidential", 1997), Skot Frenk za "Veoma opasnu romansu" ("Out of Sight", 1998), Vilijam Goldman i Kris Bertolini za "Generalovu kćerku" ("The Generals Daughter", 1999) ili ponovo Helglend za "Mističnu rijeku" ("Mystic River", 2003). Njihovi junaci ne pričaju budalaštine, ne rade gluposti i ne izgledaju budalasto dok vole. A ni inače. I kad rade loše stvari, i kad rade dobre, kad ubijaju, kad grle i ljube, oni nisu budale. Frenk Miler piše tako. U "Sin Cityju" posebno.

I neki drugi, svakako - Alan Mor, prije svih - ali sa pričama o Millerovom apokaliptičnom gradu, gradu-simbolu ljudske tamne strane, zla i poroka, rupe u kojoj ponekad ključaju sjemena čudesne ljepote, malo šta može da se poredi u mediju. Iako Miler ima po čemu da bude zapamćen, "Sin City" je, i po vlastitom priznanju, njegovo najintimnije djelo, strip koji je najbliži onom što on smatra idealnim.

Nisu samo priča i dijalozni ono što "Sin City" čini briljantnim djelom. Ali su i te kako bitni. Svi junaci krajnje "zgnusnuto" pričaju, kao Džim Kegni kojem ste izvadili tri zuba i pola rečenica iz scenarija, i sve priče krajnje su uzbudljive, "tvrdo kuvano" mračne, tragičnih krajeva ali nimalo depresivne - jer govore o ljudima koji biraju kako će da žive i umru, i koji to rade sa pravim razlozima. Ali Marv, Dvajt Makarti, Džon Hartigan ili Valas, krajnje su neobični junaci iako pričaju najlogičnije stvari na svijetu. Baš kao što su Goldi, Ava, Nensi Kalahan, Miho, Delija, Marija ili Estera čudne heroine, a Rorkovi, Don Magliozzi ili Kraut Valenkvisst čudni negativci.

Svi oni žive u Sin Cityju (negativu Los Anđelesa!) i od njega čine ono što on jeste. Samo ime kaže. I iako sve to može da nam se učini poznato, ne treba se zavarati: Sin City nije grad na Zemlji nego na nekoj drugoj

planeti. Koja je možda slična našoj, ali je njena atmosfera gušća a gravitacija manja. Jer, samo tu može da postoji Marv, zrno mozga i šaka srca u komadu brda. Samo tamo mogu da rastu beskrupulozne kučke kao Ava ili osjećajne striperke kao Nensi (kojoj ona mala gravitacija i te kako treba u njenom kantri-plesu). Stvar, dakako, nije sasvim nova: govoriš o drugima da bi toliko toga kazao o sebi.

Još je po jednom jasno da, recimo, Los Anđeles i Sin City nisu sa iste planete: prvi je u sinemaskopu i - tehnikoloru. I dok Bad Vajt, opako sjeban policajac, tabadžija sa mnogo hormona i malo sive mase - koga u "Povjerljivo iz Los Anđelesa" sjajno igra Rasel Krou - svoje probleme i svoju Lin Breken (Kim Bejsinger) vidi u duginim bojama, Marvova i Hartiganova Nensi Kalahan je crno-bijela. I ne samo da je svijet Sin Cityja crno-bijel, nego te dvije boje često mijenjaju mjesta. Crno postaje bijelo, bijelo crno.

(Crno-bijel je i "Torpedo" Abulija i Berneta. I užasno je lijep, užasno je dobar. Ali, Njujork je na Zemlji, Sin City nije. U Njujorku Luke Torelija neko je ugasio svjetlo, u Sin Cityju svjetla nikada nije ni bilo.)

A Frenk Miler je to tako vjerno prenio na papir. Ne možete za njega da kažete da je izuzetan crtač, ali on - poput Huga Prata, tog, takođe, velikog majstora priče i dijaloga - zna šta je strip i zna šta je grafičko izražavanje. Zna šta je crno i bijelo, zna šta je vrtoglavica. Zna šta je Sin City.

Vrijeme je u Sin Cityju takođe drugačije

od našeg. Životi tamo kao da idu jednom, a stvari drugom brzinom. I iako djeluje da Miler koristi složenu tehniku pripovjedanja u kojoj su priče izmještene naprijed i nazad po vremenskoj osi - pa se Marv, koji umire u prvoj, pojavljuje i u ostalim epizodama; slično je i sa drugim junacima, Hartiganom, na primjer - nije tako. On, naime, vjerno prenosi vrijeme Sin Cityja. Koje nam izgleda čas zgusnuto, čas rastegljivo kao i dijalozni njegovih stanovnika. Miller se, zato, ne igra vremenom: on svaku priču počinje u jednom te istom vremenskom trenutku. Sve priče počinju istovremeno, povremeno se preklapaju sa ostalim, i završavaju svaka za sebe, u takođe sličnim periodima vremena.

Najzad, u dvije stvari su svi junaci Sin Cityja isti, i već samo zato je "Sin City" drugačiji od svih ostalih. Bili dobri ili loši, uslovno dobri ili uslovno loši, žene ili muškarci, oni voze dobre automobile i oni - umiru.

*Her kiss is a promise of paradise.
The gun barks and bucks in my hand.
Life leaves Ana with a sigh.*

The End

U seriji "Sin City" Frenk Miler je dosada objavio sedam knjiga, šest dugih priča i jednu zbirku kratkih. Sve knjige, izuzev "Family Values" su se najprije pojavile u sveskama pa su onda objebljene u jednom izdanju.

Naslovi knjiga su: "Sin City" (194 table, januar 1993), "A Dame to Kill for" (197 tabli, november 1994), "The Big Fat Kill" (151 tabla, jun 1996), "That Yellow Bastard" (205 tabli, jul 1997), "Family Values" (123 table, oktobar 1997), "Booze, Broads, and Bullets" (133 table, 11 kratkih priča od tri do 27 tabli, decembar 1998) i "Hell and Back" (284 table, decembar 2000).

Strip fenomeni: Sin City
Piše: Met MARTIN
Prevod: Miša MITRANOVIĆ

Poseta Gradu greha

Frenk Miller je osoba zaslužna za Betmenov povratak korenima. Radovi *Povratak viteza tame* i *Betmen: Godina prva* bili su prekretnica žanra, ponovo predstavivši Betmena u prekaljenom i surovom izdanju. Za mnogo ljudi, uključujući i mene, ovo bi bilo sasvim dovoljno. Ja lično ovde bih stao i smatrao posao završenim, jer pomenute su priče kapitalna dela koja bi čak i najtalentovaniji grafički umetnici (u koje nesumnjivo spada i gospodin Miller) teško nadmašili. Treba imati u vidu da je njegov rad na Betmenu usledio nakon poduzetog posla na Daredevilu u ranim osamdesetim, za koji se pokazalo da je bio definitivna i konačna obrada lika Čoveka bez straha, koja je uticala na sve scenariste koji su se, nakon Milera, bavili avanturama ovog heroja.

I tako, u 1993., nakon što je ponovo izgradio jednog licenciranog junaka, i maltene stvorio drugog, i nakon što je inspirisao čitav jedan pokret unutar industrije stripa (takozvani "tmurni i hrapavi" trend sa početka devedesetih, "nesmotreni" kreativni zaokret za koji se "krive" *Povratak viteza tame* i Čuvari (Watchmen) Alana Mura i Dejva Gibonsa), Miller je otišao u *Dark Horse* i, umesto da krene da radi na liku već stvorenog junaka, kao što je bio običaj, bacio se na seriju jedinstvenih autorskih dela baziranih na film noiru i konceptu anti-heroja.

Sin City

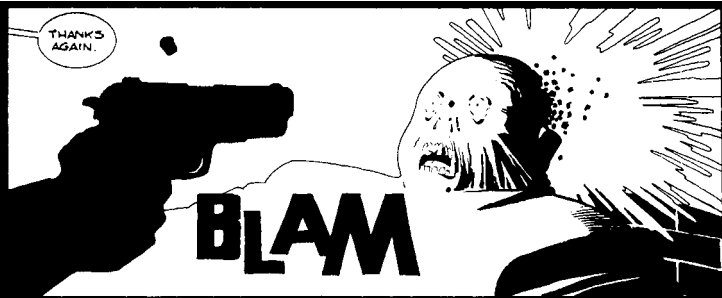
U svojoj biti, *Sin City* je veoma jednostavna priča, storija o ubistvima i iskvarenosti, odanosti i osveti.

Marv, neurotična planina od čoveka sa margina društva, od nedavno na uslovnoj slobodi, useca krvavi put osвете kroz ulice metropolisa iz naslova. Nakon pijane i strastvene noći, budi se u krevetu sa ženom od vrste koja ga uobičajeno ne bi udostojila ma i jednog pogleda. Marv nalazi objekat svoje opčinjenosti, Goldi, kao beživotno telo pored sebe, ali bez i jednog znaka naruživanja savršene forme. Pre no što stiže da sabere misli, zvuk sirena najavljuje dolazak korumpirane policije Sin Sitija. Poprilično siguran da on nije taj koji je ubio Goldi, Marv zaključuje da mu se smešta prljava igra. Zaklinjući se na osvetu nad telom žene koju je idolizirao, kreće da pesniči svoj put kroz nadolazeće policijske snage, uz hongkonške akrobacije iz akcionih filmova za koje je njegovo masivno telo i te kako sposobno.

Kako se radnja grafičke novele odvija, Marv se šunja i vreba kroz odrpano podzemlje moralno propalog grada, koristeći veze iz strip-tiz barova i biruza mračnih sokaka ne bi li razjasnio misteriju koja će obuhvatiti mnogo više od jedne ubijene prostitutke, i opasno se proširiti van granica geta koje Marv naziva domom.

Sin City na svim nivoima funkcioniše odlično. U vizuelnom smislu, Milerova upotreba negativna u prostoru i odluka da prikaže svoj *noir* serijal u crno-beloj tehnici, čine jedan od najupečatljivijih momenata u istoriji stripa (bacite pogled na scenu Marva na kiši, što je jedan od naročito snažnih primera). *Sin City* je gadna, prljava priča o brutalnom čoveku, te Miller nikada ne odstupa od prikaza jezivih ishoda Marvovog ručnoga rada. U isto vreme, to ni u kom slučaju nije besmisleno zapljuskivanje hektolitrima krvi. No ipak, *Sin City* je nesumnjivo priča za odrasle.

Što se dijaloga tiče, Milerova autorska naracija je naročito snažna kod samog protagoniste – Marvovi monolozi iskazuju uticaj klasičnih petparačkih romana i film noira sa jedne strane, i efekte

diskutabilne psihičke uravnoteženosti glavnog lika, sa druge.

Da sumiramo, čitava *Sin City* franšiza grafičkih novela je i te kako vredna vaše pažnje (uz izuzetak *Do pakla i nazad - Hell and Back*, epizode drastično slabije od prethodnih), no prvenac je onaj koji je verovatno najbolji od svih. *Sin City* je opresivna storija iz same dubina bića o psihički neuravnoteženom čoveku i njegovom osvetničkom pohodu natopljenog krvlju, no u isto vreme, to je i priča sa etičkim vrednostima. Marv je svestan da će zbog onoga što planira da učini u najmanju ruku završiti iza rešetaka, ali ipak ne odstupa od toga jednostavno zato što duboko veruje da je to jedina ispravna stvar koju može učiniti.

I dok će se kasnije priče baviti gradom na mnogo detaljniji način, ipak je prva epizoda ta koja u najvećoj meri odiše autentičnošću. Jednostavno, u pitanju je klasik moderne grafičke literature.

Sin City: A Big Fat Kill

Iako se za prvenac serijala nikako ne može reći da je oskudevao u akciji, ipak je povremeno odisao i prilično turbomnom i introspektivnom atmosferom, sa čitavim sekcijama posvećenim Marvovom preispitivanju sopstvene psihičke lucidnosti i meditiranju nad opravdanosti njegovog ubilačkog pohoda. *The Big Fat Kill* (*Veliko mrsno ubistvo*), na drugoj strani, je gotovo do vrha ispunjeno puškaranjem, pesničenjem i eksplozijama.

No to i ne predstavlja veliko iznenađenje. Na kraju krajeva, pa i zove se *Veliko mrsno ubistvo*.

Ova, treća po redu priča u *Sin City* serijalu, pažnju usmerava ka Dvajtu Makartiju, izmučenog protagonistu prethodnog nastavka, *A Dame to Kill For* (*Dama ubistva vredna*). Nakon što je konačno okončao svoju srceparajuću vezu sa Avom, i nakon što ga prostitutke iz Starog grada sa uspehom vraćaju u život, Dvajt se podvrgava plastičnoj hirurgiji. Tražen za ubistvo od strane policijskih snaga Sin Sitija (na kraju *Dama ubistva vredne*), novo lice je jedini način da nastavi da živi u gradu koji voli.

Dvajt odlučuje da se pritaji, ali tada u priču ulazi Šeli, konobarica koja prema njemu već godinama oseća naklonost. Pošto je oterao njenog bivšeg dečka, pijanog grubijana zvanog Veliki Džek, Dvajt odlučuje da ne bi bilo pametno pustiti Džeka i njegove drugare tek tako. Bojeći se da bi se ovi mogli zaputiti ka Starom gradu i iskaliti

bes na devojkama sa asfalta, počinje da ih juri kolima.

No čini se da Dvajt i nema čega da se plaši. Kao rezultat primirja između građana Starog grada i policije Sin Sitija, devojke sa asfalta su praktično jedini zakon koji se poštuje u Starom gradu, gde svaka uličarka pod miškom nosi utoku kojom je spremna da brani sebe i svoju teritoriju od razuzdanih mušterija i sitnih gangstera.

Nakon što stiže na mesto događaja, Dvajt gotovo da počinje da žali Velikog Džeka i njegovu ekipu, jer postaje očigledno da će ovi pretrpeti lekciju za primer od strane vlasnika nervoznih prstiju na obaračima. Međutim, kola ubrzo kreću nizbrdo, jer se otkriva da je Veliki Džek, u stvari, "Gvozdeni" Džek Raferti, policajac-heroj iz Sin Sitija. Plašeći se najgoreg, da će smrt tako istaknute i čuvene ličnosti upropastiti primirje i označiti povratak starih dana vladavine mafije, devojke Starog grada stavljaju svoju sudbinu u Dvajtove ruke. On je čovek koji beži od zakona, ali on je takođe i čovek koji im duguje život.

Ono što sledi je mestimično gorka, mestimično komična, no uvek čvrsto dočarana jurnjava kroz ulice Sin Cityja, dok se Dvajt najpre muči da se oslobodi tela Džeka i njegovih drugara, da bi se zatim upustio u borbu za vlasništvo nad odsečenom glavom Velikog Džeka.

Za prvu epizodu *Grada greha* se nikako ne može reći da je imala vedrih trenutaka. Na drugoj strani, *Veliko mrsno ubistvo* je od drugačije sorte, jer poseduje mračni smisao za humor. Jednostavno, činjenica da se protivničke bande otimaju za odsečenu glavu policajca heroja, izuzetno je zabavna na svoj uvrnuti način (mada bih rekao da je potrebno videti kako to funkcioniše u samoj priči da bi se stekao pravi utisak), no ima i drugih momenata brutalnih neozbiljnosti - kao kada se unajmljeni batinaš pita sa bezbrižnom lucidnošću hoće li se neko konačno setiti da mu izvuče strelu iz grudi, ili kada je grupa bivših vojnika IRA-e pretvorenih u plaćenike zabezegnuta lakoćom kojom se njihova vrsta posla obavlja u Americi. Nesumnjivo se može učiniti čudnim nazivati ovakve trenutke komičnim, no razlika između *Grada greha* i *Velikog mrsnog ubistva* postaje očigledna kada se obe novele čitaju neposredno jedna uz drugu.

Grad greha je, kao što je već spomenuto, pomalo čudna etička priča o tome kako učiniti ispravnu stvar, čak i kada to znači da morate pobiti pola grada. *Veliko mrsno ubistvo* nema pretenzija na moralnost, i najdalje što će otići je kačenje replike "Ponekad, zauzeti se za prijatelje znači poslati gomilu ljudi

pod zemlju" jednom od svojih nastavaka. U biti, slična je priči o pravdi sa *Divljeg zapada* - to je storija koja nesumnjivo dodaje puno mističnog šarma samom Sin City serijalu; jedna od priča koja se u velikoj meri oslanja na ranija dela, no koja i pored toga ostaje prijemčiva novoj publici.

Sin City: That Yellow Bastard

Proketo žuto kopile je prilično jedinstveno stvorenje u svetu Sin City franšize kao celine. Serijal, po pravilu, korača sigurnim koracima, što znači da se priče niti vuku niti jure; svakoj od njih je potrebno odgovarajuće vreme da izgradi atmosferu i okruženje, ali

i pored toga stižu da konstantno razvijaju radnju. Brzina odvijanja radnje u *Prokletom žutom kopilanu* je nešto sasvim drugo.

Kada sam ga po prvi put čitao, sećam se da mi se i nije naročito dopao. Činilo se da scenario nije dobro promišljen, da je isuviše žurio na početku, zatim se vukao u sredini, te se na brzinu priveo kraju. Međutim, nakon što sam ga pročitao i odložio sa strane, razmišljao sam o njemu celog dana. I što sam duže razmišljao, to mi se više i više dopadao. Jer vidite, *Proketo žuto kopile* je ono što zovu tihom vatrom. Ne može se reći da sa njime nešto nije u redu; jednostavno se radi o drugačijoj vrsti grafičke novele u odnosu na ostatak franšize. Tome se, u svakom slučaju, ništa ne može zameriti.

Kao prvo, *Proketo žuto kopile* je gotovo neka vrsta uvodne priče za *Grad greha*, te je u neku ruku neophodno pročitati i ovaj potonji. Nesumnjivo je da ćete čak i bez prethodnog čitanja *Grada greha* moći da uživate u *Kopilanu*, no u tom slučaju postoji

moгуćnost da izgubite veliki deo prefinjenih detalja i internih šala, te se ipak isplati najpre ošacovati početni deo serijala.

Hartigan je policajac u Sin Sitiju koji odrađuje svoj poslednji dan na dužnosti pre nego što će ga problemi sa srcem poslati u pre vremenu penziju. Međutim, postoji još jedan slučaj na njegovoj listi, a to je slučaj koji se ne ostavlja. Sin senatora Roarka (koji je brat kardinala Roarka, i čovek sa vezama koje sežu do svih kutaka Sin Sitija), poznat samo pod imenom Junior, teško da se može izvesti pred porotu za kidnapovanje, silovanje i ubistvo nekoliko devojčica. Problem leži u činjenici da političke veze njegovog oca čine da se sve optužbe protiv Juniora slivaju niz njega poput vode sa patkine zadnjice. Na samo par dana pre Hartiganove penzije, jedanaestogodišnja Nensi Kalahan biva kidnapovana i Hartigan zaključuje da ne može da se smiri pre nego je spasi iz Juniorovih kandži.

Na početku priče vidimo Hartigana i njegovom partnera u jurnjavi kroz grad, pošto ih je doušnik obavestio o Juniorom skrovištu. Ova početna poglavlja se odvijaju gotovo frantično, dok Hartigan sustiže Juniora, sakati ga i gotovo ubija, a onda pokušava da ostane u životu dovoljno dugo do dolaska pojačanja, nakon što je korumpirani partner, potkupljen bogatstvom porodice Roark, pokušao da ga ubije.

Hartigan uspeva da spasi Nensi, i čini se da će svi živeti sretno i beričetno do kraja života. Međutim, osvetoljubivi senator Roark, besan zbog stanja u kome je Hartigan ostavio njegovog sina, smešta Hartiganu zbog otmice i "silovanja" Nensi. Preteći da će ubiti i devojčicu i Hartiganovu suprugu ako ovaj makar zucne u svoju odbranu, Roark ga ostavlja da se muči, raspetog između ponosa i osećaja za pravdu.

Na kraju, Hartigan odlučuje da žrtvuje sopstvenu karijeru i obraz u zamenu za sigurnost svoje žene i Nensi, zaključivši da je pravičnije da jedan starac umre da bi devojčica živela. Tada protok radnje *Prokletog žutog kopilana* počinje da nas uljuljkuje, no ipak je to samo zatišje pred neizbežnu buru. Sledi opis pokušaja policije da batinjanjem iznudi priznanje od Hartigana, kao i opisivanje njegovih odnosa sa drugim likovima, od kojih su svi do jednog ubeđeni da je nasilni pedofil. U zatvorskoj samici, jedina stvar koja ga održava u životu i sprečava da ne poludi su Nensina pisma potpisivana lažnim imenom. Osam godina Hartigan održava status kvo, nikada ne priznajući krivicu, ali ne tvrdeći ni da je nevin, zadovoljan činjenicom da je Nensi živa i zdrava. A onda, jedna sedmica prolazi bez njenog pisma. Nakon što su prošla dva meseca bez i

jedne reči od Nensi, Hartigan zaključuje da je konačno prerasla opčinjenost svojim spasiocem i, iako slomljenog srca, na neki način je i zadovoljan što je nastavila da samostalno vodi svoj život. Tada dobija paket: odsečeni prst, koji kao da je uzet sa šake mlade devojke. U strahu da se radi o Nensinom prstu, Hartigan zaključuje da ne postoji nijedna stvar na svetu koja će ga sprečiti da se uveri u njenu sigurnost, i kreće da planira izbjavljenje iz zatvora. Pošto je konačno potpisao priznanje i zamolio senatora Roarka za oprostaj, Hartigan je pušten na uslovnu slobodu. I tako, čovek zaposednut pravednim gnevom je ponovo na ulicama Sin Sitiija.

Prokleta žuto kopile označava početak korišćenja bo-

je u pričama o gradu greha, gde Lynn Varley boji lik iz naslova (koji je, naravno, žut), što je veoma lep efekat, naročito u scenama u kojima ovaj prati Hartigana iz daljine. Grafička novela je prepuna scena koje su praznik za oči, među kojima su za pamćenje one u kojima Hartigana nalazimo zatvorenog u samici, kada Miller prikazuje malenu ćeliju u zraku svetlosti, na pozadini obojenoj u masno crnu boju.

Kao što je već spomenuto, *Prokleta žuto kopile* je drugačija vrsta Sin City priče. To je priča namerno sporijeg tempa o tome koliko daleko je čovek spreman da ide da bi se suprotstavio zlu u gradu bez imalo morala, i o žrtvovanju sopstvenog ponosa ne bi li uspeo da zaštiti nevinost jednog deteta. To nije toliko storija o osveti koliko o odmazdi. I to je ujedno i moja omiljena priča. **n**

Prevod: Marjan MILANOV

Početkom februara meseca u San Dijego Comic-Con Internacional-u, Frenk Miller i Robert Rodriguez su priredili promotivni panel povodom njihove predstojeće filmske adaptacije Milerovog najznačajnijeg stripskog ostvarenja Sin City. Rodriguez i Miller će zajedno režirati film, koji će predstavljati direktni kadar-po-kadar rimejk tri grafička romana Sin City: "The Big Fat Kill", "That Yellow Bastard" i naslovne priče, od koje je i započeo ovaj stripski serijal. Za potrebe filma Miller je naslovio originalnu Sin City priču (kojom uvodi lik Marva, polu poremećenog kavgađžije) "The Hard Goodbye."

Rodriguez je otvorio panel pričom o svojim naporima pri nastajanju filma Sin City, objašnjavajući kako je sve počelo od njegove izuzetne ljubavi prema pričama iz grafičkog serijala. Onda mu se Frenk Miller pridružio, prepričavajući neke anegdote o njihovom prvom susretu, pre nego što su predstavili i tri člana gumačke ekipe: Džejmi King (Goldi), Rozario Dason (Geil) i Džesika Alba (Nensi).

Da bi Milera, koji je poznat kao ne baš veliki ljubitelj Holivuda, zainteresovao za projekat, Rodriguez je snimio adaptaciju kratke priče o Sin City-ju pod nazivom "The Customer Is Always Right", prateći što je verodostojnije mogao samu postavu, osvetljenje i dijaloge priče (koje se prvi put pojavila u jednoj od Sin City antologija). Onda je on pozvao Milera da pogleda taj "probni" snimak. Miller je bio oduševljen onim što je Rodriguez uradio, i samom činjenicom da je unajmio zvezdu Džoša Hartneta za "probnu". Miller je svim tim bio impresioniran i znao je da ovo neće ličiti na njegova prethodna iskustva sa ljudima iz Holivuda, koji često nisu dorasli stvarima kojih se prihvataju.

Kada su njih dvojica pokazali probnu scenu Brusu Vilisu (Hartigan), on je samo upitao: "Jel takvih stvari ima u stripu?" Miller i Rodriguez su odgovorili da ima. Vilis je kratko odgovorio: "Pristajem". Tako je započela podela uloga za film sa najviše zvezda u skorije vreme. Uskoro se timu pridružio Bensio Del Toro (Džeki Boj), zajedno sa Klajvom Ovenom (Dvajt), Majkl Klark Dankan (Menjut), Majkl Medsen (Bob), Ilajža Vud (Kevin), Nik Stal (Žuti Gad), Britani Marfi (Šeli) i Miki Rurk kao glavna zvezda serijala, Marv. Jasno vam je o čemu se radi: mnogo zvezda na jednom mestu.

Rodriguez je prvo predložio Rurka za ulogu Marva, ali se Mileru ta ideja nije baš dopala. "Misliš onaj mršavko iz Body Heat-a? Rodriguez ga je uveravao da se Miki dosta promenio od tih dana, i da bi on sada bio savršen za tu ulogu. "Moraš da ga vidiš" rekao je Rodriguez Mileru. "On je Marv".

Film **SIN CITY**

Tako su se Miller i Rodriguez sreli sa Rurkom, koji je na sastanak došao sa "tim malim psom koga nosi svuda". (Rodriguez je ranije već radio sa Rurkom u *Once upon a time in Mexico*.) Rurk je seo i karakteristično dominirao razgovorom. Pošto je nekoliko minuta slušao Rurka kako

neprestano priča o ovom ili onom, Miller je izvadio beležnicu i zapisao: "Sreo Mikija Rurka. On je Marv". I to je bilo to.

Rurk je imao plastičnu operaciju lica, kao posledica njegovog bavljenja boksom, a njegovo mišićavo telo bilo je savršeno za lik Marva. Ali da bi se zaista postigle karakteristične crte lica, glumac će ipak nositi masku. Isto će biti slučaj i sa Del Torom.

"Benisio je, pročitavši knjigu, došao i rekao 'Želim da nosim masku,'" seća se Rodriguez. "Rekao je: 'Želim da izgledam baš tako' pokazujući sliku korumpiranog policajca Džeki Boja iz grafičkog romana *The Big Fat Kill*. Nik Stal će takođe nositi masku da bi dočarao lik odvratnog Žutog Gada, i pored toga što će ceo biti žut.

Glavina filma će biti crno-bela, kao i sami romani, ali ponešto će ipak imati boju, baš kao i sami Milerovi stripovi: crvena haljina, jarko crvenu ruž za usne, Žuti Gad itd. To će biti lako izvodljivo, jer će se film snimati u koloru, a potom će proći kroz obradu i postati crno-beo. Biće tu i drugih zanimljivih efekata, kao na primer bele siluete ili čak bela krv na crnoj pozadini. Kada Rodrigez kaže da se strogo drži stripa, on to i misli.

Možda je najzanimljivija stvar u vezi filma to što će ga Rodrigez i Miler snimati prateći grafički roman scenu po scenu, kadar po kadar, koristeći same romane i kao model i kao skice i kao scenario. Dijalog u filmu će biti istovetan sa onim iz Milerovih romana, uglovi, pozadina i osvetljenje će takođe verno pratiti roman.

Superstar režiser, Kventin Tarantino će režirati glavnu scenu u filmu. Podrazumeva se da je to scena velikog pokolja, koja predstav-

lja vrhunac *The Big Fat Kill-a*. Da bi uklopio Milera i Tarantina kao ko-režisere, Rodrigez je morao da da otkaz iz Udruženja Reditelja Amerike. Na panelu se činilo da ga to nešto i nije mnogo zabrinulo, jer ni Tarantino nije član tog udruženja.

Dok će film biti podeljen na poglavlja, od kojih će svako predstavljati jedan od tri grafička romana, same priče će se delom preklapati, kao i u samim romanima. Međutim, na planiranom DVD izdanju filma, svako od poglavlja će biti posebna celina, tako da će gledaoci moći da biraju da li će svako poglavlje pogledati kao poseban deo ili će ih gledati sve odjednom, kao u bioskopskoj verziji filma. Pojedinačne verzije poglavlja sadržaće i dodatni materijal, koji neće biti moguće smestiti u dvočaovnu filmsku verziju.

Sin City Frenka Milera će verovatno biti najvernija i najbukvalnija filmska adaptacija stripa u istoriji. Za razliku od drugih blokbastera nastalih na osnovu stripova (na pr. Spajdermen, X-men), Rodrigez se nada da će ovaj film navesti više ljudi da čitaju grafičke romane. U dosadašnjoj praksi, filmovi bazirani na stripu nisu baš uspevali da privuku nove ljubitelje stripa. Ali Sin City, sa svojom zreloom temom (bez superheroja), i svojom doslovnom adaptacijom, može biti film koji će sve to promeniti, grafički dočaravajući publici šta je u stvari grafički roman.

Vrhunac panela je bio kada je Rodrigez prikazao sekvencu koja se satojala od orginalne probne scene (za koju je rekao da će biti prvi kadar filma), i nekoliko segmenata delimično završenih scena sa glavnim glumcima i likovima. Obezbedjenje je budno motrilo celu salu, ne dopuštajući nikome da snimi te scene. Rodrigez je pojasnio da će snimak biti pušten na internet u roku od par nedelja, a da je ovo prikazivanje u Comic-Con-u namenjeno samo pravim fenovima, koji su bili u publici.

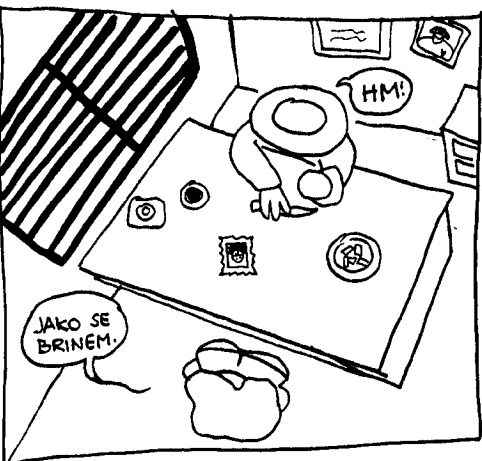
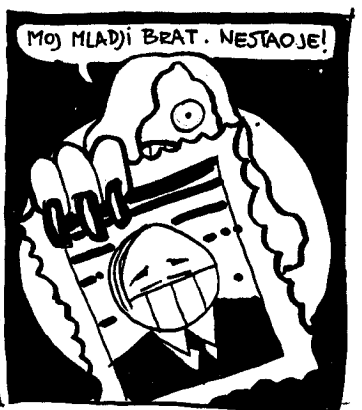
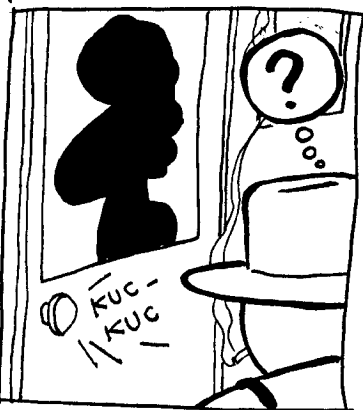
Prikazane scene su bile zaista neverovatne, prelepe i potpuno različite od dosadašnjih stripskih panela. Kostimografija prostitutke Geil, koju tumači Rozario Dason, je možda najupadljivija od svih na celom filmu, ali ona je rekla da se baš zabavljala noseći je. "To je kostim mog S&M superheroja", prokomentarisala je smešeći se.

Za kraj panela, publika je imala priliku da postavi nekoliko pitanja, uključujući i pitanje o budućnosti Sin City-ja u formatu stripa. "Hoće li biti novih knjiga o Sin City-ju?" upitao je jedan fan. "Da," odgovorio je Miler, izazivajući burno pozdravljanje od strane publike, a Rodrigez je još samo dodao: "Frenk i ja planiramo da uradimo i još koji film o Sin City-ju!"

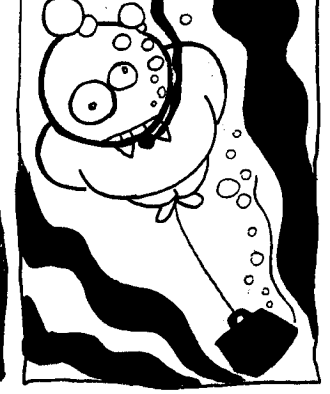
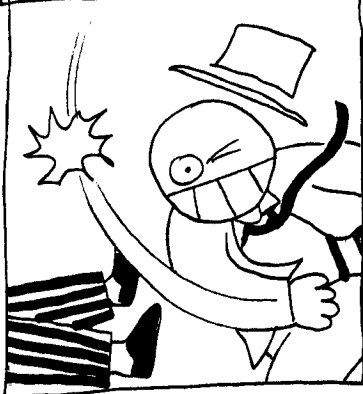
n

THE LONG FART - GOODBYE

PIŠEKI © TIHOMIR TIKULIN - TICO

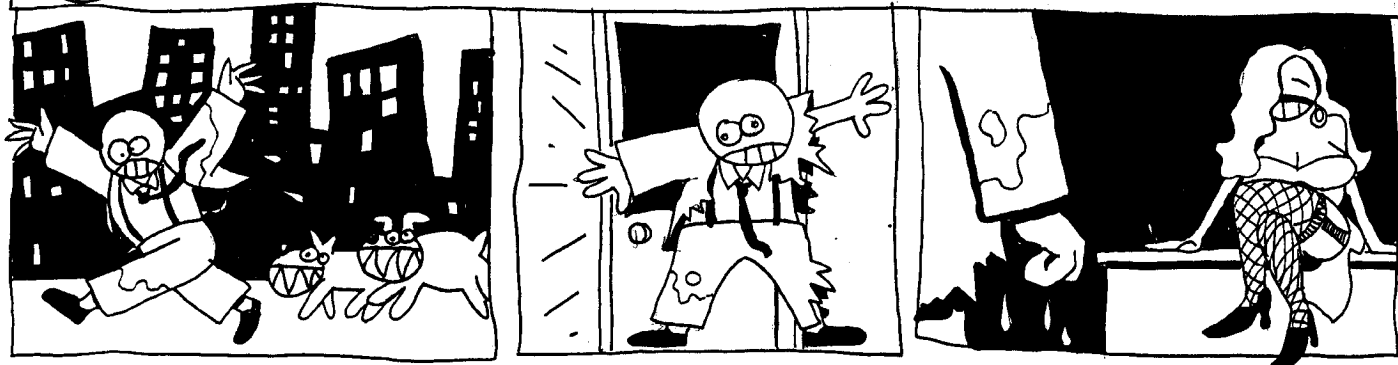

KAKO JE PERICA LAŽljivo DJUBRE POSLAĆEME DA ŠAMARAM KRIVU BUDALU. UPAŠĆU U KAŠU KOJA S TVOJIM BRATOM NEMA NIKAKVE VEZE PAĆU SE NAĆI U PO ŽIVOT OPASNOSTI. NASREĆU IMAM SREĆE PAĆU SE SRETNO U ZADNJI TREN' SPASTI.

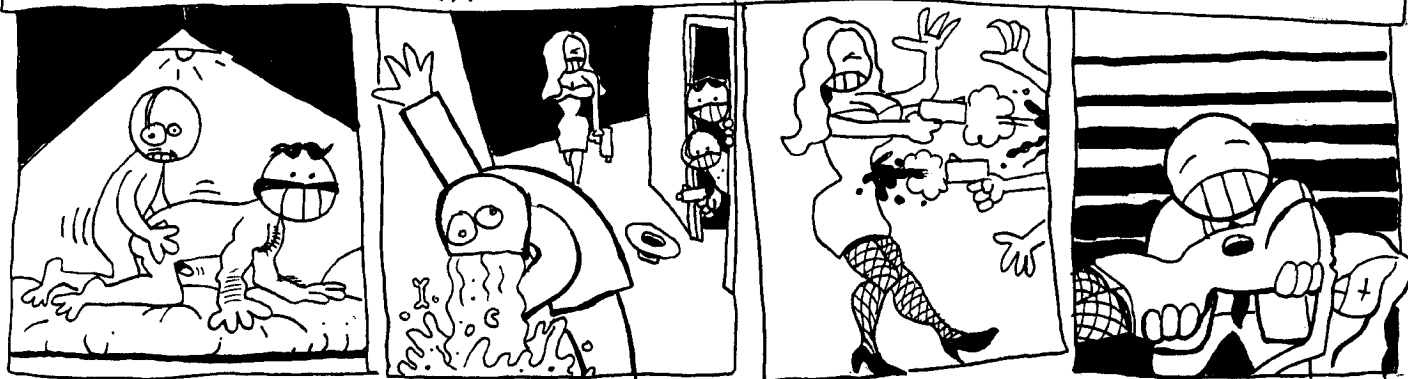
DA BI DOŠO DOMA TREBA PROĆI KROZ OPASNE KVARTOVE DI VREBAJU GARNI TIPOVI. OLOŠ GRADA! KAD JEDVA IZVUĆEM ŽIVU GLAVU DOČEKAT' ĆEŠ ME TI GOSPOJICE ,DA TI . PITAĆEŠ ME IMAM LI VATRE .

NEGO ŠTA NEGO IMAM , A IMAĆEŠ JE BOGAMI I TI. ONDAK ĆU OKRENUTI PAR BROJEVA I SIKUŽIĆU KO , ŠTA , DI , KAKO... UPAŠĆU ZLIKOVcima U JAZBINU SPREMAN ZA KRVAVI OBRAČUN , SPREMAN BRANITI TVOJU ČAST GOSPOJO.

NO NENAVIKO NA ODVRATNI PRIZOR UFATI ĆEME MUKA. TO ĆE NEPRIJATELJ PODLO ISKORISTITI PAĆEME PROBATI S LEDA. NO TI ĆEŠ ME MOJA GOSPOJICE SPASITI PO CIJENU SVOG ŽIVOTA.

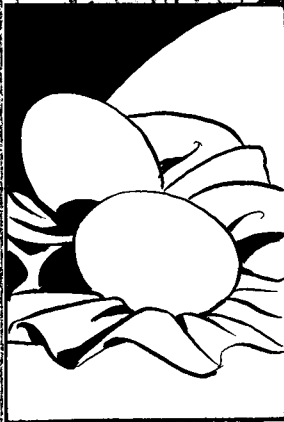

HAPPY END

©TICO'98

VASKRS

VUJADINOVIĆ/SOTIROVSKI 2004.

VASKRS JE...

... JA SAM MRTAV...

... I NIJE MI PRVI PUT.

TRI PUT SAM KLI NI ČKI UMRO.

PRVI PUT SAM SE
PROBUDI O U BOLNI CI ...

...DRUGI PUT NA STOLU
DOK SU ME OPLAKI VALI ...

..TREĆI PUT SAD
U GROBNI CI .

SLABO SRCE I MAM,
A NE UMI REM.

JEDVA SAM KOVČEG
POLOMI O.

NI KO ME NE ČUJE.

PLOČA MERMERNA
NE MRDA NI MAKAC.

UHVATI ME ZI MA.

SVI RAO SAM NA SVADBAMA.
ZAKOPALI SU ME S VI OLI NOM.

U DŽEPU ŠI BI CE I CI GARETE.

ZAPALI M JEDNU.

I ZLOMI M KOVČEG
NA DAŠČI CE.

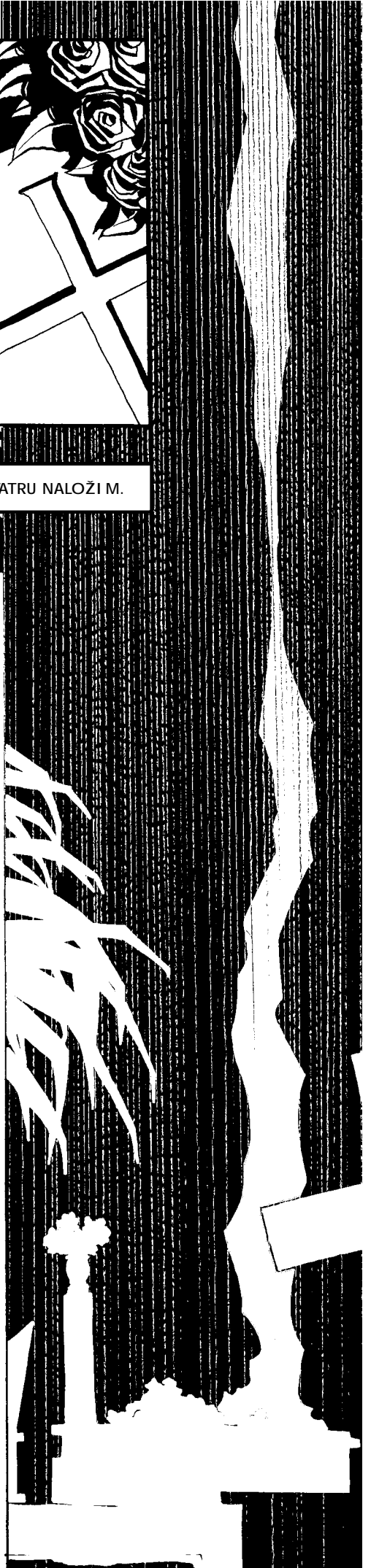
VATRU NALOŽI M.

POČNEM DA REĐAM ARI JE
IZ "KNEGINJE ČARDAŠ".

NEKAKO MI
GREJU KRV.

NE PROĐE DUGO,
ČUJEM LUPANJE.

NEKI VOJNIK I Z KASARNE
PREKO PUTA ČUO MUZIKU.

DOŠAO, VI DEO I Z GROBNI CE
DI MI KAO I Z FURUNE.

POZVAO DRUGOVE.
POMERE PLOČU.

I ZLJUBI MO SE.

POZOVEM LJUDE NA PIĆE.

DOĐEMO PRED KUĆU,
ŽENA NE OTVARA.

"JA SAM, BRE" KAŽEM.

"NE," KAŽE ONA.
"ON JE MRTAV, DANAS
SMO GA ZAKOPALI."

"KAKO MRTAV" KAŽEM.
"ŽI VLJI SAM OD TEBE...!"

"...OTVORI !"

NE, BRE, BRATE, NE OTVARA.

VOJNI CI: CRNOGORCI,
HERCEGOVCI - SVI DVA PUTA
DVA METRA - LOME VRATA.

ŽENA GOLA PRED VRATI MA STOJI...

...U MOM KREVTU U
POZADINI MI TA MESAR.

DRŽI KURAC U RUCI, MI SLIŠ PUCAĆE.

POBI ĆE NAS SVE NA LI CU MESTA.

OTMEM BRZO ŠMAJSER CRNOGORCU.

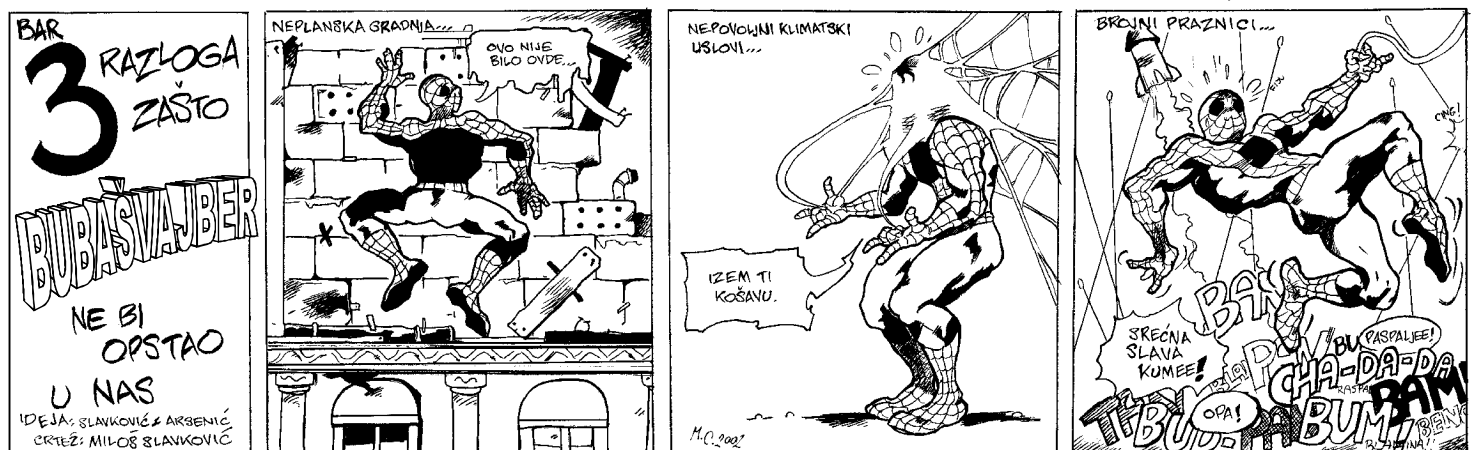
I ŽENU I MESARA
- SA PO DESET METAKA...

...NEKA MAGLA NA
OČI MI PALA...

...I SAD EVO, MOGU DA JE VI DI M...

Razgovor s Mark Milarom

Elem.
Ova papazjanija od intervjua.
Izazov mi je uputio sajt
www.dynamicforces.com

da obavim ovaj i jos sedam intervjua, svake sedmice, sa značajnim ličnostima iz industrije stripa, a zauzvrat oni će mi platiti let iz Engleske do američkog strip-kongresa. Ako ne uspem, moram da se u lice pljeskam sa krempitama i da spiskam novac u dobrotvorne svrhe. I tako - intervjui, intervjui, intervjui. Toliko poštovanja se odaje intervjuisanima u zadnje vreme. Čitanje razgovora u Comicon Pulse-u me dovodi do besnog vrištanja. Recimo, pitanja poput "A zašto je ,taj-i-taj' tako savršen izbor za crtanje ovog stripa?" nasuprot "Jasno je kao dan da ovaj tip ima problema čak i sa crtanjem Čica-Gliša, da li vas on plaća da za njega crtate?" Više volim konfrontirajuće intervjue. Ne samo povodom stripa, nego i kad Džeremi Peksmen [čuveni britanski TV-voditelj bez dlake na jeziku i lažnih skrupula] na večernjem Dnevniku BBC-a 2 krene da „prži“ političare u studiju koji se unapred tresu od straha. Ili Bernard Levin, koji je neslavno započeo jedan od svojih TV-razgovora sa gostujućim poljoprivrednicima frazom "Dobro večer, seljaci". Intervjuisani treba da znaju gde im je mesto. No ako znaju znanje, pružiće isto onoliko koliko im se daje. Dakle, Mark Milar.

Prve Markove scenarističke radove sam čitao u stripu pod naslovom „Spasilac“, pokupivši ga na londonskoj konvenciji stripa. Pripovedajući o drugom dolasku Isusa Hrista medju nas i Antihristu-TV voditelju koji pokušava da umanjí značaj njegovog prisustva na Zemlji, nije delovao kao osoba od koje bi se očekivalo da petnaestak godina kasnije piše „X-Ljude“ (X-Men).

Pa ipak, Mark se sasvim dobro snašao prelaskom u američke strip-sveske, držeći se peševa šinjela Grenta Morisona pre nego što je dobio „solo-deonicu“ na „Čudovistu iz močvare“ (Swamp Thing) koja je dokazala da ponekad ume da piše čak i bolje od velikog uzora. Potom je dobio od Uorena Elisa da mu pomogne kod tezge na stripu „Autoritet“ (Authority). Proverite Marvelovu svesku „Ultimates #1“ koja je u dobroj meri momenat kada je Milar sa E-liste kreatora stripa uskočio na B-listu. I kada je masovna prodaja „Autoriteta“ urliknula tržištem, i kada se Mark dočepao veće slave na „Ultimativnim X-Ljudima“ (Ultimate X-Men) pošto se Brajen Bendis povukao, i kada je preuzeo „Ultimate“ (The Ultimates), Milar je zaseo na A-listu. I izgleda kako ima nameru da tu poprilično dugo boravi. Dame i gospodo, predstavljam vam patuljastu guzicu od Skotske vucibatine kojoj se posrećilo - Marka Milara. Dobro večer, seljaci.

PRESSING: *Mark, optužujem te da tračiš svoj talenat. Sa radovima poput „Čudovista iz močvare“, „Križe“ i donekle, čak, „Spasioca“, dokazao si se kao stvaralac sa širokim krugom interesa, subjekata i tema. Zašto je onda tvoj rad ograničen na jedan žanr toliko dugo dok su razni obećani autorski projekti ostavljeni za kasnije?*

MARK: Prost odgovor bi bio da mislim kako su sveske o superjunacima ono sto strip ume najbolje da pruži, a dokaz je da su konzistentno best-seleri. Čitam puno naslova ovih dana i svi sem jednog ili dva su serije o superherojima. Ali odbacujem ideju da je to uzak žanr sa ograničenim brojem tema. Nadljudski junaci su maltene medijum za sebe, sa dijapazonom od dečjih pričica preko ljubavnih storijsa pa sve do ratnih ili naučno-fantastičnih tema. To je jedna od stvari, pored humora, za koju mislim da su stripovi bolji nego filmovi ili knjige i, tako mi Boga, ne treba da se stidimo ili pravdamo zbog toga. Superherojski stripovi su mi izazivali erekciju od detinjstva ranih osamdesetih godina [prošlog veka] i razlog su što danas radim taj posao, stoga posao je sredstvo da nahranim mog unutrašnjeg desetogodišnjaka, takođe. Jednostavno, nema ničeg što pruža veće zadovoljstvo od superherojskog stripa i, upravo sada, imamo najviši nivo kvaliteta tih sveski ikad viđen u njihovoj istoriji.

PRESSING: *Ali...*

MARK: Što se tiče mojih različitih autorskih projekata [na koje zadržavam sva prava i koji su moje vlasništvo], ne poričem da me je Marvel skrenuo sa puta; no te sveske su dobro primljene i kod kritike i čitalaca i u medijima glavnog toka i, bivajući pet naslova na top-listi, donele su puno para industriji, lancu striparnica i, naravno, meni takođe. Stoga prednosti daleko nadmašuju mane. Ne verujem da sam ovo ranije javno rekao, no originalna ideja je bila da Vins (Frenk Kvajtli) i ja napravimo nastavak „Autoriteta“ kao autorsku mesecnu seriju za „Uajldstorm“ [nekadašnju pod-sekciju kompanije IMAGE koju je gazda Džim Li prodao DC-u za 60 miliona dolara, postavši sastavnim delom tog strip-giganta] i imao sam ideju da teramo dve paralelne serije od četiri i osam nastavaka. Podigli smo nadljudske junake na novi nivo, čini mi se, u „Autoritetu“ i ideja je bila da se ove autorske sveske (gde bismo imali više stvaralačkih sloboda) voznesu na sasvim drugu ravan. Nesto od toga se pojavilo u „Ultimatima“ kod Marvela, ali najveći deo čuvamo za te autorske sveske. Uskoro završavam sa „Ultimativnim X-Ljudima“ i prvi od tih projekata izlazi za nekoliko meseci potom. Posvetiću se nekim velikim projektima za Marvel krajem 2003. ali zamolio sam za „ventil“ u mom ugovoru da mi omogući završavanje tog posla dok još imam goruću želju da ga napišem.

PRESSING: *Da li stripovi stvarno obrađuju super-junake bolje od filma?*

greh pisanje *fikcije* jer je ona miroljubivo izražavanje ideja. Kao hrišćanin mislim da je nemoralno zauzdavanje umetničkih formi koje donose zadovoljstva milionima ljudi, stoga ako nema nikakve štete, protivim se svakoj vrsti cenzure.

PRESSING: Dobro, to smo razjasnili. Naposljetku, tvoj rad na „Autoritetu” je pogazio izvestan broj društveno prihvatljivih normi kao strip namenjen „svim uzrastima”. Kada je DC odstranio scene nekrofilije i rasističko-seksualne uvrede, nisi bio najzadovoljniji. Zašto?

MARK: To je zanimljivo posto Vins i ja nismo upotreбили niti jedan jedini prikaz nasilja ili psovku a koji se nisu pojavili u prethodnih 12 nastavaka. Bili smo vrlo, vrlo pažljivi ovim povodom pošto smo želeli da izbegnemo probleme sa cenzurisanjem onog sto nam je trebalo kao neka vrsta radikalne sveske. Hoćete da vidite glave koje eksplodiraju? Pogledajte „Autoritet” broj 2. Hoćete da čujete o seksualnom nasilju na kontinentalnom nivou? Pogledajte Uorenovu [Elis] i Brajenovu [Hič] drugu storiju o kampovima za silovanje u Kini. To su bile moćne stvari koje su činile da se osećam kao da čitam nešto različito od Marvelovih ili DC-ovih sveski.

PRESSING: Želiš slike ili reči koje se nisu ranije pojavile u „Autoritetu”? Pederi, prknoľjubi, pakistancure -- takođe i scene nekrofilije, analnog silovanja i ubijanje beba... Ništa od toga nije viđeno u Elisovom i Hičovom radu...

MARK: Decoubistvo se desilo u „off-u”, van domašaja „kamere” na veoma sličan način kao što su deca ubijana ili proždirana (pogledaj „Klizajućeg Albiona”) u prvih 12 nastavaka. Na isti način, blage „ružne reči” kao „pederi” su dozvoljene na TV-u u „udarnim terminima” dok se reči kao „pišanje” ili „kopile” generalno zabranjuju pre 21:00 u Ujedinjenom Kraljevstvu tako da ne mislim da postoji ikakva granica u intonaciji. Ako išta može da se kaže, onda su koristili više „KOPIŁADI”, „ISUSA” i „PIŠANJA” od nas jer su nam sve to odstranili iz scenarija. Nije da sve brojim, ali

totalno odbacujem ideju kako nam je dato više sloboda. Da li je ANALNO silovanje u „off-u” gore od VAGINALNOG silovanja u „off-u”? Poenta je što smo kontinuirano zahtevali etiketu „Za odrasle čitaocē” jer je stripu to trebalo a rečeno nam je „ne”. Originalnih 12 nastavaka su imali oštrinu koju DC-ova „Ameriĉka Liga Pravde” (JLA) ili Marvelovi „Osvetnici” (Avengers) nisu mogli da priušte i to nas je privuklo našoj svesci. Dok smo se zabavljali njome i privukli svu moguću pažnju i priznanja „glavnog toka” [ne-stripske publike] te ostvarili povećanje tiraža, traženno je od nas da nastavimo sa našim odličnim poslom, ali da prestanemo sa svim onim stvarima koje su od serije napravile nečuvan uspeh. Bilo je suludo. Iskren da budem, Džim, Skot i Džon Ni su bili apsolutno fantastični skoro sve vreme našeg perioda na naslovu. Nju Jork uopšte nije shvatao šta mi to radimo i nije mogao da razume razloge uspeha, ali momci u „Uajldstormu” [situiranom u Kaliforniji] su nas štitali i kapirali 90% onoga što se zbivalo na tablama. Mi smo bili svesni restrikcija (i nisu se odnosile na „svaki uzrast”, uzgred budi rečeno) i vazda zahtevali etiketu „Za odrasle čitaocē” i čak formalno podneli zahtev u scenarišićkom predlošku. No, Pol [Levic] nas je odbio jer to nije bilo ono sto je želeo da objavi. I to je pošteno. On je vodio kompaniju i odluka je bila na njemu. Ni jedan stvaralac ne voli da vidi svoj rad iskaspľjen (što se nama desilo na kraju), pa je jedina stvar koju možeš da uradiš - da se povučeš i radiš negde drugde, pošto si slobodnjak a oni su uprava. Ćak ne možeš ni u ring sa njima i „kul” sam prema tome. Na kraju krajeva, ispalo je da im nije potaman da to objave.

PRESSING: Dosta od tog stila i stava izgleda da je proizašlo iz preuzimanja materijala pogodnog za objavľivanje u engleskom „2000AD” i nakalemľivanju na ameriĉke drage i voljene super-junake. Može li žanr stvoren da predočava najbolje u ljudima da bude uslužen senzibilitetom koji prikazuje ono najgore moguće?

MARK: Zasmeljavo me kad ljudi kažu da sam pisac sa stilom proizašli iz „2000AD” posto sam stvarno MRZEO magazin „2000AD” kad sam odrastao. Delovao mi je isuviše prljavo i opasno, što je zanimljivo. Osvrćem se danas na to i sviđa mi se, ali rastao sam na istim stripovima kao Brajen Bendis, Brajen Von i svi drugi ameriĉki kreatori kojima je sada oko 30 godina. Penim od sreće kad se desi „hepi-end”. Volim da stvari budu fine, ali ne marim da junaci prođu kroz oluju od gov@n@ da dotle stignu. Interesuje me drama i sviđa mi se da suprotstavľjam šokantne slike sa zabavnim dijalogom. Sagleđavam strip-tablu kao mini-izložbu. Nisam cinik, kako su neki sugerisali. Ja sam utopista. Verujem u bolji svet i mislim da se u mojim sveskama radi o tome. Naravno, karakteri su sa manama, no oni su u srcu idealisti i mislim da većina ljudi koja to čita spada u tu grupu. Zasigurno znam da ja tamo pripadam.

PRESSING: Pa kako je izgledalo pisati za „2000AD”, pogotovo za „Letnju ofanzivu”, gde ste ti i Grent Morison odradili praktično sve scenarije za tu sezonu...? Mrziš li sebe zbog toga?

MARK: Osećao sam se čudno jer nisam to čitao dok sam odrastao. Nisam imao predstavu šta su i ko su karakteri ili zbilja o tonu magazina do otprilike pola puta kroz mojih prvih nekoliko godina tamo. „Letnja ofanziva” (koju smo Grent i ja realizovali sa Džonom Smitom i gomilom naših drugara-crtača pre nekoliko godina) je bila pozamašan projekat jer sam najzad počeo da shvatam stvari. Začudo, mislim da bih danas bio dobar za „2000AD”. Frenk Kvajtli i ja bismo bas pasovali toj vrsti materijala, ali ja sam odgajen na Kurtu Suonu [danas pokojni, nekada slavni crtač stripova i glavni „Supermenov” crtač čistog, upeglanog i dozlaboga dosadnog manira likovne izvedbe]. „2000AD” je bio suprotnost onome što me je privuklo stripu, tako da nije imao privlačnost za mene kad sam bio tinejdžer.

PRESSING: Govorio si ranijom prilikom o Polu Levicu [DC-ov covek br.1, čuvar zaparloženog sistema i staromodnog pristupa stripu]. Levic je licno organizovao DC-ovu instant-isplatu honorara tebi kada ti se kćerka ozbiljno razbolela, a računovodstvo je negde zaturilo tvoj ček. Da li su tvoji javni komentari o tom čoveku i njegovoj strip-kompaniji prikladni za osobu koja se žestoko potrudila da se izađe u susret tebi i tvom detetu?

MARK: Jedini razlog zbog koga ti je ovo poznato je zato sto sam naveo primer kako Pol Levic može da bude dobar ortak, a? Pa naravno da nikad nisam zavrnuo rukave da krenem da mu blatim reputaciju. Ne volim lične napade na ljude na isti način kao što ne osećam da treba da olajavam rad drugih ljudi pošto je to „ispod pojasa” i ima uticaja na kapacitet zarađivanja. Moji negdašnji napadi na DC (a desili su se toliko davno da me danas nije briga) su bili atak na politiku kompanije i izdavačku viziju za koju mislim da je bila i da još uvek jeste štetna za industriju koja ne samo da me hrani, nego je takođe i volim. „Autoritet” je bila serija u najbržem usponu na tržištu kada su sve druge njihove serije tonule - pa ipak ukinuše je. Kao stvaralac i čitalac mislim da je to monstruozno i zato u ovom trenutku ne bih radio tamo. Ali

to je samo moja lična odluka i ja ne sugeriram drugim ljudima da urade isto. Takođe mislim da su u fantastičnoj poziciji da ožive još uvek depresivno tržište sa svojim neograničenim vezama kod „Uornera“ [Warner Bros.] i „AOL-a“ [internet-gigant America Online], ali oni su namerno defanzivni posto zarađuju svoje lepe platice bez obzira da li je na tržištu eksplozija ili implozija i oni ne žele da privlače pažnju svojih nadređenih kompanija ili ikog drugog ko bi pozeleo njihova dobrano plaćena radna mesta. Opet, to se mene ništa ne tiče. Za sada ne saradujem sa njima i nemam nameru da to učinim u skorije vreme, no ovo ne znači kako hoću da kažem kako su oni zla kompanija. Neki od njih su vrlo, vrlo fini ljudi. Pol, uz sve svoje mane, puno radi iza scene da pomogne starijim kreativnim ljudima koji su izgradili ovu industriju koja nam sada omogućava komforan život koji danas živimo. Kada mi je DC-ovo računovodstvo zaturilo ček sa honorarom tri nedelje, pa jos kad su mi rekli da moram da čekam još ŠEST NEDELJA na novu isplatu, Pol - koji poznaje moju ženu i koji je već znao da nam je dete u bolnici - lično se zauzeo da mi taj ček bude telegrafski isplaćen bez odlaganja. Dakle, ja ne napadam pojedinca. NIKADA ne napadam pojedinca. Samo osećam da ljudi kao Bil, Džo ili Dćim Valentino [nekadašnji crtač i scenarista, danas prvi čovek kompanije „Imidž“] ili bilo ko drugi, ostvaruju kapital na enormnosti DC-ovog potencijala mnogo više nego sto trenutno možemo da vidimo. Činjenica da se tri najpoznatija fiktivna junaka na svetu prodaju [u stripu] u tiražu manjem od onog lokalnih novina u Glazgovu me raspamećuje.

PRESSING: *Ni ja se nisam stideo da kritikujem takvu vrstu delatnosti... Nazvao si moju ogovaračku rubriku „Kolumnom Godine“ u svom nedavnom novogodišnjem govoru. Ti, koji veliš da ne voliš napade na pojedince... Vredi li zbilja za industriju da slavi najgrđe ujedanje, zabijanje noževa u leđa i insinuuacije hvaljenjem takvog poligona za blaćenje? [R. Džounston na www.comicbookresources.com i u britanskom žurnalu „Komiks Internešenel“ ima stalnu rubriku pod naslovom „Ležeci u slivniku“ gde se o stripu, svemu i svakome oko njega piše i govori ono što ni najgladnije pseto s' maslom pojelo ne bi].*

MARK: Mi smo svi saradnici i kolege, a kolege vole da šire abrove okupljeni oko rashlađivača za vodu sa česmom. Mi nemamo rashlađivač za vodu pošto živimo u različitim državama, ali imamo internet i imamo „Ležeci u slivniku“ što je najbolja sledeća stvar.

PRESSING: *Svakog ponedeljka - padala kiša ili sijalo Sunce. Ista regularnost se ne može videti u tvojim radovima. Tvoj „Autoritet“ je kasnio. „Crveni Sin“ [do neverovanja briljantna priča-pretpostavka o padu rakete sa mladjalnim Kal-Elom sa uništene planete Kripton u Sovjetski Savez umesto u žitnicu Kanzasa polovinom 30-tih godina prošlog veka, gde budućeg Nadčoveka odgaja lično Josif Visarionovič Džugašvili-Staljin zvani Koba! Jezivo!!! Tu je Brus „Betmen“ Vejn američki diplomata na službi u Moskvi, Princeza Dijana „Čuderna žena“ reporterka-dopisnica a Leks Lutor - poslednja nada zapada u odbrani od nadljudske komunističke pošasti!] je u velikom zakašnjenju. „Ultimati“ takođe kasne. „Jangblad: krvavi sport“ kasni. Šta se to zbiva ovde, ima li kakvog zajedničkog činioca?*

MARK: Volim da saradujem sa sporim crtačima. Šta drugo da kažem? Ne želim da surovo zvuči, ali pogledaj šta Hič radi na „Ultimatima“ pa onda pogledaj neke druge sveske koje takođe koštaju dva dolara i 25 centi. Vidiš li ikakvu razliku? Naravno, Hič bi mogao da odštancuje dve sveske mesečno, ali to onda ne bi bio best-seler i nešto nad čim se udubljujemo sledećih dvadeset godina kada se kompletira u albumu sa tvrdim povezom. Postoje neke retke zveri kao Džon Romita Junior koji može da smlati svesku preko noći i uprkos tome postigne najbolji mogući izgled na tržištu, no najveći broj ljudi to ne može. Ne može da se dobra sveska kao „Ultimati“ izbacuje svake 4 nedelje. To je praktično nemoguće. Rekavši to, da samo pomenem kako je Hiči doprineo da devojci mu zapupe stomacić i sike pa će mu zatrebati ozbiljnija lovica od ove godine, stoga očekuj NEKU VRSTU učestanja frekvencije.

PRESSING: *Možda prenosiš neku boleštinu od crtača do crtača?*

MARK: Sviđa mi se ta ideja, sve dok ne moram da se seksam sa njima da bih im preneo bolest.

PRESSING: *Idemo dalje. Molim te, molim te, molim te da idemo dalje. Škotska je zemlja poznata po neotesanim pijanim građanima, nezahvalnim, ciničnim i turobnim prema drugim ljudima. Jesu li oni zbilja podesni za prikazivanje šarene pozitivnosti svojstvene američkom pogledu na život? Skrnaveći takav žanr, ne zagađuje li intelektualni „pul“ nadolazećih američkih generacija?*

MARK: Nasa skrnavljenja progutaju odurni šareni, pozitivni Americi svojstveni individualci, stoga mora da radimo nešto valjano. Siguran sam da će kroz nekoliko godina ovo što sada radim izgledati zastarelo poput stripova iz 80-tih i 90-tih godina prošlog veka danas i naš ceo pristup će biti

iskasapljen kritikom i zamenjen nečim drugim. No to je dobro. To je evolucija. Faktički, radije se nadam da ću biti među onim narodom koji ovo RADI 2007. godine.

PRESSING: *Ako ti jetra izdrži dotle. Promaši li te totalni kolaps telesnih funkcija, šta ti je ultimativan plan za industriju stripa?*

MARK: Želim da naša industrija bude poštovana i uspešna kao filmska industrija. Kompjuterske igre su već na pola puta ka tome, za ime Božje! Prave više para od filmova i već se objavljuju prikazi i kritike o njima u kvalitetnim revijama i dnevnim novinama. Stripovi, raduje me da to kažem, idu u istom pravcu i, upravo kao što je predviđeno, hitaju ka ogromnoj ekspanziji kojoj ćemo biti svedoci između 2006. i 2012. godine. Sve će divno da „sedne“ na svoje mesto -- kvalitetni kreatori bivaju primamljeni da rade na povlašćenim strip-serijama koje su bile i zauvek će biti temeljci medijuma kakvog ga spoznajemo; knjižare izjavljuju da su im grafički romani [američki ekvivalent evropskom pojmu „strip-albuma“] najbrže rastući prodajni artikli i gladni su materijala, dok kompanije postaju sve fleksibilnije u odnosu prema ugovorima u vezi projekata čiji vlasnici ostaju autori i mogućnostima eksploatacije. Neko mi skoro reče kako je upravo prodao filmska prava za novu strip-svesku, suma je šest stotina hiljada dolara, bez obzira da li će film da se snimi ili ne. A taj naslov čak nije ni na top-listi prvih sto! Mi smo laboratorijska posuda za opite drugih medija, i to relativno jeftina. Ako nekako uspemo da izbalansiramo javno prepoznatljive karaktere „glavnog toka“ (stripovski ekvivalent filmskih zvezda) sa našim novim, originalnim materijalima, postaćemo nova filmska industrija. I hoćemo! Kao što rekoh ranije, ako uspemo da isplivamo iz kolapsa 90-tih godina prošlog veka, možemo svašta da zajašemo. Ono sto dolazi kao sledeće, jeste masivan, kolektivan orgazam za svakog ko gaji iskrenu ljubav prema ovom biznisu.

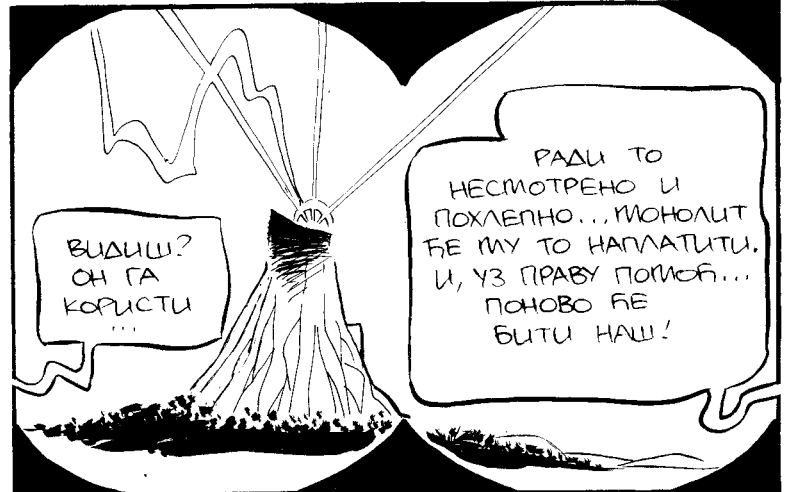
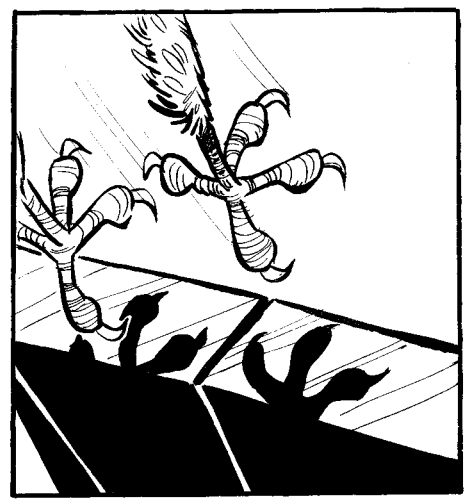
PRESSING: *A ja ću biti pri ruci sa papirnatim maramicama. Hvala, Mark! Možete da čitate Markove scenarije realizovane u „Ultimatima“, „Ultimativnim X-ljudima“ i „Yangblad: krvavi sport“. Kada se smiluju da budu objavljeni... Živeli!*

n

JOVAN
2003.

КРАКОВ, КРАКОВ

СЦЕНАРИО: БОРЉЕ МИЛОСАВЉЕВИЋ ЦРТЕЖ: ЕУГЕН СЛАВИК

ЕПИЗОДА
ЧЕТВРТА

ДВОБОЈ МЕТУЗАЛЕМА

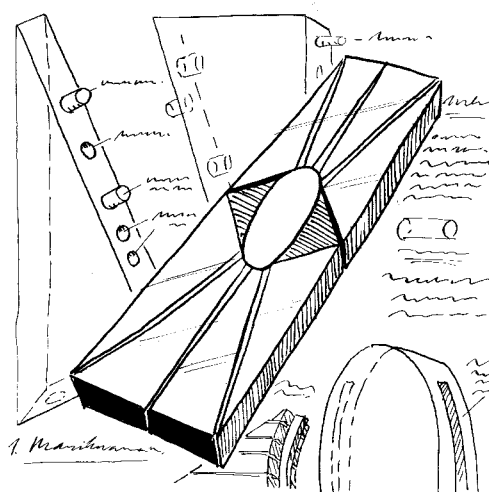

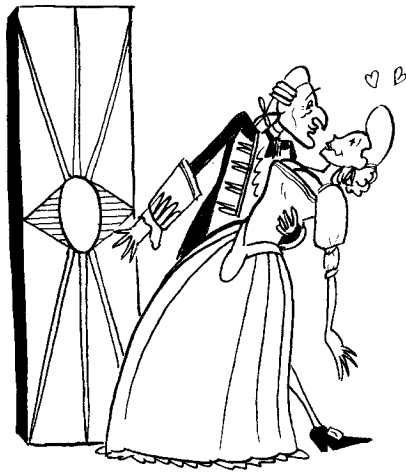
...О ГРОФУ ОД
СЕН НЕРМЕНА,
СЛАДНОМ
НАУЧНОМ УМУ,
РАДО ВИБЕНОМ
НА СВИМ
ЕВРОПСКИМ
ДВОРОВИМА,
ОД ОНОГ
РУСКОГ ДО
ЕНГЛЕСКОГ
...

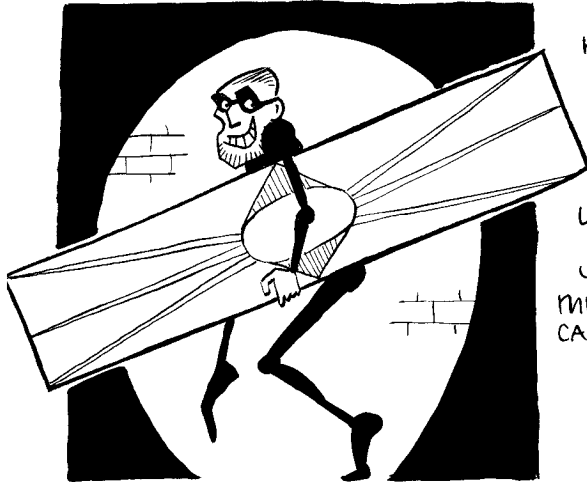
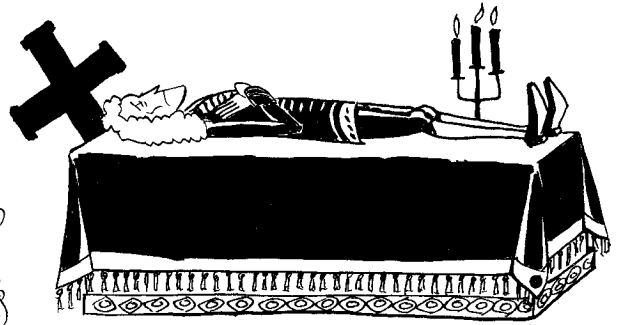
...И О ЊЕГОВОМ
БЛАГУ,
ЧУДОТВОРНОМ
МЕТАЛУ КОЈИ
ЈЕ, ПО
РЕЧИМА САМОГ
ГРОФА, БИО У
СТАЊУ ДА
САЧУВА
ВИТАЛНОСТ ЛУДИ
И У НАЈДУБОЈ
СТАРОСТИ ...

АКО СУДИМО ПО ДОКУМЕНТИМА, ИЗГЛЕДА ДА СУ ЧУДОТВОРНИ МЕТАЛ КОРИСТИЛИ МНОГИ СЕН НЕРМЕНОВИ ПРИЈАТЕЉИ, НИВЕЉИ ПУНИ СНАГЕ ДО КАЧЕ СТАРОСТИ. МЕЂУ њИМА, НА ПРИМЕР, И САМ БАКОМО КАЗАНОВА...

А Онда је изненада гроф од сен Нермена премијно, и изгледало је да је тајна његовог блага отишла са њим у гроб.

МЕЂУТИМ, НЕДАВНО САМ ОТКРИО ДА ЈЕ БЛАГО УКРАО НЕКО КО ЈЕ НЕЛЕО ДА ИСЦЕЛИТЕЉСКУ ВРЕДНОСТ ЧУДОТВОРНОГ МЕТАЛА САЧУВА САМО ЗА СЕБЕ.

ПОТОМ САМ НАШАО МЕСТО ГДЕ ЈЕ ПЛЕН САКРИВЕН - У АРАБИЈСКОЈ ПУСТИЊИ У ЕГИПТУ, НА ВРХУ СТЕНЕ ХЕЛ КАРГА.

ДУБОКО ВЕРУЈЕМ У ВРЕДНОСТ ЧУДОТВОРНОГ МЕТАЛА СЕН НЕРМЕНА И СА ОБЗИРОМ НА МОЈУ СТАРОСТ ГАЈИМ ВЕЛИКЕ НАДЕ.

НО, ЗБОГ УСТЕ ТЕ СТАРОСТИ У ОВОМ ПОДУХВАТУ МИ ЈЕ НЕОПХОДНА ПОМОЋ, УПРАВО - ВАША ПОМОЋ. НАРАВНО, ДАЋУ ВАМ ВРЕМЕНА ДА О МОЈ ПРЕДЛОГУ...

... РАЗМИСЛИМО?

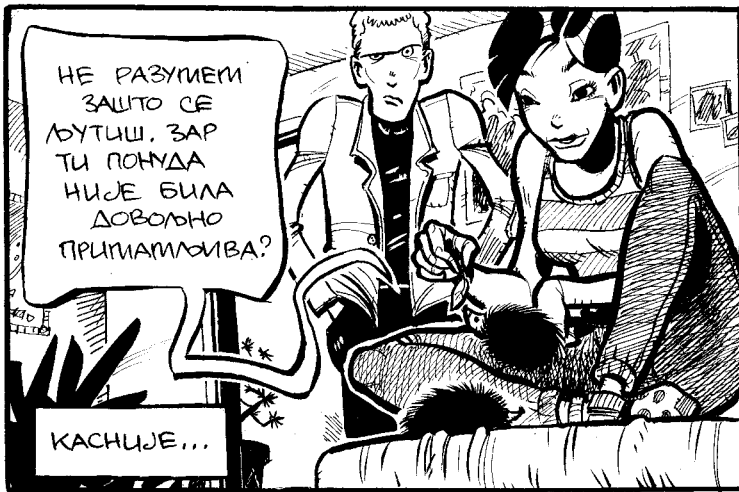

АЛИ, ГОСПОДИНЕ ОЛДМАН, ЗАР СУМЊАТЕ У НАШУ ОДЛУЧНОСТ? СПРЕМНИ СМО ДА ПОТРАНИМО ТАЈ МЕТАЛ НА ВРХУ ТОГ... КАКО СТЕ РЕКЛИ... ХЕЛ ХАРГА...

ХЕЛ КАРГА. ХИМИИ... ДОБРО ЈЕ ДА САМ ОВДЕ.

Онда је све решено. За два дана чекају вас на аеродрому у Каиру.

НЕ РАЗУМЕМ
ЗАШТО СЕ
БУТИШ. ЗАР
ТИ ПОНУДА
НИЈЕ БИЛА
ДОВОЉНО
ПРИМАМЉИВА?

КАШИЉЕ...

ПОНУДА ЈЕ МОЖДА
БИЛА ПРИМАМЉИВА, АЛИ
ЈЕ БИЛА УПУБЕНА МЕНИ!
НА ТАЈ ПУТ КРЕБЕМ
ОВАКАКО САМ!

ЗАШТО,
ГОСПОДИНЕ
КРАКОВ?

ЗАТО, ГОСПОБИЉЕ КРАКОВ,
ШТО МИ ПОСЛЕ СЛУЧАЈА У
ВЕНЕЦИЈИ* НИ НА КРАЈ
ПАМЕТИ НИЈЕ ДА ПРЕЗИМАМ
ОДГОВОРНОСТ ЗА ВАШ НИВОТ!

МА СТВАРНО,
ГОСПОДИНЕ
КРАКОВ?

МА СТВАРНО,
ГОСПОБИЉЕ
КРАКОВ!
УКРАТКО-
ВИ НЕ
ИДЕТЕ
СА МИНОМ!

НЕ, НЕ И НЕ!

АЕРОДРОМ КАИРО
-ДВА ДАНА КАШИЉЕ.

ДОБРОДОШЛИ!

ДА. МИ ПУТУЈЕМО ЗАЈЕДНО.
ОБАЕ СУ ВАШЕ БУЗЕ.

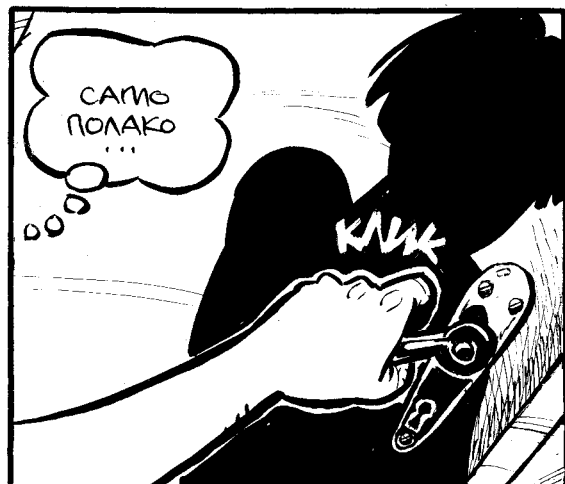
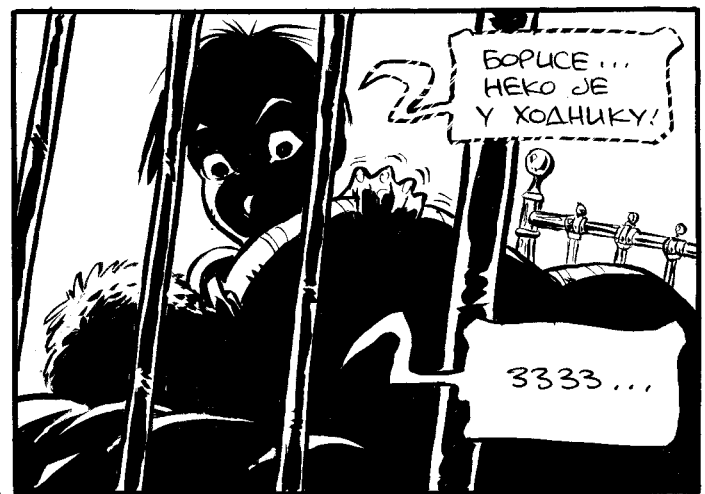
ОВО ЈЕ ВАША
СОБА. ДОБРО
СЕ ОДМОРИТЕ
-СУТРА НАС
ЧЕКА ВЕЛИКО
ПАРЧЕ ПУТА
НИЗ НИЛ.

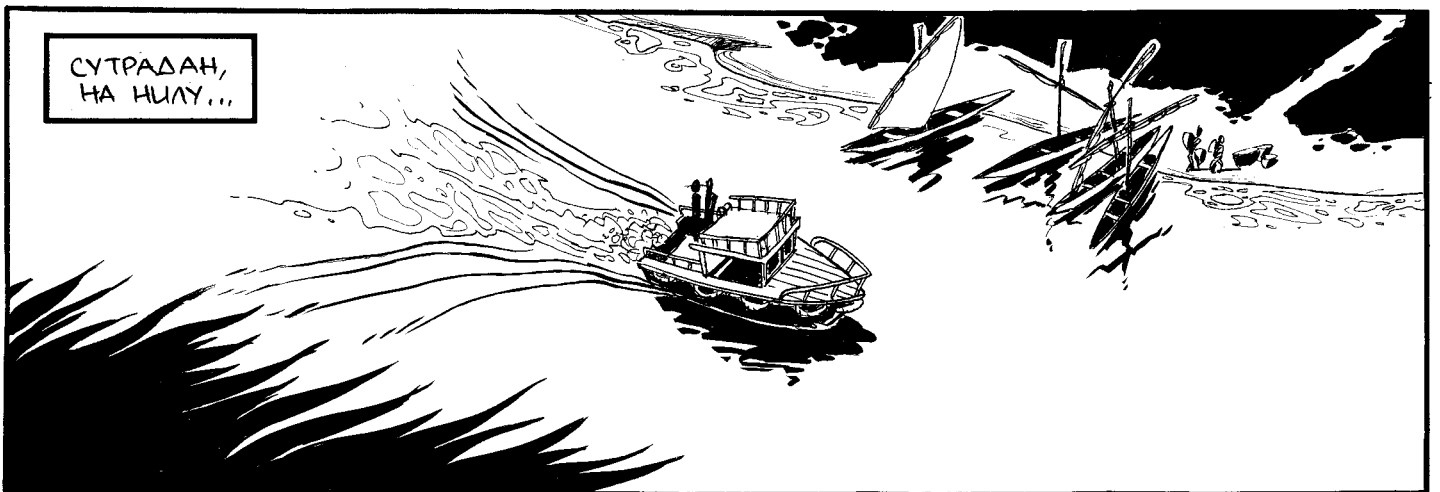
ВИЛА ГОСПОДИНА ОЛДМАНА
-УВЕЧЕ ИСТОГ ДАНА...

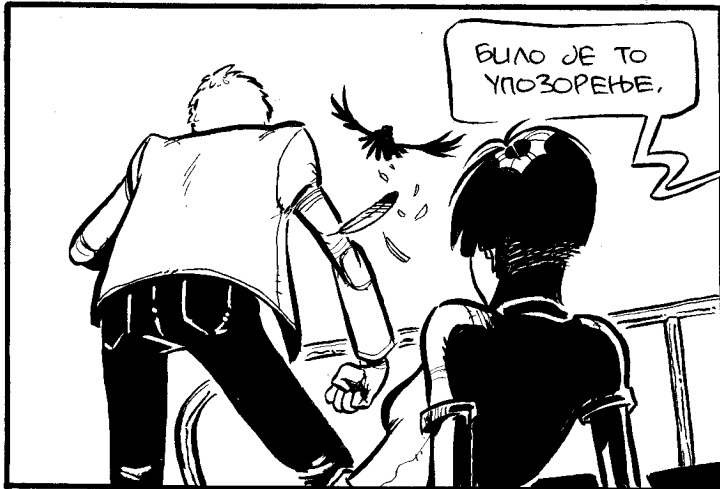
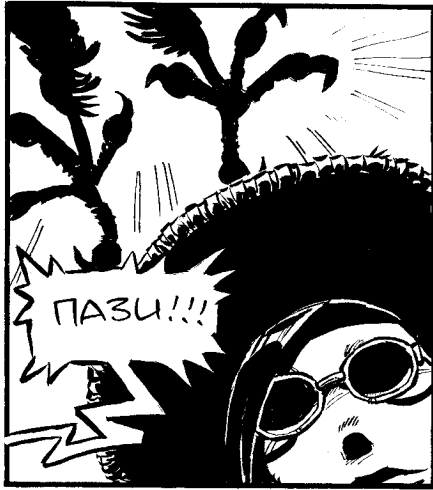

ШТА САД КАЖЕТЕ,
ГОСПОДИНЕ КРАКОВ?
ЈОШ ПРЕКЈУЧЕ СТЕ
ТВРЂА ОДБИЈАЛИ
ДА ПУТУЈЕМ СА ВАМА.
САД ВЕР ДЕЛИМО
ИСТУ СОБУ.

ДВЕ СТВАРИ,
БАРБАРА.

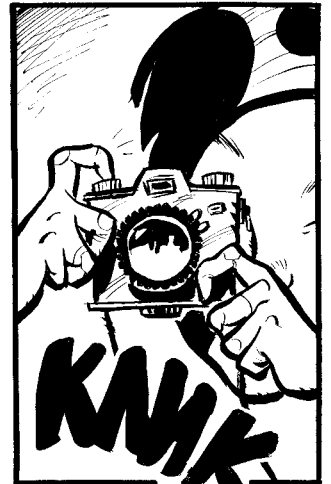

ТО ЈЕ ЛУКСОР, ХРАМ БОГА
АМОН-МУТ-КХОНСУА, ПОТИЧЕ ИЗ
ДОБА ФАРАОНА АМЕНХОТЕПА III,
ЗНАЧИ ОКО 1400. ГОДИНЕ ПРЕ
НОВЕ ЕРЕ ...

КНИК

КАШИЈЕ У
ПУСТИЊИ...

ИДЕМО ЛИ
ЈОШ ПУНО?

НЕ.
НЕ МНОГО
...

... ИПАК, УПОЗОРИЉУ
ВАС. НАЈТЕЖИ ДЕО
ТЕК ПРЕДСТОЈИ.

ХММ
...

ХЛАДНА НОГ
У ОАЗИ...

НЕ БУДИ СМЕШНА,
БАРБАРА.

АЛИ...

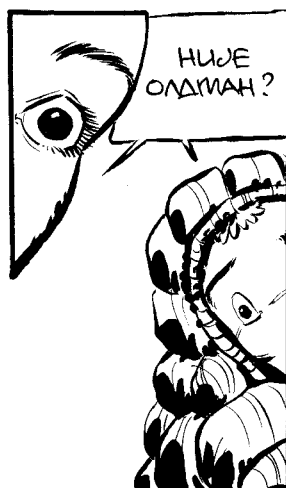
ПРВО, НОГНИ ШАПТАЦИ.
ПОТОМ, ПРАШИНА
КОЈА НАС СЛЕДИ.
ШТА ЛИ...

СПАВАТЕ
ЛИ?

НЕ. РЕЏИТЕ,
ГОСПОДИНЕ ОЛДМАН.

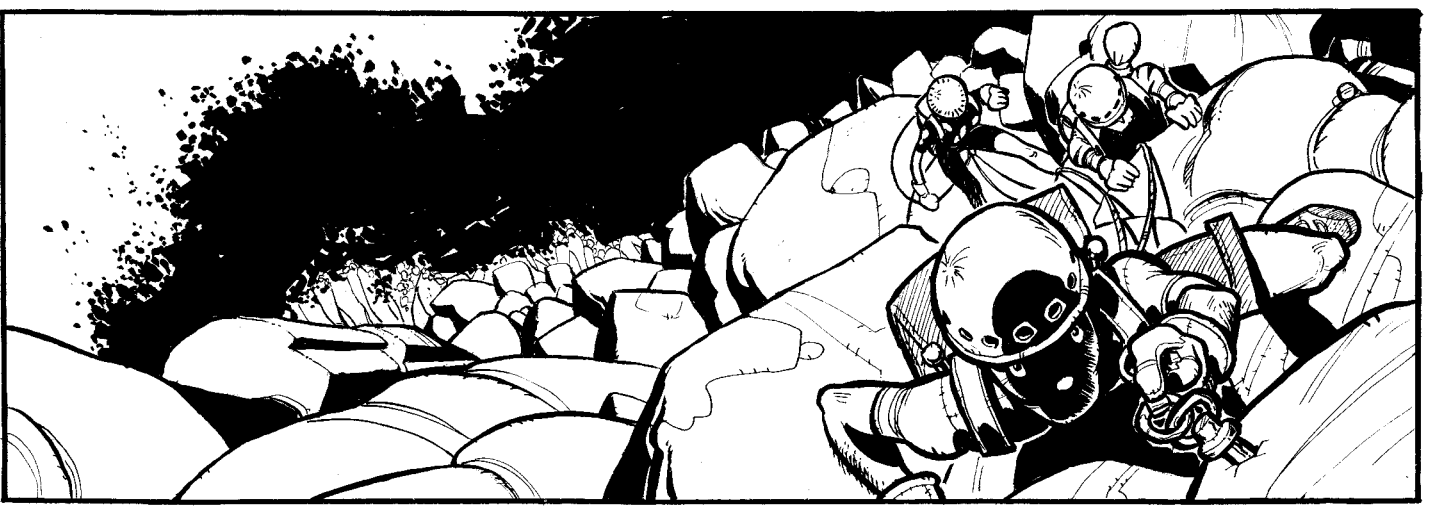
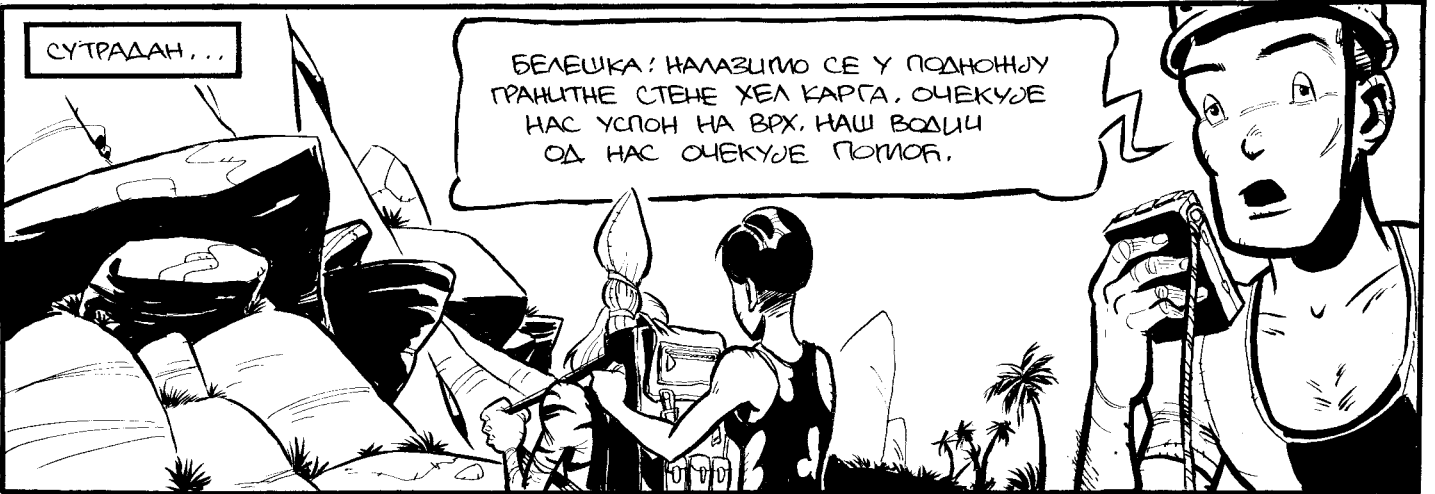
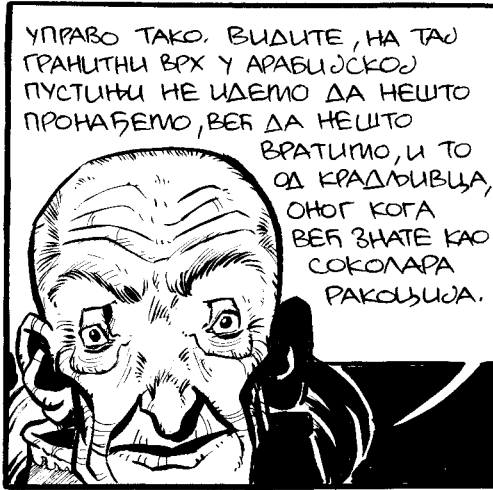
ПА ДОБРО, ВРЕМЕ ЈЕ
ДА ВАМ ОТКРИЈЕМ
НЕШТО ШТО САМ
РАНИЈЕ ПРЕГУ-
ТАО. МОЈЕ ИМЕ
НИЈЕ ОЛДМАН...

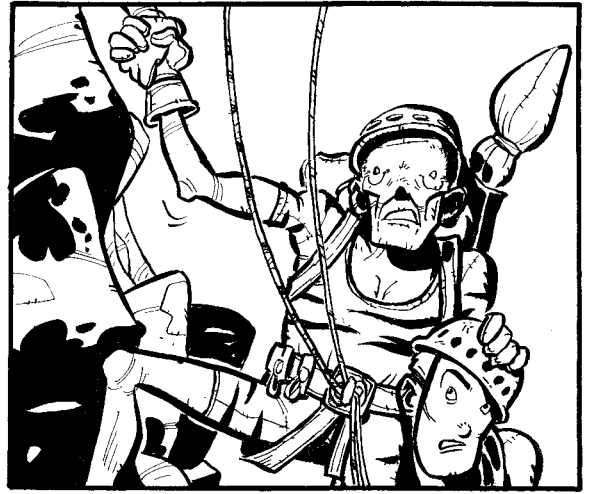
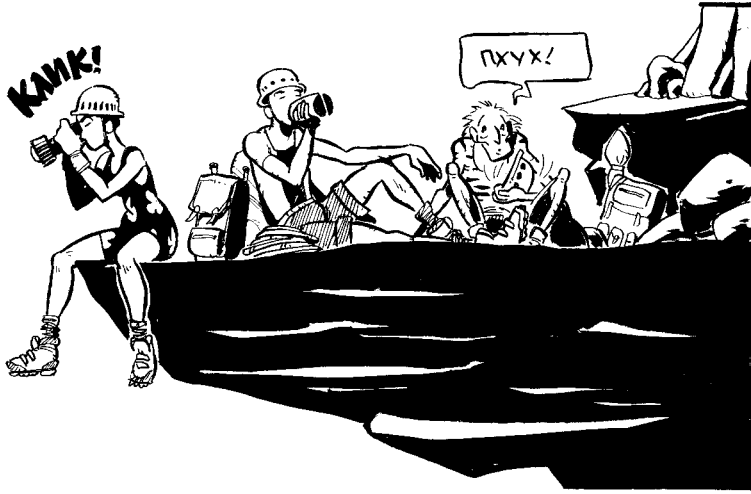

НИЈЕ
ОЛДМАН?

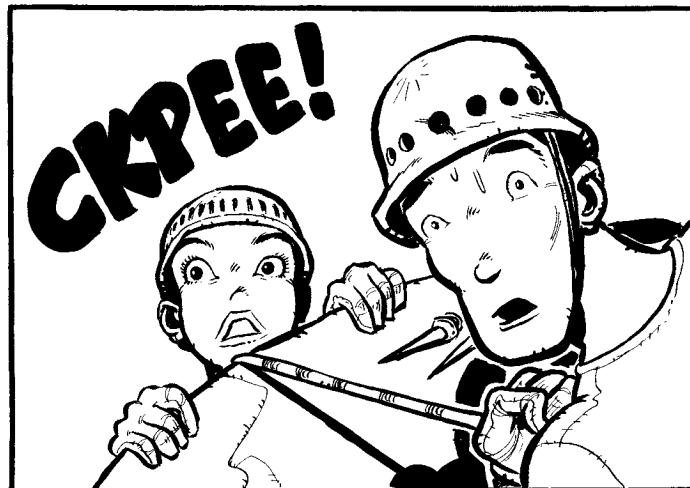
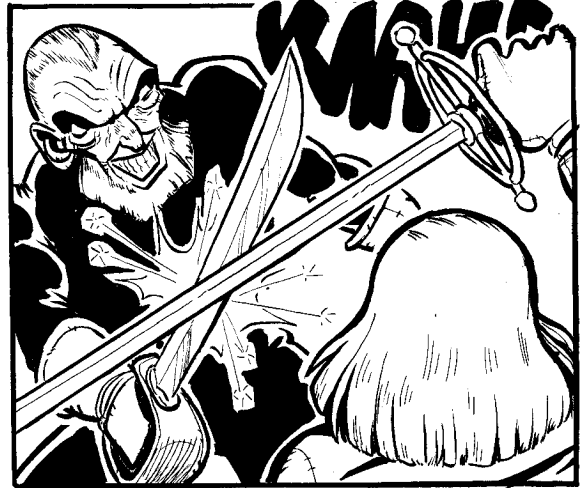
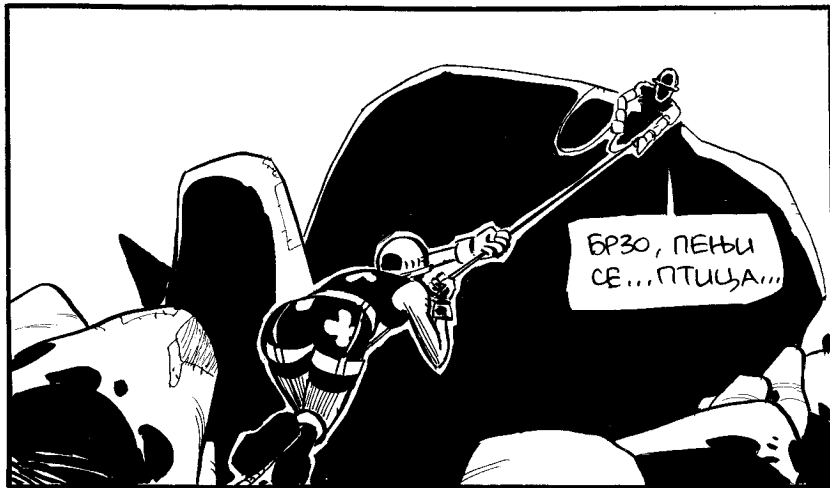
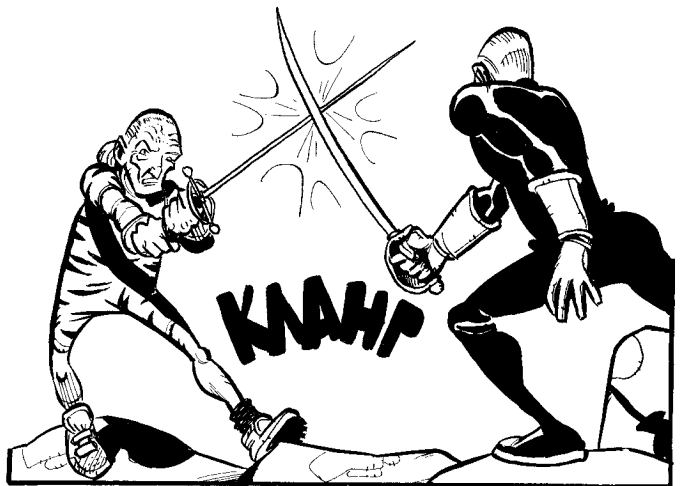
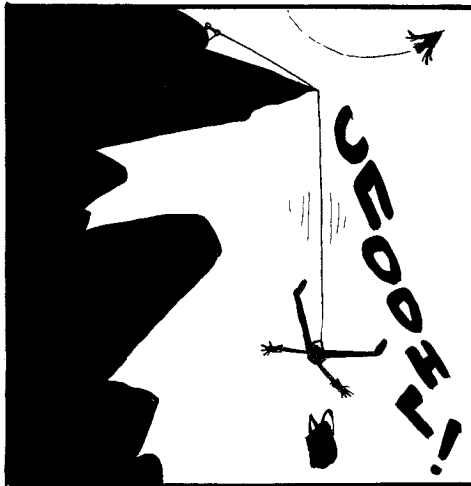
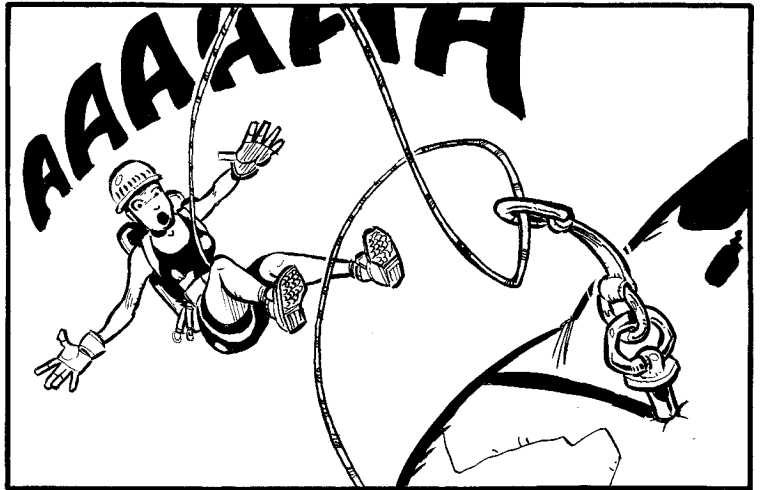
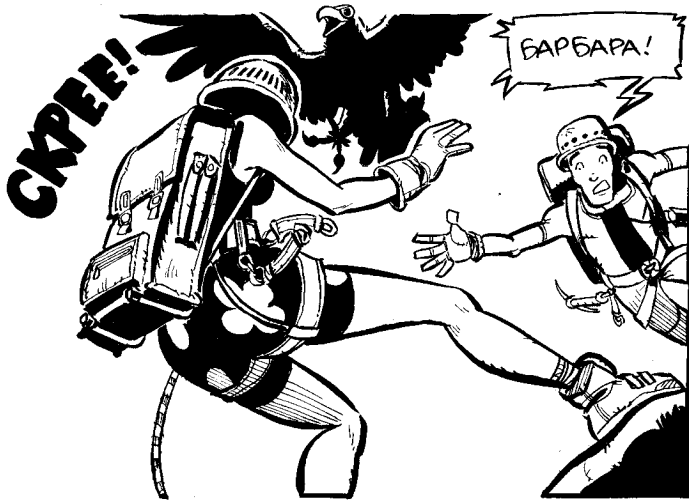
ПОЗНАТ САМ ПОД
ИМЕНОМ КЛОДА
ЛУДА ДЕ СЕН ИЕРМЕНА
И ПРЕ ДВА МЕСЕЦА
ПРОСЛАВИО САМ
СВОЈ СЕДМСТОТИ
РОЂЕНДАН.

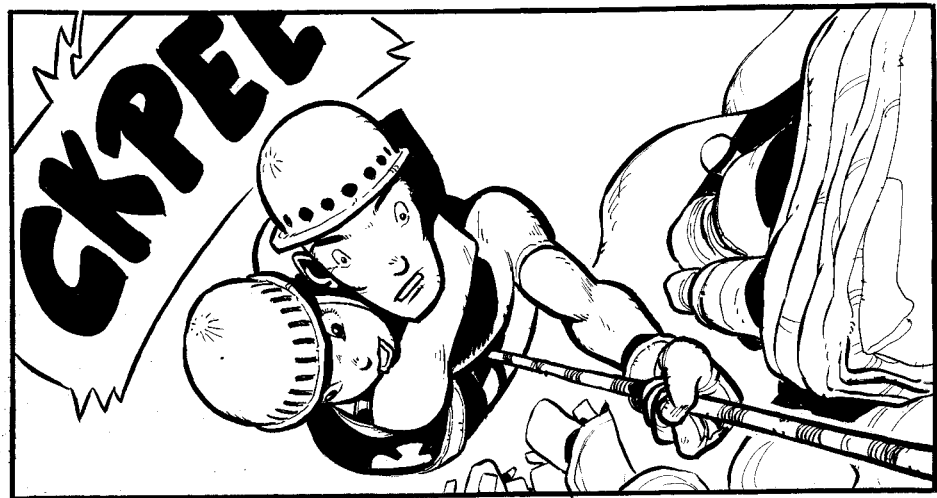
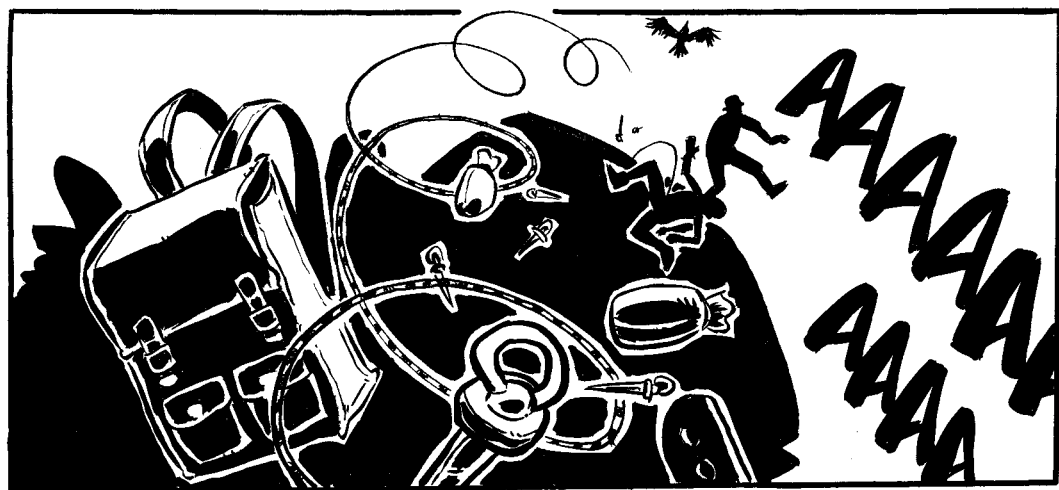
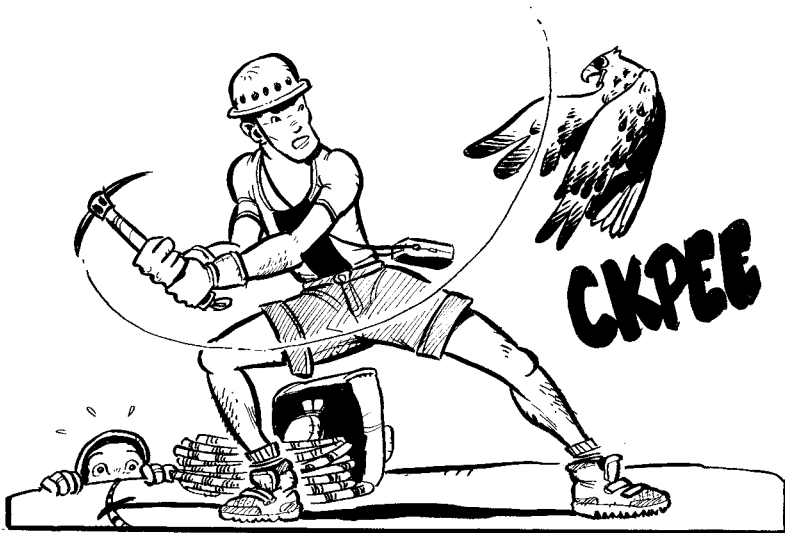

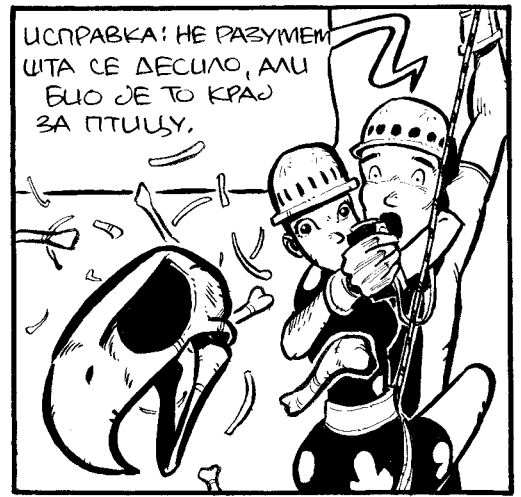

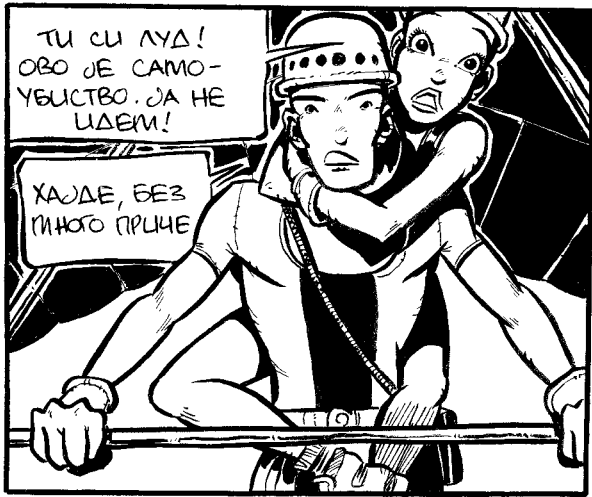
ТИХО ЗА КОГА,
ПРАСТАРИ
ПРИЈАТЕЉУ?

ТИ СИ ЛУД!
ОВО ЈЕ САМОУБИСТВО. ЈА НЕ
ИДЕМ!

ХАЈДЕ, БЕЗ
МНОГО ПРИЧЕ

ИДЕМО!

САМОУБИСТВО,
КАНИЕМ ТИ...

HEEEEEEEEEE...

... ДА???

ЛЕТИМО,
БАРБАРА.

ОТИШЛИ
СУ...

ЈЕСТЕ ЛИ СЕ
СВИ ПОПЕЛИ?

ЈЕСМО, АЛИ ЈЕДВА.
СКОРО СМО
ИЗДАХНУЛИ УСПУТ.

ЗАШТО СТЕ ОПЕТ ГАУМИЛИ
СМРТ, ГРОФЕ?
СВАКИ ПУТ СЕ
НАЈЕЖИТИМ ...

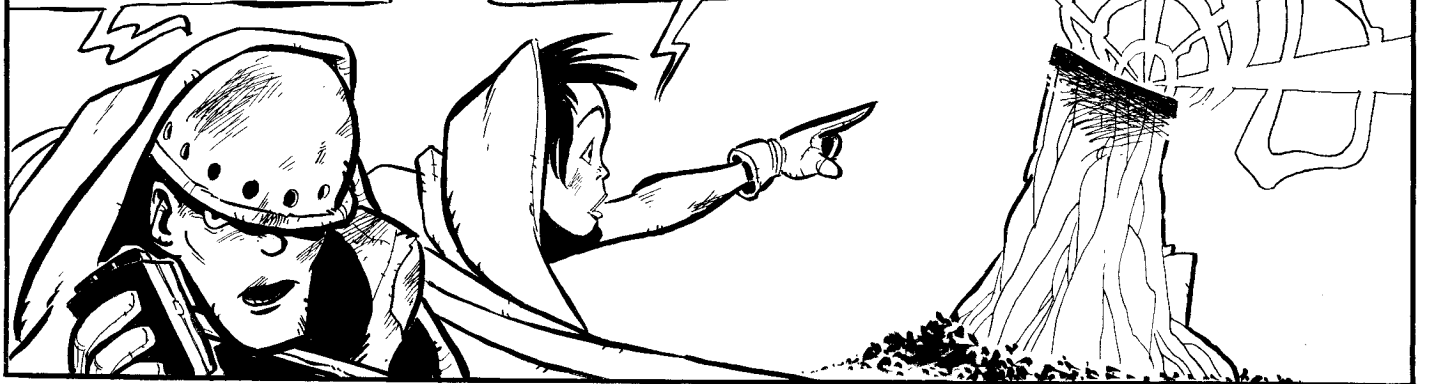
ТО ДВОЈЕ СУ НАС ВЕОМА ЗАДУЖИЛИ,
АЛИ, ШТО МАЊЕ ЗНАЈУ, ТО БОЊЕ,
ПРЕВИШЕ СУ МЛАДИ ЗА „ДРУШТВО
МЕТУЗАЛЕМА“! ХАЈДЕМО САД,
МОНОЛИТ НАС ОЧЕКУЈЕ.

КОФ КОФ

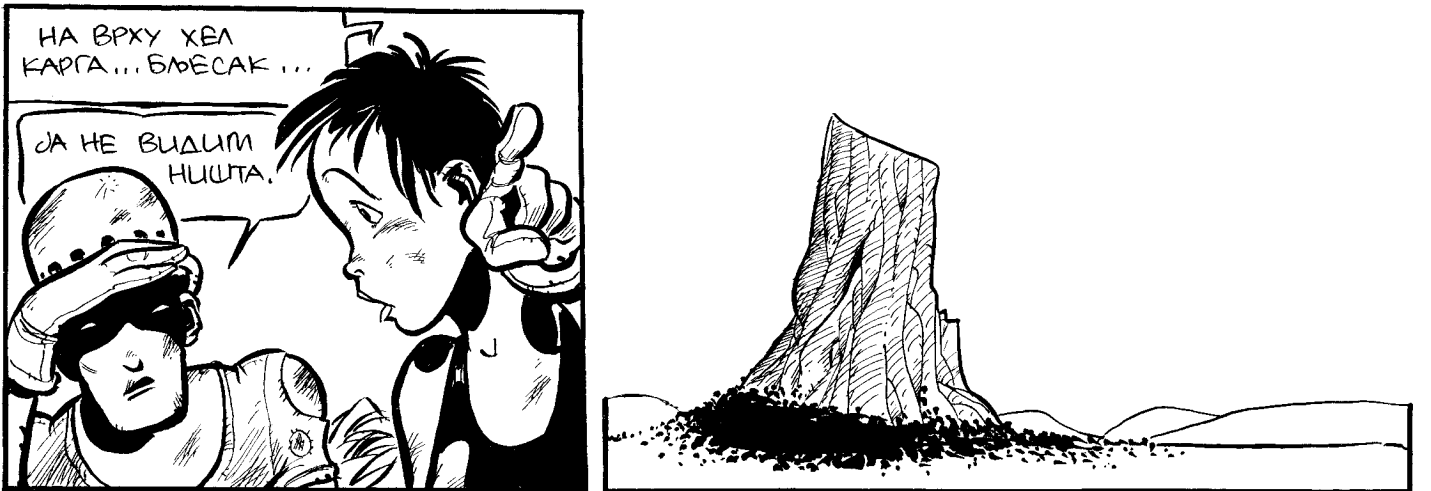
БЕЛЕШКА! УПРАВО
СМО... ХИМ... СЛЕТЕЛИ

БОРИСЕ, ТАМО!

НА ВРХУ ХЕЛ
КАРГА... БМЕСАК...

ЈА НЕ ВИДИМ
НИШТА.

МА ДА. ТАКО СИ БИЛА
СИГУРНА И ЗА НОЋНЕ
ПОСЕТИОЦЕ...

ААУ

...ПОСЛЕ ЗА ОБМАК
ПРАШИНЕ КОЈИ НАС
ЈЕ СЛЕДИО ПО
ПУСТИЊИ...

ААУ

... А САДА У
СВЕТЛОСТ НА ВРХУ
ХЕЛ КАРГА!

ААУ

КРАЈ
ЕПИЗОДЕ

Стефан

Ubica tvrdog srca

Ubica tvrdog srca, naravno, ne označava neki model nautičkog naoružanja: svakom čitaocu stripova je poznat lik koji se krije iza ovog naziva – a to je Luka Toreli, rođen 1896 na Siciliji (bar tako piše na poternici!), po zanimanju - plaćeni ubica.

Ovaj lik, nastao iz pera španskog scenariste Sančeza Abulija i nacrtan od strane Zordija Berneta, je naše čitalaštvo u novijem periodu moglo naći kao sekundarni strip «Stripoteke», rame uz rame sa «blistavim» dostignućima poput «Skitnice Robnija» i sličnog đubreta. No, Torpedo je svetlosnim godinama udaljen od tih ostvarenja. Jedina sličnost je činjenica da se dužina većine epizoda kreće od osam do dvanest tabli (što je posledica Abulijevog spisateljskog manira koji forsira kratku priču, uz par izuzetaka sa albumima od preko četrdeset tabli). Ali, ovaj stvaralački tandem ima mnogo toga da kaže na tih desetak strana!

Torpedo svojim distinktnim likom podseća (bar autora ovih redova) na ispoštenog Dejvida Bouvija (sa razlikom sto ovaj Mediteranac ima crnu, zalizanu kosu). Sam crtež je crno-beli, nikada nije predviđen za bojenje (tako da srpski čitalac koji inače nema mnogo prilika da vidi originalna izdanja u boji, već samo crno bele reprinte, ne gubi ništa od Bernetovog majstorskog baratanja fundamentalnim veštinama ove umetnosti: svetlošću i senkom). U crtanju su primetne varijacije: nekad je težak, sa mnogo senki i debelih kontura, a nekad svetao i rađen «tanjim perom». Zašto? Ne znam. Ali ritam i kadriranje su uvek neosporno efektni i dinamični. Torpedova njuška je, doduše, konstanta.

Scenografija je, naravno, smeštena u urbani setting tridesetih godina u Americi. Iako crtež nije hiper-realistički, očigledan je trud da se reprodukuje

postojeća materijalna stvarnost iz tog vremena: koltovi 1911 kalibra 0.45 koje nosi Torpedo, Tompson automati i Fordovi modeli automobila, nama, ne-ekspertskej publici zaista i liče na autentične predmete. Upravo ta urbana pozornica u kojoj se, (uglavnom) odigrava radnja Torpeda je služila kao osnov da se tvrdi da je Torpedo VEOMA nalik Noir filmovima. Razdvaja ih, međutim, jedna bitna odlika: Torpedu nedostaje onaj oreol tragičnosti koji obavezno prati noir junake izgubljene na okeanu života; Torpedo (iako, u konačnom, luzer) vas više tera da se osmehnete sa ironijom, nego da prigrlite flašu čivasa i utopite tugu što je glavnom junaku poginula draga...

Torpedo je po mnogo čemu nekonvencionalan lik – za početak, on nije heroj već anti-heroj, negativac. Svaki pokušaj identifikacije sa likom bi značio da imate ozbiljnih psihičkih problema koji zahtevaju institucionalno lečenje. Naime, on ne samo da je ubica, i to plaćeni, nego je i vrlo podmukao. Omiljen vid egzekucije je pucaanje u leđa svojim (doskorašnjim) prijateljima, nakon tapšanja po ramenu i rutine «kako si mi stari prijatelju» (naravno, u slučaju da je neko naručio i platio to ubistvo). Abuli je insistirao na sirovosti i surovosti ovog lika. Upravo to je i bio razlog, što je prvi crtač ovog stripa (što je verovatno malo poznato našoj publici), američki crtač Aleks Tot odustao od saradnje posle dve nacrtane epizode. (Što se pokazalo dobrim; njegov isprani i nalickani crtež ne može da parira Bernetovom cinizmu). Naime, njegova ideja je bila da će lik biti «ubica mekog srca». Međutim, Torpedo je sadistička životinja (da, da, sa sve svojim odelom širokih revera, crnom svilenom košuljom, belom kravatom i «Stetsonom» na glavi) i miljama daleko od mekog srca i bilo kakvog milosrđa. (kome bi uopšte palo na pamet da čovek koji na duši ima trocifren broj ubistava, može da ima i trunku od srca!). To je i najveći kvalitet stripa: Abuli predstavlja ljude kakvi zaista postoje: pokvarene, podmitljive, prevrtljive, surove... Za razliku od većine klasičnih (mejstrim) stripovskih dela iz tog perioda (osamdesete), koja su se bavila idealizovanim, dvodimenzionalnim (pozitivnim!) likovima. Moderno doba je i u stripu donelo promene, pa ovo o čemu govorim nije ništa neobično za ono što je stvarano 90-tih, ali Torpedo predstavlja njihovu prethodnicu. (Čak postoji i jedna epizoda gde gomila crnaca iz noćnog kluba hvata Torpeda, i sprema se da ga siluje, iz osвете za prethodno počinjena [ne]dela dotičnog Italijana, što je mene veoma podsetilo na treću priču iz Tarantinovog «Pulp fiction». No ne brinite, Torpedo se izvukao, za razliku od Raskala, he,he...)

Ono što odlikuje celu seriju, je izuzetna eksplicitnost nasilja i seksa (Tanatos i Eros, ali nećemo se toliko zadubljivati!). Scene ubistava, prebijanja i malteriranja su brutalne i krvave, ljudi pužu, plaču i mole za svoj život (najčešće uzalud). (Da, i obilato se znoje, bljak!)

Što se tiče odnosa prema ženama (Torpeda? Abulija?), oko koga se vrti poprilično stvari (da, da i u «Torpedu» i u životu!), negova rafiniranost se svodi na nešto što je sam Torpedo izjavio u jednom razgovoru sa svojim pomoćnikom Raskalom. (Raskal je varijanta Zagorovog Čika. Poprilično je nesposoban i uglavnom pije batine na riskantnim misijama na koje ga Torpedo upućuje, ali ponekad, i on ima svojih pet minuta. Upoznali su se tako što je Raskal bio plaćen da ubije Torpeda, ali mu je umesto toga omaškom spasio život!) Dakle, razgovor je tekao ovako:

Raskal (u kadru prolazi žena, zanosnih oblina): *Osmehnula mi se, šefe!*

Torpedo: *Pa, naravno, kad si pajac!*

Raskal: *Čuj, šefe, a šta ću ako je kurva?*

Torpedo: *Zar nisu sve?*

Predigra, kako je Torpedo zamišlja, obično uključuje nadlanični čutek, zvani bekhend, onda forhend, nakon čega usledi silovanje. Seks na dobrovoljnoj bazi, Torpedo uglavnom plaća, kada ima para... Zordiju Bernetu sve žene (i to mi je jedna od retkih zamerki) liče na nešto što bi nacrtao hibrid Milтона Kanifa i Alfonsa Fonta, u varijantama sa plavom i tamnom kosom, sa prenaplašenim oblinama i uskim strukićima (što ovom prilikom želim da pozdravim!)

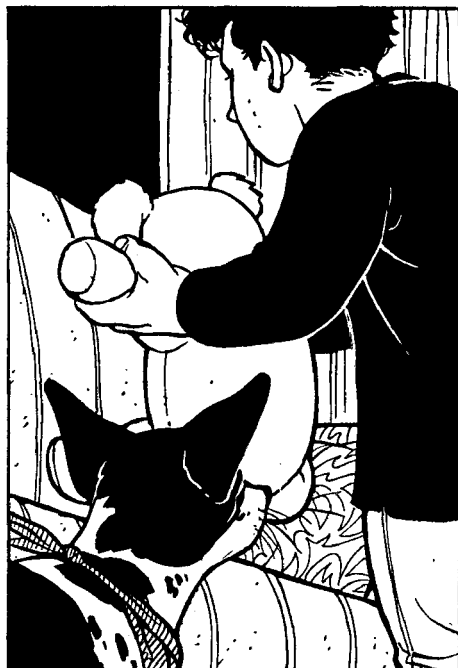
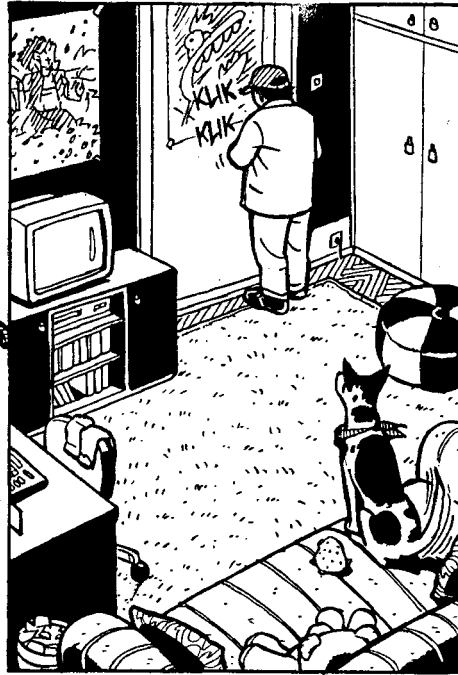
Ali, Torpedov pedigree (dat u onim epizodama koje se tiču njegovog detinjstva na Siciliji) uključuje i to da mu je njegov (tehnički) otac ubio starijeg brata od batina u pijanstvu kada je Luka imao 8 godina (tada je mali Luka prvi put (indirektno) ubio nekog; namerno je pretukao komšijskog klinca, da bi komšija zatim ubio njegovog oca, iz osвете!). Pritom, njegov stariji brat je u stvari sin svoga dede, koji je svojoj kćeri, a Lukinoj majci, napravio dete. Sam Luka, nije sin svoga oca, već sin svoga kuma. A ime koje nosi je bilo ime kumovog psa! (Nije da mu je majka bila kurva; u oba slučaja začeća niko je nije ništa

pitao!). To bi valjda trebalo da nam, ako ne opravda, a ono objasni devijantni karakter Torpeda.

Propustio sam da kažem (a to čini veliki deo šarma ovog stripa) da je strip veoma duhovit, ako volite mešani crni i «normalni humor». Kako je narativna metoda ona već oprobana iz noir filmova i romana o privatnom detektivu Filipu Marlou, to jest, priča je unutrašnji dijalog iz glave gospodina Luke Torellija, koji nikada nije naučio engleski kako treba, komične zabune u terminologiji su prisutne u skoro svakoj epizodi (tu, naravno, puno zavisi od toga kako se prevodilac snađe; takođe valja zapaziti da je jezik veoma sočan, što NEĆETE primetiti ako ste čitali samo epizode izdate u «Stripoteci» koje su prošle kroz vešte ruke cenzora). I ne samo to, postoje i epizode koje su gotovo potpuno bez teksta, i sadrže samo onomatopeje, i koje stvaraju utisak kao da gledate nemi film, a koje su gotovo u celini komične (gotovo, ali ne sasvim; u pitanju je progon žrtve koja će biti ubijena). Ukratko, ako je neko ovaj strip preskakao, dok je čitao izdanja gde se i on nalazi, propustio je priličnu zabavu.

Jedno je sigurno: ako Abuli ikada odluči da ubije svog (anti)junaka, sve drugo sem metka i raka pluća bi bilo nepravedno. Naime, u kompletnom opusu, na prste se mogu nabrojati scene gde Torpedu ne visi cigareta iz usta (da, čak i dok jede, i jebe, i kupa se, i ubija, i na kiši, i...) n

JUMPI NG JACK FLASH

BUREAU OF PARANORMAL RESEARCH AND DEFENSE

Brada.
Drrrrakula...
JOCO, OVI SU SVI LUDI.
Čuti i smeškaj se.
VLada!

Zupan.
Vasa.
Oj ha!
Čolak.

THE LEAGUE OF EXTRAORDINARY GENTLEMEN

DOCTOR Jekyll AND MISTER HYDE

Tražio sam nešto za jelo, ali mislio sam na hranu...
Eh moj Bolande, taj će ti engleski humor doći glave, ne zv'o se ja Tico...

A VAMA BEŠE ŠKRIPI ANATOMIJA, JEL DA?

THE PROFESSIONAL

BEOGRAD SKC Drugi međunarodni salon stripa
23. SEPTEMBAR - 31. oktobar 2004.

Ja sam Toni iz profila. Nemate vi živaca za moj anfas...

SLI KA SA I ZLOŽBE

ŠANDIDIDUDIDIDA!

TOME SE NISAM NAĐAO!!

СТРИП 2.04!!!

Zipa OVOG...

Zipa mene, hehehe...

Zipa nj ega, hl hl hl ...

NIŠ GALERIJA SRBIJA 4-16. jun 2004

LELE, MARKO, PA OVO SVE SAM GO ALTER-NATI VAC!

SMIRI SE, DEKS, NI SU OVO ONI BEOGRADSKI, OVO SU NIŠKI, DOMAĆI!

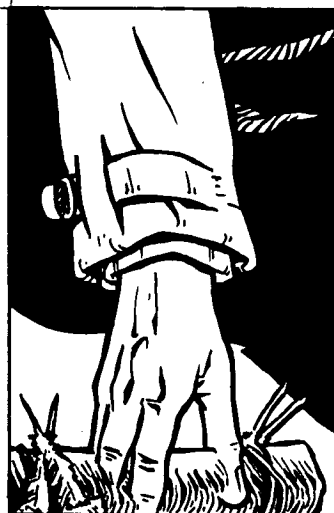
JA SAM UVEK ZA NAŠE...

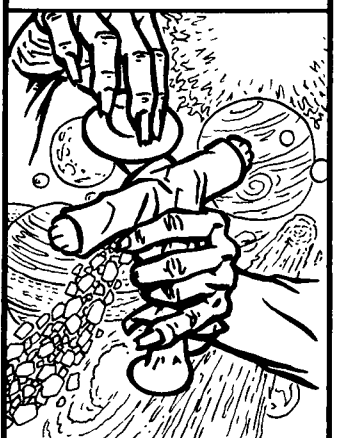

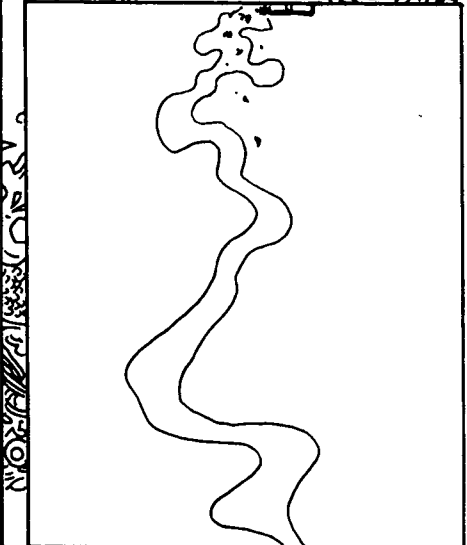
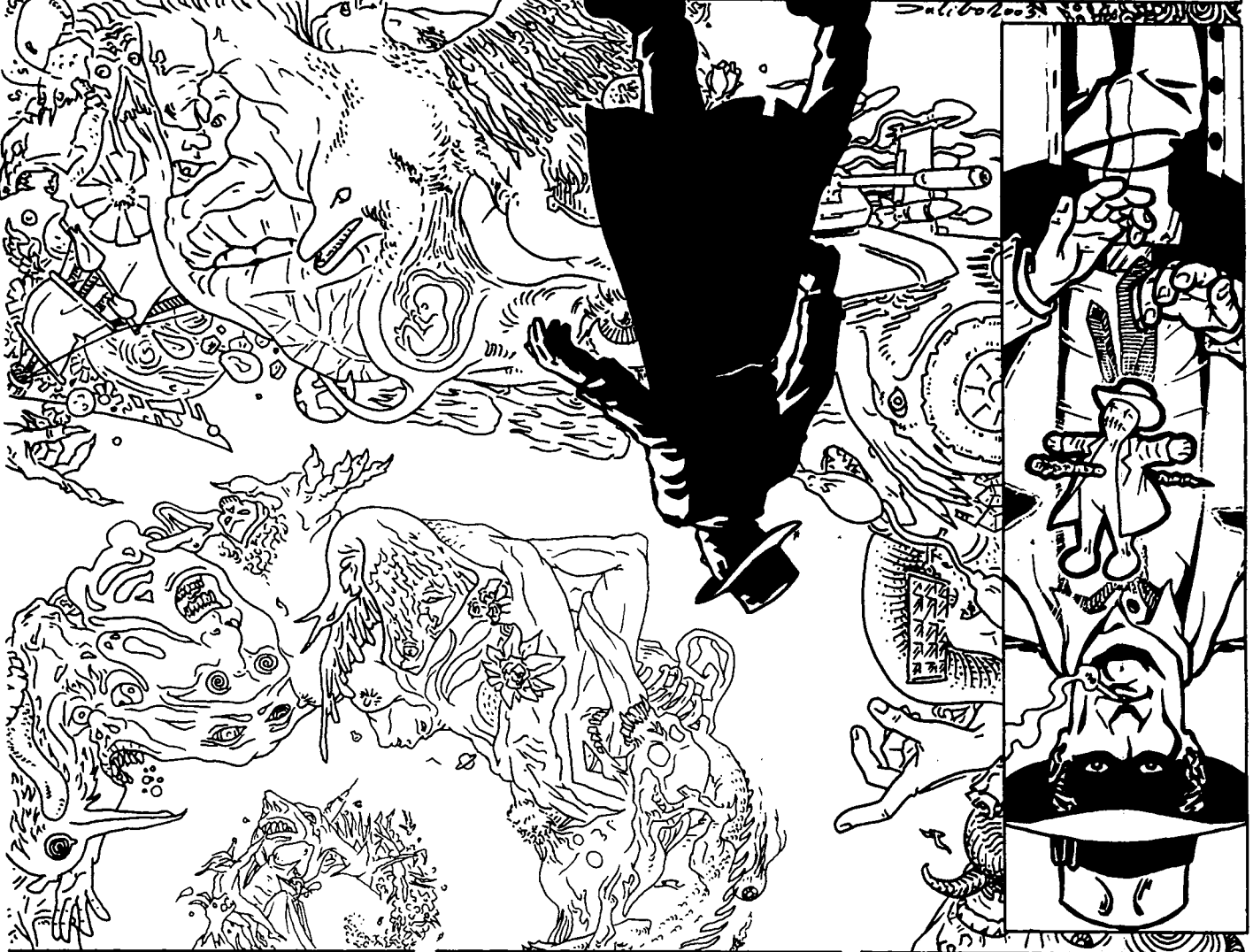
Ja sam Toni S LEĐA. JESI ZA ČAJ, VUČE?

SAMO AKO JE... ODLI ČAN!

OVAJ, NEMOJ, MOLIM TE, TAKO DA ME ZOVEŠ, MALO MI JE NEPRIJATNO...
 UH, OVAJ... I ZVINI...
 U STVARI, MOŽDA KAD ME NE BI UOPŠTE SPOMI NJAO, JA TREBA DA OŠTANEM I ZA KULI SA... OK?
 UH, OK... NEMA PROBLEMA, NARAVNO... PA OVAJ, MOŽEMO DA POČNEMO, ONDA? MI SLI M DA SMO DOŠLI DO KRAJA STARNE...
 UH... *MJE*

